T.C.
BURSA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

KADINLARIN SAHİP OLDUĞU SOSYO-EKONOMİK DURUMUN ŞİDDET ALGISI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İlayda ÖZCAN

Sosyoloji Anabilim Dalı

Sosyoloji Tezli Yüksek Lisans Programı

TEMMUZ 2025

T.C.
BURSA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

KADINLARIN SAHİP OLDUĞU SOSYO-EKONOMİK DURUMUN ŞİDDET ALGISI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İlayda ÖZCAN
22435032213
ORCID: 0009-0008-3393-6696

Sosyoloji Anabilim Dalı
Sosyoloji Tezli Yüksek Lisans Programı

Danışman: Prof. Dr. İpek Beyza ALTIPARMAK
ORCID: 0000-0003-2971-3090

TEMMUZ 2025

BTÜ, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nün 22435032213 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi İlayda ÖZCAN, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı "KADINLARIN SAHİP OLDUĞU SOSYO-EKONOMİK DURUMUN ŞİDDET ALGISI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ" başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : **Prof. Dr. İpek Beyza ALTIPARMAK**
Bursa Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Prof. Dr. İpek Beyza ALTIPARMAK** .....
Bursa Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Melda Medine SUNAY .....
Bursa Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Mustafa Berkay AYDIN .....
Bursa Uludağ Üniversitesi

Savunma Tarihi : 04 /07 /2025
Teslim Tarihi : …. / …./ 2025

20.04.2016 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin 9/2 ve 22/2 maddeleri gereğince; Bu Lisansüstü teze, Bursa Teknik Üniversitesi'nin abonesi olduğu intihal yazılım programı kullanılarak Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nün belirlemiş olduğu ölçütlere uygun rapor alınmıştır.

İNTİHAL BEYANI

Bu tezde görsel, işitsel ve yazılı biçimde sunulan tüm bilgi ve sonuçların akademik ve etik kurallara uyularak tarafımdan elde edildiğini, tez içinde yer alan ancak bu çalışmaya özgü olmayan tüm sonuç ve bilgileri tezde kaynak göstererek belgelediğimi, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim.

Öğrencinin Adı SOYADI: İlayda ÖZCAN

İmzası:

ÖNSÖZ

Günümüzde şiddet yıkıcılığı ve bu yıkıcılığın etki alanları ile birlikte değerlendirildiğinde oldukça önemli boyutlarda karşımıza çıkmaktadır. Şiddet, bir kişiye yönelik ve amacı bireyin canına, malına veya değerlerine zarar vermek üzere yapılan davranış biçimdir. Şiddet toplum içerisinde her an karşımıza çıkan bir davranış biçimidir ve farklı şekillerde gerçekleşmektedir. Fiziksel, psikolojik, ekonomik, cinsel, aile içi gibi çeşitli şekilde karşımıza çıkmaktadır ve bu şiddet türlerinin birey üzerindeki olumsuz sonuçları kaçınılmaz olmaktadır. Şiddete bakış açısı kişiden kişiye değişiklik göstermekle birlikte bu değişikliğe sosyo- ekonomik durum oldukça etki etmektedir. Çalışmada, kadınların sosyo-ekonomik durumlarına göre şiddete bakış açıları değerlendirilmiştir.

Çalışmamın her anında bana ışık olan ve yolumu aydınlatan sevgili danışman hocam Prof. Dr. İpek Beyza Altıparmak'a teşekkürü bir borç bilirim. İdolum olan ablam Selenay Dinç'e, bana abi olan eniştem Emre Dinç'e ve kıymetli anneannem Hayriye Ertuğrul'a her zaman elimden tuttukları için teşekkür ederim. Her motivasyonum düştüğünde beni varlığıyla yükselten yeğenim Zeynep Dinç'e teşekkür ederim. Her an yanımda olan beni gölgelerinde yetiştiren elimi bir an bile bırakmayan en değerlilerim annem Filiz Özcan ve babam Nedim Özcan'a teşekkür ederim. Her an yanımda olmanız tarif edilemez bir duygu.

Temmuz 2025 İlayda ÖZCAN

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ ..... **vi**
İÇİNDEKİLER ..... **vii**
KISALTMALAR ..... **iix**
SEMBOLLER ..... **x**
ÇİZELGE LİSTESİ ..... **xi**
ŞEKİL LİSTESİ ..... **xii**
ÖZET ..... **xiii**
SUMMARY ..... **xiv**
1. GİRİŞ **1**
1.1 Araştırmanın Konusu 2
1.2 Araştırmanın Amacı ve Önemi 3
1.3 Araştırmanın Yöntemi 4
1.4 Araştırmanın Varsayımları 4
1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları 5
1.6 Verilerin Toplanması ve Analiz 6
2. KAVRAMSAL ve KURAMSAL ÇEVRE **8**
2.1 Şiddet 8
2.2 Şiddet Türleri 10
2.2.1 Fiziksel şiddet 10
2.2.2 Psikolojik şiddet 11
2.2.3 Ekonomik şiddet 12
2.2.4 Cinsel şiddet 13
2.2.5 Sözlü şiddet 14
2.3 Kadına Yönelik Şiddet 15
2.4 Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri 16
2.4.1 Ekonomik nedenler 16
2.4.2 Psikolojik nedenler 17
2.4.3 Çevresel nedenler 18
2.5 Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet 19
2.6 Şiddete İlişkin Yaklaşımlar 20
2.6.1 Çatışmacı yaklaşım 20
2.6.2 İşlevselci yaklaşım 21
2.6.3 Feminist yaklaşım 23
2.7 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadeleye İlişkin Hukuki Uygulamalar 25
2.8 Kadına Yönelik Şiddet Üzerine Yapılmış Araştırmalar 30
2.8.1 Dünyada perspektifinde kadına yönelik şiddet 30
2.8.2 Türkiye'de kadına yönelik şiddet çalışmaları 34
3. ARAŞTIRMA BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ **37**
3.1 Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri 37
3.2 Şiddet Algısı 45
3.3 Şiddet Türleri 51
3.3.1 Fiziksel şiddet 52

3.3.2 Psikolojik şiddet 53
3.3.3 Ekonomik şiddet 58
3.3.4 Cinsel şiddet 63
3.3.5 Sözlü şiddet 66
3.4 Şiddetle Karşılaşma Durumu 70
3.4.1 Şiddetin nedenleri 70
3.4.2 Şiddet uygulayan kişinin özellikleri 73
3.5 Şiddetle Mücadelede Etkili Unsurlar 76
3.5.1 Ekonomik özgürlük 76
3.5.2 Eğitim durumu 80
3.5.3 Kadının tutumu 82
3.5.4 Madde ve alkol bağımlılığı 84
3.6 Toplumsal Cinsiyet Rolleri 85
3.7 Şiddetle Mücadele ve Çözüm Önerileri 94
3.7.1 Şiddet mağduruna yardım 94
3.7.2 Şiddete ilişkin bireysel mücadele 97
3.7.3 Şiddet önlemeye yönelik hukuki yaptırımlar 99
3.7.4 Türkiye'de şiddetle mücadeleye yönelik öneriler 102
4. SONUÇ 105
KAYNAKLAR 111
EKLER 118
ÖZGEÇMİŞ 122

KISALTMALAR

AB : Avrupa Birliği
ASHB : Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
BBC : Britanya Yayın Kuruluşu
BM : Birleşmiş Milletler
CEDAW: : Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Beyannamesi
DSÖ : Dünya Sağlık Örgütü
EUROSTAT : Avrupa İstatistik Ofisi
FRA : Temel Haklar Ajansı
G.K : Görüşülen Kadın
KADEM : Kadın ve Demokrasi Derneği
KADES : Kadın Destek Uygulaması
KSGM : Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
MEB : Milli Eğitim Bakanlığı
ŞÖNİM : Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi
TKDF : Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu
TL : Türk Lirası
TR : Türkiye
TUİK : Türkiye İstatistik Kurumu
WHO : World Health Organization
WAWE : Avrupa Şiddete Karşı Kadınlar Ağı

SEMBOLLER

f **:** Frekans
% **:** Yüzde

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 3.1: Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri. **37**
Çizelge 3.2: TÜİK yoksulluk sınırı. **45**

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 3.1: Katılımcıların yaşı. **39**
Şekil 3.2: Üst sosyo-ekonomik düzeye sahip katılımcıların eğitim durumu. **40**
Şekil 3.3: Alt sosyo-ekonomik düzeye sahip katılımcıların eğitim durumu. **40**
Şekil 3.4: Üst sosyo-ekonomik düzeye sahip katılımcıların medeni durumu. **41**
Şekil 3.5: Alt sosyo-ekonomik düzeye sahip katılımcıların medeni durumu. **41**
Şekil 3.6: Üst sosyo-ekonomik düzeye sahip katılımcıların meslekleri **42**
Şekil 3.7: Alt sosyo-ekonomik düzeye sahip katılımcıların meslekleri. **42**
Şekil 3.8: Üst sosyo-ekonomik düzeye sahip katılımcıların gelir düzeyi. **43**
Şekil 3.9: Alt sosyo-ekonomik düzeye sahip katılımcıların gelir düzeyi. **44**
Şekil 3.10: Şiddet alt-kodları. **46**
Şekil 3.11: Şiddete uğrama alt-kodları. **47**
Şekil 3.12: Şiddet türü alt-kodları. **49**
Şekil 3.13: Fiziksel şiddet alt-kodları. **52**
Şekil 3.14: Psikolojik şiddet alt-kodları. **54**
Şekil 3.15: Ekonomik şiddet alt-kodları. **59**
Şekil 3.16: Cinsel şiddet alt-kodları. **63**
Şekil 3.17: Sözlü şiddet alt-kodları. **66**
Şekil 3.18: Sözlü şiddet tepki alt-kodları **68**
Şekil 3.19: Şiddetin nedenleri alt-kodları. **71**
Şekil 3.20: Şiddet uygulayan kişinin özellikleri alt-kodları. **74**
Şekil 3.21: Kadının ekonomik özgürlüğüne karşı erkeğin tutumu alt- kodları. **77**
Şekil 3.22: Şiddetle mücadelede eğitim seviyesinin etkisi alt-kodları. **80**
Şekil 3.23: Eğitim seviyesinin tutum üzerine etkisi alt-kodları **82**
Şekil 3.24: Madde ve alkol bağımlılığı alt-kodları. **84**
Şekil 3.25: Kadının rolleri alt-kodları. **85**
Şekil 3.26: Şiddetin problem kaynağı olmaması alt-kodları. **87**
Şekil 3.27: Sosyal hayat ve kadın alt-kodları. **88**
Şekil 3.28: Kadın ve akraba alt-kodları. **89**
Şekil 3.29: Aile içi şiddet ve tepki alt-kodları. **91**
Şekil 3.30: Aile içi şiddet ve tepki vermeme alt-kodları. **93**
Şekil 3.31: Şiddet ve yardım alt-kodları. **94**
Şekil 3.32: Şiddet mağduruna yardım etmek alt-kodları. **95**
Şekil 3.33: Şiddet ve bireysel mücadele alt-kodları. **98**
Şekil 3.34: Şiddet ve hukuki yaptırım alt-kodları. **100**
Şekil 3.35: Şiddet ve mücadele alt-kodları. **102**

KADINLARIN SAHİP OLDUĞU SOSYO-EKONOMİK DURUMUN ŞİDDET ALGISI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

ÖZET

Şiddet, insanlığın başlangıcından itibaren toplumların karşılaştığı en yaygın, karmaşık, çok boyutlu ve sistematik sorunlardan biri olmasının yanı sıra bireyin sözlü, fiziksel, psikolojik, ekonomik, cinsel olarak her türde baskıya maruz kaldığı bir davranış biçimidir. Bu davranış biçimi bireyin hayatının her aşamasında karşılaşabileceği bir sorun olmakla birlikte sadece bireyin hayatını değil toplum hayatını da derinden etkileyen bir problemdir. Şiddetin toplumsal eşitsizlik, cinsiyetçi roller, ekonomik zorluk, kültürel yapı gibi birçok sebebi bulunmaktadır. Toplum içerisinde şiddet mağduru bireylerin daha çok çocuk, yaşlı ve kadın gibi dezavantajlı gruplarda yer aldığı görülmektedir. Şiddetin yaygın türlerinden olan kadına yönelik şiddet günümüzde ciddi bir sorun olarak karşımıza çıkmakta ve artarak devam etmektedir. Kadına yönelik şiddetin nedenleri arasında ataerkil düşünce yapısı ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği ön planda yer almaktadır. Kadının ikincil konumu ve ev içi işlerden tek başına sorumlu olması, eşin iznine bağlı olarak çalışması gibi durumlar kadına yönelik şiddeti arttıran sebeplere örnek verilebilir. Bu şiddet türüyle mücadele açısından kadının sosyo-ekonomik durumu oldukça önemlidir. Kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda akla sadece cezai yaptırımlar gelmemelidir. Şiddetin azalması ve ortadan kaldırılması için şiddetin sebeplerine yönelik sosyal politikalar, kamu spotları, kadın iş istihdamının arttırılması, ataerkil düşünce kalıplarının değiştirilmesi ve eğitim programlarının düzenlenmesi gibi çalışmaların yapılması gerekmektedir. Çalışmalar gerçekleştirilirken bireylerin sosyo-ekonomik düzeylerine göre şiddet hakkındaki algıları belirlenmelidir. Bu algılara yönelik çalışmaların gerçekleştirilmesi de önemli bir konudur. Buradan hareketle yapılan çalışmada kadınların sosyo-ekonomik düzeylerine göre şiddete bakış açıları ele alınmaktadır. Çalışma, kadınların sosyo-ekonomik düzeylerine göre şiddete bakış açılarının benzerlik ve farklılıklarının ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışmada 64 kadın ile görüşülmüştür. 64 görüşmeci kadının 32'si alt sosyo-ekonomik düzeye sahip iken 32'si üst sosyo-ekonomik yapıya sahiptir. Çalışmada gizlilik ilkesine uyulmuş ve gönüllük esas alınmıştır. Mülakatlar araştırmacı tarafından yüz yüze yapılmıştır. Ses kayıtlarının transkripsiyonları MAXQDA ANALYTICS PRO 2020 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmada katılımcıların sosyo-demografik özellikleri, şiddet algısı, şiddetle mücadelede etkili unsurlar, toplumsal cinsiyet rolleri, şiddetle mücadele ve çözüm önerileri sosyolojik bakış açısı ile tartışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Şiddet, Kadın, Kadına yönelik şiddet, Ekonomik durum

THE EFFECT OF WOMEN'S SOCIO-ECONOMIC STATUS ON THE PERCEPTION OF VIOLENCE

SUMMARY

Violence is one of the most widespread, complex, multidimensional and systematic problems that societies have faced since the beginning of humanity, and it is a form of behavior in which the individual is subjected to all kinds of pressure, such as verbal, physical, psychological, economic and sexual. This form of behavior is a problem that an individual can encounter at every stage of their life, and it is a problem that deeply affects not only the individual's life but also the life of society. Violence has many causes such as social inequality, sexist roles, economic difficulties and cultural structure. It is seen that individuals who are victims of violence in society are mostly in disadvantaged groups such as children, the elderly and women. Violence against women, which is a common type of violence, is a serious problem today and continues to increase. Patriarchal mentality and gender inequality are at the forefront among the causes of violence against women. The secondary position of women, being solely responsible for household chores, and working with their husbands' permission can be given as examples of reasons that increase violence against women. The socio-economic status of women is very important in combating this type of violence. Only criminal sanctions should not come to mind in combating violence against women. In order to reduce and eliminate violence, studies such as social policies, public service announcements, increasing women's employment, changing patriarchal thought patterns and organizing educational programs should be carried out regarding the causes of violence. While conducting studies, individuals' perceptions of violence should be determined according to their socio-economic levels. Conducting studies on these perceptions is also an important issue. Based on this, the study addresses women's perspectives on violence according to their socio-economic levels. The study aims to reveal the similarities and differences in women's perspectives on violence according to their socio-economic levels. 64 women were interviewed in the study. While 32 of the 64 interviewed women had a lower socio-economic level, 32 had an upper socio-economic structure. The principle of confidentiality was observed in the study and volunteering was taken as a basis. The interviews were conducted face-to-face by the researcher. Transcriptions of the audio recordings were analyzed using the MAXQDA ANALYTICS PRO 2020 program. In the study, the socio-demographic characteristics of the participants, perception of violence, effective elements in combating violence, gender roles, combating violence and solution suggestions were discussed from a sociological perspective.

Keywords: Violence, Women, Violence against women, Economic situation

1. GİRİŞ

Şiddet tarih boyunca karşılaşılan ve hem bireysel hem de toplumsal açıdan etkileri olan karmaşık bir süreçtir. Değişen dünya ile birlikte şiddet türleri de çeşitlilik göstermeye başlamıştır. Örneğin fiziksel, psikolojik, ekonomik ve cinsel şiddet türlerinin yanı sıra flört şiddeti, dijital şiddet, mobbing, zorbalamak, ısrarlı takip gibi yeni şiddet türleri de ortaya çıkmıştır. Şiddetin altında yatan temel problemler arasında ekonomik dengesizlik, cinsiyet eşitsizliği, kültürel değerler gibi birçok sebep bulunmaktadır. Toplum içerisinde normal olarak kabul edilen ya da görmezden gelinen şiddet konuları zaman içerisinde bireylerin sistematik olarak şiddet mağduru olmasını da beraberinde getirmektedir. Bu sebeple şiddetin herhangi bir olayın sonucu değil, kendini üreten bir süreç olarak ele alınması gerekmektedir. Bireyin şiddetin nedenini anlaması, şiddeti besleyen toplum içerisindeki kalıplaşmış fikirlerin farkına varması şiddetle mücadele açısından önemli bir adımdır. Şiddetle mücadele konusunda şiddet mağdurlarına yönelik olarak koruma mekanizmalarının, eğitim programlarının geliştirilmesi ve güçlendirilmesi, şiddet içerikli herhangi bir film, dizi, çizgi film, program gibi ögelerin denetlenmesi büyük bir önem taşımaktadır.

Şiddet, bireyin temel hak ve özgürlüğünü tehdit etmesiyle birlikte toplum içinde de korku, güvensiz ortam, eşitsizlik yaratmaktadır. Şiddet sadece bir davranış değil aynı zamanda iktidar kurma isteği ve bunu sürdürme duygusudur. Şiddetle mücadele toplumun barış ve huzurunun yerinde olması ve bireylerin bireysel haklarının korunmasına dair çok büyük öneme sahiptir. Şiddet her geçen gün karşımıza artarak çıkması nedeniyle şiddetle mücadele konusu da daha fazla dikkat edilmesi ve incelenmesi gereken bir konu haline gelmektedir. Şiddeti önlemek için yalnızca cezai yaptırımlar değil bunun yanında önleyici ve geliştirici olan eğitim programları da geliştirilmelidir. Bunun yanı sıra şiddet mağduru olan bireylerin etkili şekilde korunması, desteklenmesi ve ülkenin adalet sistemine güvenin sağlanması için sivil toplum kuruluşlarının devlet kurumlarıyla işbirliği içerisinde olması gereklidir. Şiddetle gerçek manada mücadele, bireylerin bilinçlendirilmesi,

devlet kurumlarının ve sivil toplum kuruluşlarının aktif çalışması, toplum içerisinde birlik ve beraberliğin güçlendirmesiyle mümkün olacaktır.

Şiddetle mücadele konusunda şiddetin sebeplerinin ortaya konduğu çalışmalar oldukça önem taşımaktadır. Bir bireyin fiziksel, psikolojik, ekonomik veya cinsel şiddete maruz kalması sadece bireyi değil aynı zamanda toplumun yaşamını da derinden etkilemektedir. Şiddetle mücadele konusunda önemli bir adım bireyin şiddeti tanıması, türleri hakkında bilgi sahibi olması ve şiddetin nedeninin sorgulamasıdır. Bu sebeple şiddetin nedenlerinin ve algılanış biçimlerinin ortaya konularak şiddetle mücadele yollarının geliştirilmesi gerekmektedir. Şiddet kavramının bireyden bireye farklılık göstermesinin yanı sıra bireyin yaşadığı sosyal çevre, psikolojik durum ve ekonomik durum da bu kavramın şekillenmesinde oldukça etkilidir. Yapılan çalışmada kadınların sahip olduğu sosyo-ekonomik düzeyin şiddet kavramı konusunda düşüncelerini nasıl etkilediği, bireyden bireye nasıl farklılık ve benzerlik gösterdiğinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Buradan hareketle çalışmanın birinci bölümünde araştırmanın konusu, amacı ve önemi, yöntemi, varsayımları, sınırlılıkları, verilerin toplanması ve analiz başlıklarına yer verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde kavramsal ve kuramsal çerçeve başlığının altında şiddet, şiddet türleri, kadına yönelik şiddet, şiddete ilişkin yaklaşımlar, kadına yönelik şiddetle mücadeleye ilişkin uygulamalar ve kadına yönelik şiddet üzerine yapılmış araştırmalar başlıkları ile birlikte genel bakış açısı sunulmuştur. Çalışmanın üçüncü bölümünde kadın görüşmeciler ile gerçekleştirilen derinlemesine mülakatlar MAXQDA ANALYTICS PRO 2020 programı ile çözümlenerek, çalışmanın verilerinden elde edilen bilgiler sosyolojik bakış açısı ile yorumlanmıştır. Sonuç kısmında bireylerin sosyo-ekonomik durumlarına göre şiddete bakış açılarının nasıl benzerlik veya farklılık gösterdiği elde eldilen veriler ışığında yorumlanmıştır.

1.1 Araştırmanın Konusu

Günümüzde yıkıcılığı ve etki alanları ile birlikte oldukça önemli boyutlarda karşımıza çıkan şiddet kavramının amacı değerlendirildiğinde bireyin canına, malına veya değerlerine zarar vermek üzere yapılan davranış biçimi olarak tanımlanmaktadır. Genel olarak şiddetin fiziksel, ekonomik, cinsel, psikolojik vb. türleri bulunmaktadır. Günümüzde şiddet olgusu sosyal yaşamda çeşitlenen ilişkiler

ağı ile birlikte değişmekte ve farklı türlerde karşımıza çıkmaktadır. Örneğin, dijital şiddet, ısrarlı takip gibi farklı şiddet türleri son yıllarda sıklıkla karşılaşılan şiddet türleri arasında yer almaktadır. Şiddet kabul edilen yıkıcı etkilerinin yanında her bireyde farklı etkiler de yaratabilmektedir. Son yıllarda artan şiddet eylemleri bireyler arası ilişkilere ve sağlıklı aile yapısına büyük zararlar vermektedir. Bu bağlamda şiddetle mücadeleye ilişkin çeşitli hukuki düzenlemeler ve sosyal politika uygulamalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Buradan hareketle yapılan araştırmanın konusunu "Kadınların Sahip Olduğu Sosyo-Ekonomik durumun Şiddet Algısı Üzerindeki Etkisi" oluşturmaktadır. Bu konu bağlamında ekonomik durum ve şiddet ilişkisinin etkisi kadınların gözünden değerlendirilmiştir.

1.2 Araştırmanın Amacı ve Önemi

Şiddet kavramı çoklu dış etkenlerden beslenmektedir. Örneğin yaş, eğitim durumu ve kişinin içinde bulunduğu sosyal çevre şiddet algısını önemli ölçüde şekillendirmektedir. Şiddet algısını şekillendiren bir diğer önemli unsur ise sosyo-ekonomik durumdur. Nitekim "Kadınların Sahip Olduğu Sosyo-Ekonomik Durumun Boşanma Kararı Üzerindeki Etkisi" adlı çalışmada kadının ekonomik güce sahip olmasının psikolojik olarak öz güven sağladığı ortaya koyulmuştur. Benzer şekilde bu durumun özgür karar vermede oldukça etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Cebecioğlu ve Altıparmak, 2023, s. 1896).

Günümüzde şiddet yaygınlığı gittikçe artan ve önlem alınması zorunlu alanların başında gelmektedir ve konuyla ilgili yapılacak çalışmaların literatüre önemli katkılarının olacağı düşünülmektedir. Bu çalışmadaki amaç farklı sosyo-ekonomik duruma sahip kadınların şiddet karşısındaki tavır ve tutumlarının, çözüm stratejilerinin neler olduğuna dair farklılıkların ve benzerliklerin ortaya konmasıdır. Şiddetin nedenini ve birey üzerindeki etkisini anlamak şiddet ile mücadele konusunda oldukça önem taşımaktadır. Bireyin eğitim seviyesi, istihdam durumu, gelir düzeyi ve yaşadığı çevresel koşullar şiddetle karşılaşma durumunu da etkilemektedir. Buradan hareketle yapılacak tez çalışmasında kadına yönelik şiddet konusunda sosyo-ekonomik durum temel alınarak sosyolojik bir inceleme yapılması amaçlanmaktadır.

1.3 Araştırmanın Yöntemi

Şiddet toplum içinde bireylerin arasında olan ilişkilerde, okul, sokak, iş yeri gibi var olan sistemin içerisinde ilerleyerek kendini gösterir. Bunun yanı sıra uzun süreler boyunca biriktirilmiş olan duygu patlamaları, toplumsal baskı ve güç göstergesi ilişkilerinin bir sonucu olarak da değerlendirilebilir. Şiddetin tanımlanması bireyin içinde bulunduğu kültürel normlar, ekonomik yapı, eğitim durumu gibi birçok olguya göre farklılık ya da benzerlik gösterebilmektedir. Yani bireylerin sosyo-ekonomik durumu değişiklik gösterdikçe şiddet kavramına yönelik algı benzerlik veya farklılık gösterebilmektedir. Bu benzerlik ve farklılıkların ortaya konması ise şiddetle mücadele konusunda daha etkili programların oluşturulması, sosyal politikaların geliştirilmesi konusunda yardımcı olacaktır.

Kadınların sahip olduğu sosyo-ekonomik durumun şiddet algısı üzerindeki etkisinin incelenmesine yönelik yapılacak olan çalışma nitel araştırma yöntemi kullanılarak tasarlanmıştır. Çalışmada veriler derinlemesine mülakat tekniği kullanılarak elde edilmiştir. Nitel çalışma ile elde edilen bilgiler çalışma problemine yönelik katkı sağlamasıyla hem örneklem grubuna hem de çalışmaya derin anlamlar kazandırmaktadır. Veriler MAXQDA ANALYTICS PRO 2020 programı ile analiz edilmiştir. Yapılan çalışmanın analizi sonucunda ortaya çıkan bulgular araştırmanın amacına yönelik olarak yorumlanmıştır.

1.4 Araştırmanın Varsayımları

Nitel araştırma yöntemi ile tasarlanan çalışmalarda genellikle sorgulayıcı bir yaklaşım benimsenmektedir. Araştırmacı bir çalışma tasarlayarak veri toplama, analiz etme ve verileri yorumlama işlemleri yapmaktadır. Nitel yönteme dayalı çalışma, işlemlerin iç içe şekillendiği etkileşim içerisinde ilerlemektedir. Çalışma sırasında aynı anda veri toplama, analiz etme ve yorumlama işlemleri arasında git gel yapılmaktadır (Neuman, 2006, s. 22-23). Nitel araştırmanın tasarlanmasında önemli adımlardan biri varsayımların oluşturulmasıdır. *"Varsayım, bir araştırmada, var olan araştırma sürecini ve sonucunu önemli ölçüde etkileyeceği düşünülen, araştırıcının test etmeden doğru olarak kabul ettiği, denenmeyen yargılardır"* (Doğanay, 2018, s. 12). Araştırmacı varsayımlarını hazırladıktan sonra

özenli bir şekilde ifade etmektedir. Varsayımlar oluşturulurken geçerli ve güvenli verilerin elde edildiği, ölçme araçları ile araştırmanın amacına uygun veriler sağladığı ve verilerin güvenli şekilde topladığı düşünülerek hazırlanmaktadır (Horzum ve diğ, 2016, s. 502). Bu bilgilerin ışığında araştırmanın varsayımları şu şekilde oluşturulmuştur:

Varsayım 1. Psikolojik şiddet her sosyo-ekonomik düzeyde görülür.

Varsayım 2. Bireylerin sahip olduğu sosyo-ekonomik düzey şiddete yönelik algısını şekillendirmektedir.

Varsayım 3. Türkiye'de kadına yönelik şiddeti önleme amaçlı yasa ve kanuni düzenlemelerin bilinirliği alt sosyo-ekonomik düzeyde daha azdır.

Varsayım 4. Fiziksel şiddete maruz kalma ihtimali alt sosyo-ekonomik düzeye sahip bireylerde daha fazladır.

Varsayım 5. Toplumsal cinsiyet rolleri üst sosyo-ekonomik düzeyde yer alan bireylerde daha az belirleyicidir.

Varsayım 6. Alt sosyo-ekonomik düzeyde akrabalar arasında görülen şiddet daha yaygındır.

Varsayım 7. Şiddetle karşılaşıldığında tepki vermeme durumu alt sosyo-ekonomik düzeyde daha yaygındır.

1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları

Şiddet çalışmalarında konuya ilişkin çeşitli sınırlılıklar ile sıklıla karşılaşılmaktadır. Bu sınırlılıklar kavramın gerek içeriği gerekse kapsamı nedeni ile yapılan çalışmaların şekillenmesinde etkili olmaktadır. Nitekim yapılan çalışmada Türkiye'de enflasyonun hızlı değişimi nedeniyle araştırmanın yapıldığı dönemdeki asgari ücret aralıkları temel alınmıştır. Bu nedenle çalışmada kullanılan gelir düzeyleri çalışmanın yapıldığı dönemi yansıtmaktadır. Şiddetle ilgili sorulara cevap verirken bazı kadınların travmatik durumları hatırlayıp yüksek kaygı ve endişe belirtileri gösterdikleri saptanmıştır. Travmatik durumları hatırlayan katılımcıların o anlarda soruları daha hızlı şekilde cevapladıkları ve bazı katılımcıların cinsel şiddet konusunda çekimser davrandıkları gözlemlenmiştir.

1.6 Verilerin Toplanması ve Analiz

Şiddet bireyin fiziksel, psikolojik, ekonomik veya cinsel olarak maruz kaldığı bir davranış biçimi olarak toplumun en temel problemlerinden biridir. Şiddetin nedenlerinden olan toplumsal eşitsizlik, adaletsizlik, kolektif bilinç tarafından öğretilen basmakalıp fikirler gibi pek çok durum şiddet nedenleri arasında karşımıza çıkmaktadır. Şiddet yalnızca bireyi etkileyen bir sorun olarak değil toplumun tamamını etkileyen bir sorun olarak görülmektedir.

Nitel araştırma yöntemi ile hazırlanmış olan çalışmada Mart 2024 – Ağustos 2024 tarihleri arasında katılımcılar ile yüz yüze mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Mülakat formu 5 ayrı bölümden oluşmakta olup katılımcılara 27 soru sorulmuştur. Birinci bölümde katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ile ilgili bilgilere yönelik sorular bulunmaktadır. İkinci bölümde genel olarak katılımcının şiddete bakış açısının saptanması, şiddet ve şiddet türleri ile ilgili sorular yer almaktadır. Üçüncü bölümde şiddete dair etki eden faktörler, dördüncü bölümde aile içi şiddet ve beşinci bölümde ise şiddetle mücadele ile ilgili sorular hazırlanmıştır.

Yapılan çalışmada katılımcılara kartopu örnekleme yöntemi ile ulaşılmıştır. Kartopu örnekleme yöntemi küçük başlayıp karlar üzerinde yuvarlandıkça büyüyen ve daha fazla kar toplayan bir kartopu anolojisine dayanır (Neuman, 2006, s. 325). Çalışma ilerleme gösterdikçe ulaşılan isimler bir kartopu gibi büyüme göstererek devam eder. Bir süre sonra araştırmada görüşme yapılacak kişi sayısı azalma göstermektedir. Bu süreçte ön plana çıkan kişiler seçilmelidir. Böylece araştırmacının zengin bilgi kaynaklarına ulaşma imkanı olacaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 111-112). 32 üst sosyo-ekonomik düzeye sahip ve 32 alt sosyo-ekonomik düzeye sahip olmak üzere toplam 64 katılımcı ile görüşülmüştür ve katılımcılara araştırmanın gönüllülük esasına bağlı olduğu belirtilmiştir. Yapılan her mülakatta mülakata başlamadan önce ses kaydı için katılımcının rızası alınmıştır. Ses kaydı rızası olmayan katılımcıların cevapları sözel olarak yazılarak mülakat gerçekleştirilmiştir. Kayıtların hepsi araştırmacı tarafından deşifre edilmiştir. Mülakatlar 25-30 dakika arası sürmüş ve yapılan mülakatlarda araştırmacı direkt olarak katılımcıların evlerine ve iş yerlerine giderek mülakatı gerçekleştirmiştir. Elde edilen veriler tekrar etmeye başladığında çalışmanın alan kısmı sonlandırılmıştır. Araştırmada etik ilkeler doğrultusunda kişisel bilginin

gizliliği esasına uygun olarak katılımcıların isimleri kullanılmamıştır. Katılımcılar görüşülen kadın açılımlı G.K.1, G.K.2, G.K.3, G.K.4, G.K.5, G.K.6 şeklinde kısaltmalar ile kodlanmıştır.

Araştırmanın analizi MAXQDA ANALYTICS PRO 2020 programında gerçekleştirilmiştir. Çalışmada katılımcıların sorulara vedikleri cevaplar doğrultusunda alt kodlar oluşturulmuş ve bu alt kodların frekansları belirtilmiştir.

2. KAVRAMSAL ve KURAMSAL ÇEVRE

2.1 Şiddet

Şiddet, bir kişiye yönelik olan ve amacı bireyin canına, malına veya değerlerine zarar vermek üzere yapılan davranış biçimidir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından, "Kişinin kendine, bir başkasına, grup ya da topluluğa yönelik olarak ölüm, yaralama, ruhsal zedelenme, gelişimsel bozukluğa yol açabilecek ya da neden olacak şekilde fiziksel zorlama, güç kullanımı ya da tehdidinin amaçlı olarak uygulanması" şeklinde tanımlanmaktadır (https://iris.who.int, erişim tarihi: 27.01.2025).

Şiddet ile ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında; şiddetin güçlü olandan güçsüz olana doğru ilerlediği görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında şiddet ile karşı karşıya kalan toplumsal gruplar daha çok çocuklar, kadınlar ve yaşlılardır. Türkiye Kadın Dernekleri Fedarasyonu, TKDF'nin 7/24 hizmet vermekte olan "Ev İçi Şiddet Acil Yardım Hattı" na 2007-2021 yılları arasında gelmiş olan 28.000'den fazla olan aramaların analizi yapılarak hazırlanan "Ev İçi Şiddet Acil Yardım Hattı 2007-2021 Yılları Arası Verilerinin İstatiksel Analizi Raporu"na göre şiddete maruz kalan 10 kişiden 8'i kadındır. Şiddete maruz kalan bireylerin %73'ü evli, %12'si bekar, %7'si ise bekardır. Şiddete maruz kalan bireylerin ağırlıklı yaş oranı %42 ile 31-55 yaş arasında olduğu ve bunu takip eden 19-30 yaş oranı %37 iken en az ihbarın 55 yaş ve üzeri yaş grubundan geldiği tespit edilmiştir. Raporda yaygın olarak fiziksel şiddet için 17601, duygusal/ psikolojik şiddet için 15059, ekonomik şiddet için 4346 ve cinsel şiddet için 1456 arama olduğu belirtilmektedir (https://tkdf.org.tr, erişim tarihi: 27.01.2025).

Şiddet temel olarak fiziksel, ekonomik, psikolojik ve cinsel şiddet türleri olarak gözükse de günümüzde yaşanmakta olan değişimler sonucu çeşitlenmiş ve farklı alanlarda da kendini göstermeye başlamıştır. Örneğin teknolojik gelişmeler sonucunda dijital şiddet, bireylerin kendilerini daha çok geliştirmeye

başlamalarıyla birlikte sosyal şiddet/ mobbing gibi farklı şiddet alanları doğmuştur (Genç ve diğ, 2019, s. 393).

Şiddet öğrenilmekte olan bir davranıştır. Aile içinden başlayan ve aile bireyleri arasında eğitim ve iletişim şekli olarak zaman zaman kullanılan azarlama, bağırma, hakaret etme gibi davranış kalıpları çocuk tarafından öğrenilmekte ve kabul edilen bir davranış biçimi haline gelmektedir. Yani birey, doğuştan değil sonradan şiddete hazırlanmaktadır (Kalyoncu, 2009, s. 29). Bir diğer deyişle şiddet davranışı toplumda ne oranda yaygınsa bireyde o oranda öğreniyor anlamına gelmektedir. Toplumlarda sosyal, kültürel, ekonomik, siyasi gibi çok çeşitli amaçlarla şiddet olayının meydana gelmesi ve genç bireylerin şiddete eğiliminin artması üzerinde duruması gereken sosyal konular arasında yer almaktadır (Kalyoncu, 2009, s. 19-20). Şiddet konusunun toplum içinde farkındalık yaratması için şiddetin açık bir şekilde konuşulması, şiddete karşı toleransın azaltılması gerekmektedir. Buradan hareketle toplumsal cinsiyet düşüncesine yönelik eğitimlerin sıkça verilmesi, şiddet konusunun eğitim programlarının içine dahil edilmesi oldukça önemlidir. Şiddet ile mücadele konusunda gerekli düzenlenmelerin yapılması toplumsal olarak gereklilikler arasında yer almaktadır (Genç ve diğ, 2019, s. 396).

Şiddet konusunda bireylerin verdikleri tepkiler üçe ayrılmaktadır. Bunlar psikolojik, biyolojik ve davranışsal tepkilerdir. Psikolojik tepkiler huzursuzluk, depresyon, içe kapanma, sosyal anksiyete, kendini suçlu hissetme gibi durumlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Biyolojik tepkiler; uyku sorunu, kabus görme, psikosomatik belirtiler şeklinde ortaya çıkmaktadır. Davranışsal tepkiler ise saldırganlık, pasiflik, gerçek olan olayları görmezden gelmek şeklinde meydana gelmektedir (Engström, 2013, s. 46).

Akkaş ve Uyanık'ın (2016, s. 41) "Kadına Yönelik Şiddet" başlıklı çalışmasında kadına yönelik şiddetin önlenebilmesi ya da en aza indirilebilmesi için kurumların işbirliği için de çalışması, kadın-erkek eşitliğinin sağlanması, kadınların eğitim, ekonomi, siyasal alanlarda katılımlarının arttırılması ve çalışma hayatında yer alması, cinsiyetçi rollerin ortadan kaldırılması, gelenekselci rollerden vazgeçilmesi, ders kitaplarında bulunan şiddete yönelik bütün unsurların kaldırılması gerektiğine yönelik öneriler ortaya konmuştur.

2.2 Şiddet Türleri

Şiddet sadece fiziksel olarak değil psikolojik, ekonomik, cinsel, sözlü gibi birçok farklı türde karşımıza çıkmaktadır. Her şiddet türü, birbirinden farklı yollarla sosyal hayat içerisinde bireyin yaşamını olumsuz şekillendirmesinin yanında toplumu da derinden etkilemektedir. Şiddet yıkıcılığı artan ve modern koşullarda değişiklik gösteren bir olgudur. Bu sebeple şiddet ile mücadele konusunda bireylerin hangi şiddet türüne maruz kaldığının farkına varabilecek bilinç düzeyine gelmesi oldukça önemlidir.

2.2.1 Fiziksel şiddet

Fiziksel şiddet en sık rastlanılan ve bireyin vücudunda fiziki olarak görülecek şekilde zarara sebep olan görüntülerin ortaya çıkmasına neden olan şiddet türüdür (Polat, 2016, s. 20). Diğer bir deyişle fiziksel şiddet bir bireye kasıtlı olarak kullanılan fiziksel güç sonucunda bireyin sağlığı, yaşamı, gelişimi açısından zararlı durumların ortaya çıkmasıdır.

Günümüzde en çok karşılaşılan şiddet türleri değerlendirildiğinde fiziksel şiddet bunların başında yer almaktadır. Nitekim Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından gerçekleştirilen "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması" ülke genelinde her 10 kadından 4'ünün eşi ya da birlikte olduğu partneri tarafından fiziksel şiddete maruz kaldığını ortaya koymuştur (https://fs.hacettepe.edu.tr/, erişim tarihi: 03.07.2025).

Fiziksel şiddet çoğu zaman kadınlar tarafından açıkça ifade edilmese de akla gelmesi gereken durumlar arasında mevcut yaralanmanın öyküyle uyumlu olmaması, kuruma başvurmada gecikmelerin olması, ebeveynlerin tepkilerinin yaralanma ile uyumlu olmaması, yaralanmanın bireyin kendisi tarafından meydana geldiğinin dile getirilmesi vb. yer almaktadır. Bu örneklerin yanında bireyin vücuduna yakıcı madde atmak, sigara söndürmek, kemer veya herhangi bir cisimle vurmak, öldürücü aletler kullanmak gibi örnekler de verilebilir (Mavili, 2022, s. 33).

Fiziksel şiddet, bireye acı hissettiren bir olgudur. Örneğin dayak atmak, boğaz sıkmak, herhangi bir cisimle tehdit etmek gibi durumlar fiziksel olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte bireyin uyumasına engel olmak, yeterli

olarak besin vermemek, sosyal hayatının kısıtlanması gibi durumlar sonucu psikolojik baskı altında tutulması da örnek olarak verilebilir. (Engström, 2013, s. 16-17). Fiziksel şiddet, bireyi birçok yönden etkileyen bir şiddet türü olarak ölüm ve sakatlanma gibi ciddi şekilde de sonuçlanabilmektedir (Pelendecioğlu ve Bulut, 2009, s. 52). 2014 yılında Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2021, s. 25) tarafından yapılan "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması"nda hayatının herhangi bir döneminde fiziksel şiddete maruz kaldığını belirten kadınların oranı %36'dır.

Şiddet toplumsal yapı içinde öğrenilen bir davranış biçimi olarak ön plana çıkmaktadır. Akkuş ve Yıldırım'ın (2018, s. 1380) yapmış oldukları "Erkeklerin Kadına Yönelik Fiziksel Şiddet Uygulamasına Etki Eden Faktörlerin İncelenmesi" başlıklı çalışmasında çocukluğunda fiziksel şiddete maruz kalmış olan erkeklerin kalmamış erkeklere göre kadına daha fazla fiziksel şiddet uyguladıkları ortaya konmuştur. Bu çalışmaya istatistiksel açıdan bakıldığında şiddet uygulayan erkeklerin, çocukluğunda fiziksel şiddet mağduru olma oranı %68 olarak belirtilirken; şiddet uygulamayan erkekler de bu oranın %27,4 olduğu görülmüştür.

2.2.2 Psikolojik şiddet

Psikolojik şiddet, devamlı olarak bağırmak, küsmek, aşağılamak, eksik yanlarından bahsetmek, hakaret etmek, kötü davranmak, kıskançlık, sosyal hayatına karışmak, açık veya kapalı bir biçimde tehdit etmek gibi davranışlar olarak değerlendirilmektedir. Bu davranışlar fiziksel şiddet gibi net bir şekilde dışarıdan görülemediği için müdahalede bulunmak çok daha zordur. Nitekim bu şiddet türü bireyde derin ve daha uzun süreli yaralara yol açtığı için psikolojik rahatsızlıkların yanında fiziki olarak belirti vermekle beraber bireyin özgüvenini de derinden sarsmaktadır (Engström, 2013, s. 17). Bireyi yıldırmaya yönelik olarak yapılan davranışlar olan mobbing, zorbalama, taciz etmek, duygusal istismara yönelik tutumların hepsi psikolojik şiddet açısından birbiriyle bütün olan kavamlardır. Zorbalama ve yıldırma davranışları bireyin düzenli olarak bir başka birey tarafından olumsuz davranışlara maruz kalmasıdır (Özen, 2007 s. 5).

Psikolojik şiddete örnek olarak bir kadının dayak yemekten korkma duygusu, erkeğin eşine onu üzecek bir durumda bulunduğunda canına kıyacağını söylemesi veya çocukları ile tehdit etmesi gibi durumlar verilebilir. Bireyi küçük düşürücü

davranışlarda bulunmaya zorlamak, bireyin yanında onu rahatsız edecek cisimlerle oynamak gibi davranışlar duygusal açıdan örseleyici davranışlardır. Psikolojik şiddete maruz kalan birey çaresiz ve savunmasız durumla karşı karşıya kalmaktadır. Psikolojik şiddetin dışarıdan net olarak görülememesi ya da fiziksel şiddet gibi ciddi bir sorun olarak tanımlanamaması uygulanabilirliğini artırmaktadır. Bu durum psikolojik şiddet uygulayan kişinin şiddet olan davranışları olağanlaştırıp normalleştirmesinden de kaynaklanmaktadır (Orbay, 2021, s. 272). Devamlı olarak psikolojik şiddete maruz kalan birey psikosomatik rahatsızlıklar ve huzursuzluk yaşamaktadır (Özen, 2007, s. 8).

2014 yılında Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından yapılan Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması'nda hayatlarının herhangi bir döneminde psikolojik şiddete maruz kaldığını belirten kadınların oranı %44 iken bu oran son 12 ay içerisinde %26'dır (KSGM, 2021a, s. 27). Psikolojik şiddete maruz kalan bireyin vermekte olduğu mesajları iyi bir şekilde gözlemlemek ve doğru bir şekilde anlamak şiddetle mücadele bakımından çok önemlidir. Psikolojik şiddet mağduru birey bu şiddet türüne maruz kaldığının farkında olmayabilir. Buradan hareketle psikolojik şiddet hakkında toplumsal düzeyde bilinçlendirecek çalışmalar yapılması kaçınılmazdır. Bu çalışmalar sonucunda birey psikolojik şiddete maruz kaldığında bu durumun psikolojik şiddet olduğunun farkına varabilecek ve ortamdan uzaklaşabilecektir. Bu yönden dışlayıcı değil kapsayıcı bir şekilde uygulama yapılması şiddetin engellenmesi açısından oldukça önemlidir (Orbay, 2021, s. 284).

2.2.3 Ekonomik şiddet

Ekonomik şiddet, ataerkil toplumlarda kadınların çok sık rastladığı bir şiddet türüdür. Bakıldığında kadın ilk olarak aile içinde ekonomik şiddetle karşı karşıya kalmaktadır. Toplumsallaşma aşamasında daha sessiz ve arka planda olmanın öğretilmesinin yanında eğitimden mahrum edilerek çalışma hayatına girmesi de engellenmekte ya da zorlaştırılmaktadır (Gökkaya, 2011, s. 104). Bunun yanında örneğin kadının ekonomik özgürlüğünün elinden alınması, çalışmasına izin verilmemesi ya da çalışacaksa eşinin iznine tabi tutulması, para verilmemesi ya da verildiğinde hesabının sorulması gibi durumlar da örnek verilebilir. Ataerkil toplumlarda kadın dışarda herhangi bir yerde çalışmasa bile ev içi işlerden sorumlu

olarak görülmektedir. Örneğin çocuğun bakımı, evin yemek ve temizlik düzeni gibi durumlar kadının sorumluluğunda değerlendirilmektedir (Kelleci, 2023, s. 89-90). Bunun yanı sıra kadınların aile içinde ekonomik şiddete maruz kalma biçimleri arasında parasını denetleme, kadının çalışmadığı durumlarda evin idaresi için yetersiz para verme, kredi kartına el koyma, kadını çalışmaya zorlama, mülkiyet hakkını sadece kendi üzerine yapma, kadının eğitim almasına engel olma gibi durumlar yer almaktadır (Uyanık ve Akkaş, 2016, s.39).

Erkeğin kendi kazandığı maddi kazancı, ailesine ve eşine karşı cimri bir şekilde kullanması gibi davranışların tespit edilmesi pek kolay değildir. Ücretsiz aile işçisi olarak görülen kadının mülk edinme hakkı oldukça sınırlıdır. Türkiye'de bulunan gayrimenkullerin %92 oranında erkeklerin elinde bulunması, kadının ekonomik açıdan yaşadığı güç dengesizliğini açıkça göstermektedir. Toplumsal adaletin gerçekleştirilmesi ile ilgili düşünce kalıplarının değişikliğe uğraması için hem kadınların hem de erkeklerin davranış ve tutumlarını değiştirmesi gerekmektedir. Örneğin babasını dışarda işte çalışan ve ev işlerine yardım etmeyen, annesini ise ev içi işlerden sorumlu olan bir model olarak görerek yetişen erkek çocukları eşitlikçi ve adil davranışları içselleştirmeden sorunlar yaşamaktadır (Mavili, 2022, s. 35-36). Nitekim büyüdüğünde bu davranışların doğru olduğunu öğrenen erkek çocuğun bu şekilde hayatını ilerletmeye devam etme ihtimali yüksektir. Bu sebeple yetiştirilen çocuklara kadın ve erkeğin eşit olduğu, kadının sadece ev içi işlerden sorumlu olmadığı ve dışarıdaki işte çalışma hakkına sahip olduğu aynı zamanda erkeğin dışarda işte çalıştığı gibi ev işlerine de yardım etmesi gerektiğinin anlatılması oldukça önemlidir.

2.2.4 Cinsel şiddet

Cinsel şiddet, küçük düşürme, dokunma, zor kullanarak evlendirme, namus adına öldürme gibi davranışların sergilendiği durumlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Engström, 2013, s. 17). "Kadına yönelik cinsel şiddet olgusu özellikle kadın cinselliğinin tabu olduğu, namus, şeref gibi kavramların kadın cinselliği üzerinden tanımlandığı toplumlarda ortaya çıkması güç bir şiddet türü olarak varlığını sürdürmektedir" (Uyanık ve Akkaş, 2016, s. 39). Cinsel şiddet temas içeren ve içermeyen şekilde ikiye ayrılmaktadır. Temas içeren cinsel şiddet cinsel dokunma, cinsel amaçlı öpülmesi, şiddet gösteren kişiye cinsel amaçlı dokunmayı içerirken;

temas içermeyen cinsel şiddet; cinsel içerik seyretme, cinsel organlarını gösterme ve teşhir etme durumlarını içermektedir.

Yaşanılan cinsel şiddet kadınlar tarafından kolay bir şekilde ifade edilememektedir. Özellikle cinsel şiddeti yaşayan kadın evliyse anlatmamayı daha çok tercih etmemektedir (Jansen ve diğ, 2019, s. 8). Cinsel şiddete maruz kalan kişinin yaşadığı duygularla baş etmesi çok zor bir durumdur. Bu sebeple cinsel şiddet mağduru bireylere yargılamadan, anlayışlı ve sabırlı olacak şekilde yaklaşmak bu süreci daha kolay ve detaylı anlatmasına yardımcı olacaktır (Akduman ve Gönültaş, 2016, s. 298).

Gencer, Ağırman ve Arıca'nın (2019, s. 21) "İstanbul İlinde Kadına Yönelik Şiddet Sıklığı ve Kadınların Şiddet Algısı" başlıklı çalışmasında katılımcıların mağdur oldukları şiddet türlerinin oranlarının ortaya konması hedeflenmiştir. Çalışmada katılımcıların %24'ünün cinsel şiddet mağduru olduğu ortaya konmuştur. Bunun yanında çalışmada partneri tarafından en az bir defa şiddet gördüğünü belirten %67,71 oranındaki kadınların %35,86'sının cinsel şiddet mağduru olduğu da belirtilmiştir. Benzer şekilde Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafında yapılan "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması" ülke genelinde evlenmiş olan kadınların %38'inin hayatlarının herhangi bir döneminde cinsel şiddete maruz kaldığını ortaya koymuştur (https://fs.hacettepe.edu.tr/, erişim tarihi: 03.07.2025).

2.2.5 Sözlü şiddet

Genel bir yaklaşımla cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan şiddet insanlığın başlangıcına kadar uzanmaktadır. Bu durumdaki eşitsizliğin önlenmesine yönelik kadın yeterince güçlendirilmemiştir (Guaita Fernandez ve diğ, 2024, s. 7). Bu durumun bir uzantısı olarak çeşitli şiddet türleri zaman içinde değişerek ve dönüşerek günümüze kadar ulaşmıştır. Bunlardan bir de sözlü şiddettir. Sözlü şiddet, bireyin duygu ve düşüncelerinde olan kirlilik, sinirli hal ve problem oluşturabilecek durumların dışarıya vurması durumudur. Sözlü şiddet sonucunda birey sinirlilik halini dışarı vurarak sakinleşebilmektedirler. Sözlü şiddet anından sonra birey kendinin sakinleştiğini hissedemezse şiddet boyut atlayarak fiziksel şiddete dönüşebilmektedir (Çiftpınar, 2003, s. 48).

Sözlü şiddet çoğu zaman şiddet çeşitleri arasında görülmemesi ve toplum içinde yaygın olmasından dolayı üzerinde durulması gereken önemli bir şiddet türüdür. Sözlü şiddet hakaret, tehdit etmek, iftirada bulunmak, isim ile dalga geçmek gibi durumları içermektedir. Kadına yönelik olarak bulunan sözel şiddetin içerisinde kolektif zihniyetin içinde şekillenen gelenek ve görenekler bulunmaktadır. Bu zihniyet içinde şekillenen deyim, atasözü, kalıplaşmış ifadeler ile sıklıkla karşılaşılmaktadır. Bu ifadelerde kadının ikincil konumu ve alt sınıf olarak görülmesi gerektiğinden bahsedilmektedir. Bunun yanında kadına yapılması gereken muameleye ilişkin ataerkil düşünceden ortaya çıkan ifadeler de bulunmaktadır. Bu duruma halk arasında kullanılan "Kadının karnından sıpayı sırtından sopayı eksik etmeyeceksin" ifadesi örnek verilebilir (Usta, 2022, s. 617-618). Buradan hareketle şiddeti azaltmak için kadınlara yönelik yanlış algı ve bakış açılarının değiştirilmesi için kadının ikincil konumunun altının çizildiği ön yargıların yok edilmesi gerekmektedir (Karaduman, 2021, s. 214).

Dursun, Aytaç ve Sokullu Akıncı'nın (2011, s. 64) "Mesleğe İlişkin Şiddet Üzerine Bir Araştırma" başlıklı çalışmasında çalışmaya katılan kadınların %75,2'si sözlü şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Sözlü şiddete maruz kalma saatlerine yönelik bilgiler 24:00 – 08:00 saatleri arasında %42,3, 08:00 – 16:00 saatleri arasında %28, 16:00- 24:00 saaatleri arasında %27,5 ve günün her saatinde %2,1 olarak ortaya konmuştur. Bunun yanında sözlü şiddete erkek tarafından maruz kalma durumu %79,8; kadın tarafından maruz kalma durumu %11,9 ve hem kadın hem erkek tarafından maruz kalma durumu %8,3 şeklinde belirtilmiştir.

2.3 Kadına Yönelik Şiddet

Kadına yönelik şiddet ele alınması zor ve karmaşık olan bir konudur. Kadına şiddet uygulamasındaki temel amaçlardan biri kadının davranışlarını kontrol altına alma isteğidir. Dayak, psikolojik baskı, cinsel şiddet, hakaret, para verilmemesi, kadının üzerinde baskı kurmaya çalışmak gibi durumların her zaman tespit edilemediği de bilinen bir gerçektir. Genel anlamda şiddetle mücadele süreçlerinde, şiddeti tetikleyebilecek davranışların ve söylemlerin kullanılmaması gerekmektedir (Genç ve diğ, 2019, s. 395).

Kadınlar, dünyanın pek çok bölgesinde bir bireyin yaşamı için gereken temel gereksinimlerden mahrumdur. Erkeklere göre eğitim olarak daha alt seviyeye sahip

oldukları için iş yaşamından da daha uzak kalmaktadırlar. Bununla birlikte politik yaşamda da eşit olmayan durumlar söz konusudur (Harcar ve diğ, 2008, s. 56). Dünyanın birçok yerinde kadınlar erkeklere göre daha az ücret almakta, güvencesi daha az olan yerlerde ya da kayıt dışı çalışmakta olduğu görülmektedir (Turgut, 2019, s. 326).

Bireylerin yaşadığı şiddet çatışmaları toplumsal hayatın da bir parçası haline gelmektedir. Çatışmayı anlamak ve çatışmanın çözüme kavuşturulması konusunda becerilerin geliştirilmesi gerekir. Çatışma çıkan ilişkinin sağlıklı bir şekilde çözüme kavuşturulması önemlidir. Çatışmanın çözüme kavuşturulması için öncelikli olarak bireyin kendi hakkında bilgiye ve empati yeteneğine sahip olması gerekmektedir (Kocacık ve Çağlayandereli, 2009, s. 28). Şiddete yakın olmanın sebepleri arasında iletişimsizlik ve kişinin kendini doğru bir biçimde ifade etmekten yoksun olma durumu yatmaktadır (Çötok, 2015, s. 780). Şiddetin çözüme kavuşturulması için kişinin kendini tanıması ve empati yeteneğine sahip olmasının yanında şiddetin nedenleri hakkında düşünmesi ve bu nedenleri ortadan kaldırabilmek için ne yapabileceği konusunda bilgiye de sahip olması gerekmektedir. Kadına yönelik şiddet insanlığın problemidir. Bu konuda insan hakları yaklaşımı benimsenmeli ve devlet mekanizmaları, bireyin yaşadığı şiddet nerede gerçekleşirse gerçekleşsin müdahale etmelidir. Kadına yönelik şiddet ile mücadele için ataerkil düşünce yapısının değiştirilmesi ve kadınların sosyal, politik ve ekonomik başta olmak üzere her alanda güçlendirilmesi çok önemli bir konudur (Hadi, 2019, s. 123).

2.4 Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri

Kadına yönelik şiddetin nedenleri arasında toplumda bulunan cinsiyet eşitsizliği, ataerkil toplum yapısı, eğitim düzeyinin yetersizliği, ekonomik durum ve kültürel unsurlar gibi birçok etken bulunmaktadır. Şiddetin kabul gören bir sebebi bulunmamakla birlikte, sonuçları üzerinden güçlü politikalar üretebilmek için altında yatan faktörlerin incelenmesi oldukça önemlidir.

2.4.1 Ekonomik nedenler

Kadın istihdamının az olduğu ülkelerde kadına karşı şiddet artış gösterirken kadın istihdamının fazla olduğu ülkelerde bu durum düşme eğilimine sahiptir. Kadına yönelik şiddetin değerlendirebileceğimiz çok nedeni mevcuttur ve bunların içinde

öne çıkan nedenlerden biri de ekonomik durumdur. Ataerkil düşünce yapısının getirmiş olduğu ‘eve erkek bakar’ düşüncesi erkeklerin üzerinde baskı oluşturulabilmektedir. Evi geçindirme sorumluluğunu üstünde hisseden erkek maddi sıkıntı yaşadığında şiddete yönelebilmektedir (Kalyoncu, 2009, s. 71). Maddi anlamdaki zorluklar, çoğu zaman eğitim düzeyi, işsizlik, yoksulluk ve erkeğin ona yüklenmiş olan evi geçindirme sorumluğunu yerine getirmemesi durumu kadına yönelik şiddete dönüşmektedir (Aşkın ve Aşkın, 2017, s. 22). Buradan hareketle kadının çalışması durumunun şiddeti tamamen ortadan kaldırmasa da hafifleteceği düşünülmektedir. Kadının çalışmasıyla birlikte ekonomik özgürlüğünü elinde bulundurması şiddetle baş edebilme cesaretini de beraberinde getirecektir (Genç ve diğ, 2019, s. 395). Kadına yönelik şiddetin yoksul ailelerde daha yaygın ve devamlı olduğu, aile içinde şiddet gören kadınların gelir seviyelerinin düşük ve eşlerinin işsiz olduğu yapılan araştırmalarda ortaya konmuştur (Aşkın ve Aşkın, 2017, s. 22).

Dündar’ın (2021, s. 162) “Kadına Karşı Şiddete Sosyoekonomik Faktörlerin Etkisi: Teorik Bir Araştırma” başlıklı çalışmasında şiddet konusunda ekonomik neden olarak şiddet uygulayan erkeğin işinin olmaması ya da güvencesi olmayan işlerde çalışması kadına karşı şiddetti arttıran etken olarak; kadının iş hayatında olması, sosyal güvencesi olan işlerde çalışıyor olması ve gelir düzeyinin yüksek olması ise kadına karşı şiddeti azaltan bir erken olarak ortaya konmuştur.

Can’ın (2018, s. 129) “Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetin Ekonomik ve Kültürel Nedenleri” başlıklı çalışmasında kadınların çoğunluğunun ekonomik ve kültürel sebepler yüzünden şiddete maruz kaldığı saptanmıştır. Bu sorunların önüne geçilmesi için kadına yönelik şiddete dair önlemlerin alınması ve kadını destekleyen sosyal politika uygulamalarının geliştirilmesi gerekmektedir.

2.4.2 Psikolojik nedenler

Şiddet yalnızca fiziksel bir davranış değil, bununla birlikte psikolojik etkileri de bulunan bir davranıştır. Nitekim şiddetin bireydeki psikolojik sorunlarda direkt olarak ilgisi bulunmaktadır. Bireyin kontrol gücüne ket vuran ve şiddete başvurma ihtiyacı hissettiren psikolojik bozuklukların net bir şekilde anlaşılması gerekmektedir. Örneğin zeka geriliği ve kişilik bozuklukları olan bireyler öfkesini kontrol altına alamamaktadırlar. Bunun yanında ailenin tutumu da psikolojik olarak

çok önemlidir. Anne babanın yaşattığı ihmal bireyde duygusal açlık yaratabilmektedir. Duygusal açlık yaşayan bireyler kişilik bozukluklarına da yatkın olmaktadırlar. Bununla birlikte çok disiplinli ve acımasız ortamda yetişen bireyler saldırgan davranış sergileyen kişilerin davranışlarını benimsemektedirler (Kalyoncu, 2009, s. 21-22). Bunun yanı sıra anne babalar çocuğunu dışardaki tehlikelerden korumak isterken çocuğa şiddet barındıran savunma biçimlerini öğretebilmektedirler. Bu savunma mekanizmaları bireyin bilinçaltında yer edinerek şiddet davranışlarında bulunmasında neden olabilmektedir (Gök, 2016, s. 464).

2.4.3 Çevresel nedenler

Toplumun kültürü geleneklerden ve düşünce kalıplarından oluşmaktadır. Geleneklere veya düşünce kalıplarına uymayan birey genellikle toplum tarafından dışlanmaktadır. Bunun sebebi olarak bireylerin toplumdaki kültürel değerler içinde yetişmesi ve bu değerleri benimseyerek hayatına dahil etmesi gösterilebilir. Özellikle kadınlara yönelik olumsuz ifadeler ve düşünce kalıpları kadına yönelik şiddeti normalleştiren bir nitelik taşımaktadır. Örneğin kadının sırtından sopayı karnından sıpayı eksik etme, kadının aklı kıttır, saçı uzun aklı kısadır; kızını dövmeyen dizini döver gibi olan düşünce kalıpları şiddeti nitelemektedir. Kadına yönelik şiddetin kültürel olan dinamikleri örümcek ağına benzemektedir. Bu örümcek ağı aile içinde şiddeti görerek büyüyen bir çocuk bunun doğru olduğunu ve çözüm yolu olarak göreceği için büyüdüğünde bu davranışları sergilemeye başlayacaktır (Sarıtaş, 2023, s. 1697-1987).

Sağlıklı bir toplumda yetişmiş olan bireyler çevresine daha uyumlu olmakta ve bir sorunla karşılaştıklarında iletişim kurarak aşma yolunu seçmektedir. Ancak birey sağlıklı bir toplumda yetişmiyorsa, şiddete tanık oluyorsa ve olumsuz ortamlar yaratılıyorsa sorun olduğunda bilinçli ya da bilinçsiz olacak şekilde kendini korumaya geçmektedir (Ayan, 2010, s. 48). Bireyin hayata atılım sağladığı bebeklik ve çocukluk dönemleri toplumsallaşma konusunda attığı ilk adımlardır. Bireyin nasıl bir kişiliğe sahip olacağının temelleri ilk olarak ailede atılmaktadır. Bu sebeple kültürel kodların bireye geçmesinde oldukça önemli olan unsurların başında aile gelmektedir (Sarıtaş, 2023, s. 1693).

2.5 Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

"Aile içi şiddet bireyin bedensel ve ruhsal açıdan zarar görmesine, yaralanmasına ve sakat kalmasına neden olan davranış ve eylemlerin aile içinde gerçekleşmesidir" (Mavili, 2022 s. 15). Aile içi şiddet, alkol, depresyon, uyuşturucu vb. sebeplerden meydana gelebilmektedir. Ancak bunun yanında ailenin diğer bireylerini kontrol altına alma isteği, bireyin sadece kendi isteklerinin kabul olmasını istemesi gibi nedenlerle karşılaşılabilmektedir. Aile içi şiddet yaş, statü, eğitim durumu, sosyo-ekonomik durum, kültürel durum, etnik köken ayırmaksızın her ailede görülebilmekte ve sonuçları itibariyle sadece aile içindeki bireylere değil bütün topluma etmektedir (Özgentürk ve diğ, 2012, s. 57-58). Bu nedenle aile içi şiddetin altında yatan nedenlerin incelenip ele alınması oldukça önemlidir (Erez, 2017, s. 13).

Türkiye'de aile içi şiddetin mağdurları genellikle erkeğin üstün olarak hissedilmesinden kaynaklı olarak kadın ve çocuklardır (Akın, 2013, s. 30). Bireyin aile içinde tanık olduğu her davranış biçimi kişiliğine etki etmektedir. Nitekim temel toplumsal yargılar da aile içerisinde görülmekte ve benimsenmektedir. Bu yönüyle şiddetin de aile içerisinde öğrenilen bir davranış olduğundan söz edilebilir. Aile içi şiddet çok yönlüdür ve çeşitli yansımaları bulunmaktadır. Nitekim aile içerisinde sevgisizlik, ilgisizlik ve kötü davranışlara maruz kalan birey şiddete yatkın olmaktadır.

Bandura'ya göre şiddet içeren davranışların öğrenildiği yerlerden biri ailedir (Karslı, 2016, s. 75-76). Aile toplumsal yapının düzeninin sağlanmasıyla birlikte toplumun geleceğini de şekillendirmektedir. Aile toplumun en küçük kurumudur ve ne kadar düzenli ve sistemli bir şekilde ilerlerse toplum da aynı şekilde düzenli ve sistemli bir zemin üzerine yerleştirilmiş olur (Pehlivan, 2017, s. 552-553). Nitekim Altıparmak'ın yaptığı çalışmada görüşme yapılan kadınların %65'i, erkeklerin ise %86'sı akraba çevrelerinde şiddetin olduğunu ifade etmişlerdir (Altıparmak, 2017, s. 258-259). Aile içi şiddet çok ciddi ve boyutlu bir problemdir. Bu sebeple aile içi şiddetin önlenmesi gelecek kuşakların hayatı açısından çok önemlidir (Ünal, 2005, s. 1309).

2.6 Şiddete İlişkin Yaklaşımlar

2.6.1 Çatışmacı yaklaşım

Çatışma kuramı 1950-1960'larda yapısal işlevselcilik kuramına alternatif oluşturmuştur (Ritzer ve Stepnisky, 2019, s. 70). Çatışma kuramı işlevselciliğin ileri sürdüğü uzlaşma olgusuna karşı çıkmaktadır. Uzlaşma olgusunun yerine toplum bölünmesinin öneminin üzerinde durarak güç, eşitsizlik, rekabet ve mücadele olgularını vurgulayarak bu olgular üzerinde çalışmalar yapmaktadırlar. Çatışma kuramının savunucuları toplumun farklı gruplardan oluştuğunu bütün bireylerin kendilerinin çıkarları doğrultusunda ilerlediğini bu ilerleme sonucunda da çatışma ihtimalinin her daim varlığını koruduğunu ileri sürmektedirler (Giddens, 2016, s. 22).

Çatışma kuramı savunucuları klasik çatışma kuramı savunucuları ve modern çatışma kuramı savunucuları olmak üzere ikiye ayrılmışlardır. Klasik çatışma kuramı savunucuları sınıf mücadelesine yönelik bir bakış açısına sahipken, modern çatışma kuramı savunucuları toplum içindeki karışıklığı ve seçenekleri daha geniş bakış açısıyla klasik çatışma kuramı savunucularının bakış açısını daha derinleştirerek ortaya koymaya çalışmışlardır. Modern çatışma kuramı savunucuları Dahrendorf, Lewis A. Coser ve R. Collins'dir. Dahrendorf'a göre toplumsal çatışmanın nedeninin bulunabilmesi için toplumdaki rollerin sınırlarının çizilmesi gerekmektedir. Bunun yanında çatışmanın toplumsal hareketlerin esas öğesi olduğunu ve sürekliliği devam ettiren bir olgu olduğunu savunmaktadır (Bingöl, 2023, s. 343-347).

Collins'e göre üç şiddet tüneli bulunmaktadır; bunlar kısa, orta ve uzun şiddet tünelleridir. Kısa şiddet tüneli birkaç dakikalık zaman dilimini yani kısa süreli tartışmalardır. Kısa şiddet tüneline örnek olarak anlık olarak gerçekleşen sokak tartışmaları verilebilir. Orta şiddet tüneli birkaç dakikadan daha fazla süren, şiddet uygulayan bireyin şiddeti tekrarlayabileceği şiddet türüdür. Orta şiddet tüneline örnek olarak konser alanlarında çıkan katliamlar verilebilir. Uzun şiddet tüneli, şiddetin gün ya da haftalar sürmesidir. Uzun şiddet tüneline çoklu intihar eylemleri, seri katillerin işledikleri cinayetler örnek olarak verilebilir (Aloğlu, 2018, s. 226).

Şiddet toplumsal değişimlere neden olmakta bunun yanında ise toplumsal değişim de şiddetten faydalanmaktadır. Coser'da şiddetin farklı yönlerinden bahsetmiştir.

Ona göre şiddet çatışmanın farklı yönleri mevcuttur. Bu yönler; toplumun birleşmesi, yeni değerlerin ortaya çıkması, yeni dengelerin kurulması ve hepsinin geliştirilmesidir. Coser'a göre sorun ve anlaşmazlık etkili bir çözüm yöntemidir (Günindi Ersöz, 2023, s.27).

Çatışma kuramı, toplumu birbirleriyle kendi çıkarları için çatışma halinde olan bir grup olarak görmektedir. Bireylerin ilişkilerinde baskı ve iktidar kazanma geçmişten günümüze kadar ki her süreç içerisinde bulunmaktadır. İktidar başında olan yöneticiler mit yayma ya da şiddet uygulayarak yerlerini korumaktadırlar. Toplumsal cinsiyet ise toplumdaki eşitsizliğin ve çatışma konusunun önemli bir boyutu haline gelmiştir. Toplumsal cinsiyete bakış açısı erkeğe yarar sağlarken kadına zarar vermektedir. Bunun yanında kadınları kontrol etme gücünü erkeklerin himayesine vererek toplumu büyük bir oranda bölmektedir (Çapcıoğlu ve Beşirli, 2015, s. 227).

2.6.2 İşlevselci yaklaşım

İşlevselcilik, düzeni ve devamlılığı sağlamak için ahlaki anlaşmanın olması gerektiğinin üzerinde durmaktadır. Ahlaki anlaşma bireylerin çoğunluğu aynı değerleri paylaştığı sürede gerçekleşmektedir. İşlevselci yaklaşım savunucuları düzen ve dengeyi toplumun olağan hali olarak görmüş ve toplumdaki bireyler arasında etik anlaşma temelini oluşturmuştur. 1960'lara kadar işlevselcilik, Amerika Birleşik Devletleri'nde önemli bir kuramdır. Emile Durkheim, Talcott Parsons ve Robert Merton işlevselci yaklaşımın temsilcilerindendir. Robert Merton açık ve gizli işlevler arasındaki ayrım üzerinde durmuştur. Açık işlev, bireylerin toplumsal faaliyetler içinde belirli bir türde bilinen ve niyetlenen işlevdir. Gizli işlev ise toplumsal faaliyetlerde bireylerin bilmediği sonuçlardır. Açık ve gizli işlevlerin yanında aykırı işlevler arasında ayrım yapmıştır. Bu yaklaşıma göre, toplumsal davranışların bozuk olan yönleri üzerine çalışmalar yapmak, hazırda bulunan düzene karşı çıkan toplumsal yaşam özellikleri konusuna odaklanmak gerekir. Örnek olarak dinin her zaman işlevsel yönünün olduğunu savunmanın yanıltıcı olacağından bahsedilebilir. Bunun sebebi dini gruplar birbirleri arasında sorun yaşadıklarında sonuç büyük bir toplumsal çatışmaya sebep olabilir (Giddens, 2016, s. 21-22).

Emile Durkheim'ın bakış açısından birliğin, bütünlüğün sağlandığı bir toplum oluşturmak ve bireylerin ahlaki sorumluluk alarak toplumsal durumların detaylı ve anlaşılır çalışmasının yapılması istenilen bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Durkheim durumları izleyerek ve bu durumları açıklayacak teoriler oluşturarak daha iyi bir toplum oluşturmakta yararlanabileceği bilgilere ulaşabileceğini düşünmekedir. Durkheim için esas soru "Toplumun bütünlüğünü hangi güçler sağlar?"dır. Durkheim'a göre bütünleşme her zaman bir ahlakı ve bireyin zihinsel düşünce ve davranışlarına yön veren değer, inanç ve normlar topluluğundan oluşmaktadır (Turner ve diğ, 2018, s. 331-333).

İşlevselcilik kuramı, kız ve erkek çocuklarının cinsiyetlerine ait davranış kalıplarını erillik ve dişilik şeklinde öğrendiklerini savunmaktadır. Çocuğun cinsiyetine uygun olarak görülen davranışın ödüllendirilmesi ve cinsiyetine uygun olarak görülmeyen davranışın cezalandırılması gibi yaptırımlarda bulunmak çocuğun beklenen cinsiyetçi davranış kalıplarını benimsemesini ve öğrenmesini sağlamaktadır. Cinsiyetçi yaklaşımda kocanın ilk görevi bakım ikinci olarak sevgi görevi gelirken kadının ilk görevi sevgi ikinci olarak bakım görevi gelmektedir. Bu görevler hiyerarşik bir düzene tabi tutulmaktadır (Günindi Ersöz, 2021, s. 34-36). Parsons ailenin toplumsal düzen içerisinde iki görevi olduğunu ortaya koymaktadır; birincisi aile toplum tarafından benimsenmiş değer ve normların bireylerin topluma kazandırmak amacıyla sosyalleştirme vazifesini ortaya koymakta, ikincisi ise aile bireyi yaşayabileceği tehlikelerden uzaklaştırmaktadır. Bu düşünce biçiminin toplumsal özelliklerin değişiklik göstermesiyle de geçerliliğini yitireceğinden bahsedilebilir. Örneğin günümüzde sadece erkeğin eve para getirmesi ve yetmemesi durumunda kadının da çalışması gereklilik haline gelmiştir (Yener, 2018, s. 872). Bunun yanında Parsons'ın aileye ilişkin bir başka bakış açısına göre ise toplumun düzeni ve devamlılığı için birey kendisinin yükümlüğü olduğu görevleri yerine getirmelidir (Işık, 2023, s. 720). Buradan hareketle erkeğin kadının görevini yapması ya da kadının erkeğin görevini yapması durumunda şiddetin ortaya çıkacağını savunmalarının yanında toplumsal cinsiyet eşitsizliğini destekleyici yönde bir düşünce biçimi sergiledikleri görülmektedir.

Birçok sayıda eleştirmen, işlevselcilik kuramının uzlaşma konusunda toplumların oluşumunu açıklayıcı bir şekilde ortaya koyduğunu ancak çatışmanın yani şiddetin toplum içindeki yerini net bir şekilde açıklayamadığını ifade etmektedir. Bunun

yanında Durkheim'ın savunduğu işlevselcilik yaklaşımının ise toplumda bireyler üzerindeki sınırlandırmalara öncelik verdiği ancak üretken faaliyetler konusu üzerinde yeterince durmadığı belirtilmektedir (Giddens, 2016, s. 83).

2.6.3 Feminist yaklaşım

Birinci dalga feminizm, hem kadınların siyasal haklarını hem de siyasal ve ekonomik olarak ataerkil düşünce yapısının getirdiklerini ortaya çıkarmıştır. 1960 ve 1970'li yıllarda başlayan ikinci dalga feminizm erkeklerin kadınlar üzerinde baskıladıkları gücü vurgulamış bunun yanında cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan ailenin kadınların ezilme alanı olduğunu belirtmiştir. Üçüncü dalga feminizm 1990'ların başında ikinci dalganın yanlış anlaşılmasına tepkisel olarak doğmuştur. Üçüncü dalga ikinci dalganın bahsetmediği topuklu ayakkabı ve makyaj gibi konulara değinmiş bunun yanında hem güzelliğin hem de akıllı olmanın aynı anda olabileceği vurgulamıştır. Nitekim üçüncü dalga feminist savunucular şiddet, cinsellik ve kadının güçlendirilmesi konusunda da çalışmalar yapmışlardır (Günindi Ersöz, 2021, s. 72-74).

Feminizm, Türkiye'de 1980 ve sonrasında yükselmiştir. Feminizm, orta sınıf hareketi olarak başlamış ve bu konuda oldukça eleştiri almıştır. Cinsiyet eşitsizliğinin herhangi bir başka eşitsizlik içinde değerlendirelemeyecek kadar esas, kendine ait özellikleri bulunmaktadır. Nitekim eşitsizliği ortadan kaldırabilmek için politika oluşturmak gerekmişti ve bunu feministler gerçekleştirmiştir. Feminist hareket bağımsızlığı, özgürlük düşüncesini her zaman ön planda tutmuştur. 1980'ler feministler için politik dil oluşturma, örgütlenme şekillerini tartışma ve deneme yapma dönemidir. 1990'lar ise feminizmin farklılaşma ve ayrışma yaşadığı bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Feminist hareket yaptıkları çalışmalarda ortak olan kadınlık bilinci oluşturmaya çalışmıştır. Bu bilinci oluşturmaya çalışırken "Biz kadınlar…" şeklinde başlayan Feminist Bildirge'de de bu düşüncenin cisimleşmiş olduğu görülmektedir. Ortak bir kadın bilinci oluştururken politik olarak değil sosyolojik olarak bir ortaklık kurmuşlardır. Nitekim bu ortaklık ezilmeden kaynaklı olan bir ortaklıktır. Feminist Bildirgesine "Biz kadınlar.." diyerek başlamaları da kadınları biz özne olarak tanımlamalarından kaynaklanan çok önemli bir başlangıçtır (Bora, 2011, s. 14-16).

Feminist hareket, cinsiyet eşitsizliğini açıklamak için çalışma yapan birden fazla kuramın da ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Liberal feminizm, toplumsal ve kültürel düşüncedeki cinsiyet eşitsizliklerine yönelik çalışmalar yapmaktadır. Nitekim cinsel eşitsizlik, ayrım, cam tavan, eşit olarak dağıtılmayan maaş sistemi gibi kadınların yaşadığı eşitsizlikler kısmına odaklanmaktadırlar. Liberal feminizm savunucularının amacı erkek ve kadın arasındaki cinsiyetçi eşitsizliğin yasalar ve demokratik olarak eşitlikler yaratmak ve bunların devamının sağlanmasına olanak tanımaktır. Radikal feminizm liberal feminizmi cinsiyet eşitsizliğinde kadının rekabetçi karakterini özendirme durumunu eleştirmektedir. Radikal feminizm, kadınların eşitsizliğe uğramasında erkeklerin sorumlu olduğunu savunmakta ve ataerkilliğin analizini yapmaktadır. Radikal feministlere göre erkekler kadının evde oluşturduğu ev içi emekten faydalandığını ileri sürmektedir. Sosyalist feminizm, Marx'ın çatışma kuramından gelişme göstererek liberal feminizmi toplumda kadınların eşitliğine yönelik olarak katı muhalif olan kuvvetli çıkarımları algılama konusundaki eksikliği dolayısıyla eleştirmektedir. Sosyalist feminizm savunucuları aile düzeninin yeniden yapılandırılması, kadınların yaşadığı ev içi köleliğe ilişkin düşünce yapısının ortadan kaldırılmasının ve ev bakımı konularının ortak iş bölümü olarak yenilenmesini savunmaktadır. Postmodern feminizm ise bütün kadınların paylaşmakta olduğu tek temelli kimlik ve tecrübeler olduğu düşüncesine itiraz etmektedir. Postmodern feminizm savunucuları özellikle dünyada kullanılan erkek dilini ataerkil düşünce yapısının yapı çözümüne odaklanmışlardır (Giddens, 2016, s. 668-674).

Feminist kuram şiddeti sadece bireysel problem ya da toplumsal düzenin belirli bir süre bozulmasına yönelik bir bakış açısı sergilemek yerine doğrudan yapısal bir problem olarak ele almaktadır. Feminist kuramının en güçlü yanı şiddetin fiziksel, psikolojik, ekonomik yönlerini ele alarak geniş bir çerçevede incelemesidir. Feminist kuramcılar şiddeti toplumsal cinsiyet ilişkileri üzerinden çalışmalar yapmasından dolayı eleştirmişlerdir. Bunun yanı sıra feminist kuramcılar aile içi şiddet, cinsel şiddet ve toplumsal kuralların şiddete nasıl destek verdiği konularında da önemli vurgulamalar yapmaktadır.

2.7 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadeleye İlişkin Hukuki Uygulamalar

Kadına yönelik şiddetle mücadelede çeşitli uluslararası uygulamalar bulunmaktadır. Bu uluslarası uygulamalar arasında Birleşmiş Milletlerin çalışmaları ön plana çıkmaktadır. Birleşmiş Milletler insan haklarına yönelik standart belirlemek ve bunların uluslararası olarak uygulanmasını takip etmeye yönelik belgeleri ortaya koymuştur. Ulutaş'ın (2023, s. 182-185) "Uluslararası Hukuk Perspektifinden Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi Konusundaki Bölgesel ve Küresel Düzenlemeler ile Yeni Çareler" başlıklı çalışmasında Birleşmiş Milletler sayfasından yararlanarak belgeler derlenmiştir. Bu belgeler; 1) Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi, 2) Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme, 3) Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme, 4) Evlilik Rızası, Asgari Evlilik Yaşı ve Evliliklerin Kaydı Hakkında Sözleşme, 5) Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi, 6) Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol, 7) Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi, Kadına Karşı Şiddet Hakkındaki 19 No.lu Genel Tavsiye, 8) Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi, çatışma önleme, çatışma ve çatışma sonrası durumlarda kadınlar Hakkındaki 30 No.lu (2013) Genel Tavsiye Committee for the Elimination of Discrimination Against Women (CEDAW), General recommendation No. 30, 9) Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi, 10) Acil Durumlarda ve Silahlı Çatışmalarda Kadın ve Çocukların Korunmasına Dair Bildiri, 11) Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Sözleşme'nin İnsan Ticareti, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticareti Ek Protokolü, 12) İnsan Hakları ve İnsan Ticaretine İlişkin Tavsiye Edilen İlkeler ve Rehberler, 13) İnsan Ticaretinin ve Başkalarının Fuhuş Yoluyla Sömürülmesinin Cezalandırılmasına Dair Sözleşme, 14) Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Bildirge, 15) Savaş Zamanında Sivillerin Korunmasına İlişkin Cenevre Sözleşmesi, 16) 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmelerine Ek Protokol ve Uluslararası Olmayan Silahlı Çatışmaların Mağdurlarının Korunmasına İlişkin Protokol şeklinde sıralanmıştır.

İkinci Dünya Savaşından sonra Avrupa bölgesinde kadınların uğradıkları ayrımcılık ve şiddet mağduru olmalarına yönelik olan ihlalleri önlemek ve ortadan kaldırmak için bir kamuoyu oluşturulmuştur. Evrensel olarak Birleşmiş Milletler tarafından "Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi

(CEDAW)" hazırlanmıştır. CEDAW, Birleşmiş Milletler Genel kurulunda 1979 yılında kabul edilmiştir. Bu sözleşmenin üç temel ilkesi bulunmaktadır. Bu ilkeler ayrımcılık yapmama, gerçek eşitlik ve devletin sorumluluklarıdır. Devletin sorumluluklarını yerine getirmesi sözleşmenin ilkelerinin yerine getirilmesi açısından önemli konular arasındadır. Devletler sorumlulukları yerine getirip getirmediklerini denetlemek için denetim mekanizması da oluşturulmuştur (Kafkasyalı, 2023, s. 152-158).

Kadın hakları sözleşmesi konusu olduğunda karşımıza çıkan bir diğer sözleşme Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesidir. Anlaşma, kendisine taraf olan devletlerin ulusal hukuk sistemindeki yeri, devletlerin uluslararası hukuk ve özel olarak uluslararası anlaşma ile iç hukuk arasında ilişkisini açıklayan sistemlerden hangisini kabul etmelerine göre tayin olmaktadır (Bilgin, 2016, s. 84). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesiyle birlikte bireyin yaşam hakkı ve işkence gibi kötü davranışlardan korunması güvence altına alınmıştır. Sözleşmenin 2. Maddesinde yaşam hakkını koruma, 3. Maddesinde ise hiçkimsenin işkence, insanlık dışı veya aşağılayıcı söylemler ya da cezaya tabi tutulmayacağına vurgu yapılmaktadır (Ergin ve Kader, 2024, s. 101).

Birleşmiş Milletler tarafından 1975 yılında "Kadın On Yılı" ilan edilmiş ve daha sonrasında düzenlenen Dünya Kadın Konferansları'nda kadın hakları konusunda ön plana çıkan tüm problemleri vurgulayan bir belgenin ortaya konması amaçlanmıştır. 1995 yılında Pekin'de gerçekleştirilen Dünya Kadın Konferansı'nın sonunda Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu adlı iki belge kabul görmüştür. *"Pekin Deklarasyonu, hükümetleri kadının güçlenmesi ve ve ilerlemesi, kadın erkek eşitliğinin sağlanması ve toplumsal cinsiyet perspektifinin politika ve programlara yerleştirilmesi konularında yükümlü kılmakta ve Eylem Platformunun hayata geçirilmesini öngörmektedir"* (KSGM, 2018, s. 28).

Güç göstergesi olarak kullanılan şiddet birçok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de en çok kadın ve çocukları mağdur etmektedir. Günümüzde şiddetin problem olarak görülmesi ve bunun problem teşkil ettiği için ele alınması, şiddeti önleme çalışmaları yapılması, şiddet mağduru bireyin korunması ve şiddet uygulayan bireyin ceza almasına yönelik çalışmalar 1970'lerden sonra gündeme gelmiştir. 1990'lardan sonra ise uluslararası belgelerde geniş bir perspektif de düzenleme yapılmaya başlanmıştır. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından 11 Mayıs

2011 tarihinde İstanbul'da imzalanan "Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi" uluslarası hukukta kadına karşı şiddet ve aile içi şiddete yönelik yaptırımı olan ilk sözleşmedir ve Türkiye, imzaya açılışında 13 ülkenin imzalandığı bu sözleşmeyi imzalayan ve onay veren ilk ülkedir. İstanbul Sözleşmesi, medeni halininin bir önemi olmaksızın tüm kadınların şiddeten korunmasını sağlamakta, şiddet mağduru bireyin haklarının korunması için önlem alınmasına yönelik cinsel kimlik ve cinsel yönelim fark etmeksizin hiçbir ayrım yapılmamasını ortaya koymaktadır. Bu sözleşme şiddetin önlenmesi açısından yol göstermektedir. Bu yol göstergesinde bireylerde farkındalık arttırma, uzman kişilerin eğitim alması, önleyici müdahalede bulunulması, psikosoyal destek tedavi programlarının düzenlenmesi, sığınak kurulumu, acil yardım hatlarının kurulması gibi detaylı olarak düzenlemeler bulunmaktadır (Moroğlu, 2012, s. 358-368). Türkiye 20 Mart 2021'de Resmi Gazete'de yayımlanan Cumhurbaşkanlığı kararıyla "İstanbul Sözleşmesi" adıyla anılan "Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi"nden çekilmiştir (www.bbc.com.tr, erişim tarihi: 16.04.2025).

Bir diğer süreçte kanun dilinin ağır kullanılması ve günlük sosyo-ekonomik yapı gerekliliklerini karşılayamaması sebebiyle 17 Şubat 1926 yılında kabul edilen 743 Sayılı Kanun kaldırılmıştır. 743 Sayılı Medeni Kanunda yaşanılan evin erkek tarafından seçilmesi, erkeğin evin reisi olarak görülmesi ve aileye gelir getirecek kişinin erkek olarak görülmesi söz konusuydu. Bunun yanında eğer kadın çalışmak isterse kadının erkekten izin alması gerekmekteydi. 743 Sayılı kanun zaman ilerledikçe ihtiyaçları karşılayamadığı için yeni bir kanuna ihtiyaç doğmuştur. Yürürlükten kaldırılan 743 Sayılı Medeni Kanun yerine ve 4721 Sayılı Medeni Kanun yürülüğe girmiştir. 4721 Sayılı Medeni Kanun ile kadının yararına olacak yenilikler yapılmıştır. Bu yeniliklerin başında erkeğin evin reisi olarak görülmesi kaldırılmış ve eşitlik hükümü getirilmiştir (Targan ve Çalış, 2022, s. 99-100).

Şiddet kavramı Türkiye hukukunda 4320 sayılı kanunda *"Aile bireyinin fiziksel, cinsel, ekonomik veya psikolojik zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözel ve ekonomik her türlü davranış"* şeklinde

tanımlanmıştır. 4320 sayılı kanundan sonra yürürlüğe giren 6284 sayılı kanunda ise şiddetin tanımı daha geniş bir perspektifte sunulmuştur. 6284 sayılı kanunda şiddet *"Kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfî engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranıştır"* şeklinde tanımlanmıştır. 6284 sayılı kanunda kadına yönelik şiddet ve ev içinde uygulanan şiddet detaylarına da değinilmiştir (Uyumaz ve Akdağ, 2015, s. 51). 6284 Sayılı kanunun amacı şiddet mağduru bireyin ya da şiddetle karşı karşıya kalma tehlikesi olan bireylerin korunmasını sağlamaktır. Tedbir kararını vermek için tedbirin türüne göre, mülki amir veya hakime yetki verilmiştir. 6284 Sayılı kanunda hakim tarafından "Şiddet mağduruna karşı belirli söz ve davranışlarda bulunulmaması (5/1-a), şiddet uygulayanın müşterek konuttan veya bulunduğu yerden uzaklaştırılarak konutun korunan kişiye tahsisi (5/1- b), şiddet uygulayanın korunan kişilere ve bu kişilerin bulundukları konuta, okula ve işyerine yaklaşmaması (5/1-c), çocuklarla kişisel ilişki kurulmasının sınırlandırılması veya kaldırılması (5/1-ç), şiddet uygulayanın korunan kişinin yakınlarına, tanıklarına ve çocuklarına yaklaşmaması (5/1-d), korunan kişinin eşyasına zarar vermeme (5/1-e), korunan kişiyi iletişim araçlarıyla rahatsız etmeme (5/1-f), şiddet uygulayanın kanunen izin verilen silahlarını kolluğa teslimi (5/1- g), alkol veya uyuşturucu ya da uyarıcı madde kullanmama ve bağımlılık hâlinde muayene ve tedavi (5/1-h), şiddet uygulayanın muayene veya tedavi için sağlık kuruluşuna başvurması ve tedavisinin sağlanması (5/1-h)" olarak yer almaktadır (Tuncay ve Demez, 2024, s. 229-230).

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planı'nda (2008-2013) kadınların öncelikli alanlara katılımını geliştirmek için, Türkiye'deki kadınların ve erkeklerin bulundukları duruma yönelik yapılan kapsamlı analiz temelinde eylem hedef ve stratejisi belirlenmiştir. Bu planın uygulanmasında kuruluşların belirli rol ve sorumlulukları vardır. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, koordinasyon izleme kurumu olarak uygulamaların gelişmeleri hakkında bilgilenmeleri sağlamaktadır. Bakanık ve uygulamadan sorumlu kurumlar uygulamaları gerçekleştirmekte ve kaynak temini sağlamakadır. Sivil Toplum Kuruluşları ise uygulamaların yayılmasında önemli bir görev üstlenmektedirler. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Ulusal Eylem Planı toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik politikaların ortaya konmasına imkan tanımaktadır (KSGM, 2018, s. 69-71).

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı'nın (2012-2015) amacı, ülkede kadına yönelik her türdeki şiddetin ortadan kaldırılması için tüm önlemlerin işbirliği içinde uygulamaya konmasını sağlamaktır. Eylem planının hedefleri arasında toplumsal cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddet konularında mücadele ederek yasal düzenlemeler yapmak, kadına yönelik şiddetin ortadan kaldırılması için toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik şiddet konusunda farkındalık yaratarak toplumsal bilincin değişmesini sağlamak, şiddet mağduru kadın ve çocuklara yönelik koruyucu hizmetlerin etkisinin artırılması ve yaygınlaştırılması ile bireylerin sosyo-ekonomik olarak güçlendirilmesi, şiddet mağduru kadın ve çocuklarına yönelik sağlık hizmeti düzenleme ve uygulanması, kurumlar arası işbirliklerinin güçlendirilmesi vardır (KSGM, 2012, s. 20).

Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2018-2023) kapsamında çeşitli alanlarda araştırmalar yapılmaktadır. Eğitim alanında yapılan araştırmalarda amaç, kız çocukları ve kadınların eğitimin bütün kademelerinde tam erişim göstermeleri ve etkin olarak katılmalarını sağlamaktır. Sağlık alanında kadınlara sunulan sağlık hizmetlerini iyileştirip, kadınların sağlık konusunda bilincini geliştirip arttırarak sağlıklı yaşam sürmelerine yardımcı olmaktır. Ekonomi konusunda ise kadınların çalışma hayatının bütün alanlarına tam ve etkin katılım sağlayarak iş gücü piyasasının değişiklik gösteren dinamikleri doğrultusunda ekonomik hayat içerisinde söz sahibi olmasını sağlamaktır. Hedefleri ise kadın istihdamın arttırılması, 2023 yılında bilgi ve iletişim sektörüne iki yüz bin kadın yetiştirilmesi, kayıt dışı kadın istihdamına yönelik mücadele, özel sektörde istihdamın güçlendirilmesi, kaliteli ve ulaşılabilir çocuk, engelli ve yaşlı bakım hizmetlerinin yaygınlaştırılması, işveren ve kendi hesabına çalışan kadın sayısının arttırılmasıdır (KSGM, 2018, 117-169).

2016-2020 yılı Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı'nın hedefleri arasında toplumsal cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddetle mücadele konusunda düzenleme yaparak uygulama konusundaki eksikleri ortadan kaldırmak vardır. Bu konu hakkında 6284 Sayılı Kanun'un uygulama etkinliğinin artırılması için gerekli değişikliklerin gerçekleştirilmesi ve ikincil mevzuatın çıkartılmasına karar verilmiştir. Şiddet mağduru kadın ve çocuklara yönelik

koruyucu ve önleyici hizmetlerin etkili verilmesi ve sosyo-ekonomik olarak güçlenmelerinin sağlanması da hedefleri arasındadır. Bu hedefe yönelik ise Belediye Kanunu gereğine göre nüfusu 100.000'i geçen bütün belediyelerin konukevi/ sığınmaevi açmasına yönelik çalışma yapılmasına yönelik karar alınmıştır (KSGM, 2016, s. 43-47).

Yılmaz'ın "Dünyada Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Mekanizmaları" başlıklı yazısına göre 1980'li yıllarda başlamış olan kadın örgütlenmesi kısa bir süre içerisinde sokağa kadar inmiş ve kadına yönelik şiddet ev içi durumundan çıkmıştır. Bu süre içerisinde kadına yönelik olarak toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan şiddetle mücadele için yapılan çalışmalar 1990'lı yıllar içerisinde hem politika olarak hem de sığınma evi olarak faaliyet göstermeye başlamıştır. Ankara Kadın Dayanışma Vakfı ve Altındağ Belediyesi'nin işbirlikleriyle birlikte ilk sığınma evi açılmıştır. 1993 yılında ise Mor Çatı Kadın Derneği kendi bağımsız olarak kadın sığınma evi takibinde bulunmuştur. Sığınma evleri, Türkiye'de 2012'de 6284 sayıılı kanun ile birlikte koruma altına alınmıştır ve bu kanun kapsamında her ilde Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM) kurulmuştur. Bunun yanında Türkiye'de KADES acil müdahale uygulaması ve Aile İçi Şiddet Büroları da kurulmuştur (www.sosyaldemokratdergi.org, erişim tarihi: 16.04.2025).

2.8 Kadına Yönelik Şiddet Üzerine Yapılmış Araştırmalar

2.8.1 Dünyada perspektifinde kadına yönelik şiddet

Kadına yönelik şiddet dünya genelinde gerçekleşen bir problemdir. Anadolu Ajansının Birleşmiş Milletler Kadın Biriminin 2020 yılında yayınladığı verilerden yararlanarak yaptıkları haberde dünya genelinde kadınların %35'nin hayatlarının herhangi bir döneminde eşleri tarafından fiziksel veya cinsel tacize maruz bırakıldıkları ortaya konmuştur. Dünya genelinde her gün 137 kadının herhangi bir aile bireyi tarafından hayatına son verilmektedir. Bunun yanında 155 ülkede aile içi şiddete yönelik yasa çıkarılması ve 140 ülkede iş yerinde cinsel tacize yönelik yasalar bulunmasına rağmen bu yasaların daima uluslararası standartlara uygun olup uygulamaya koyuldukları anlamına gelmediği de ifade edilmiştir. Şiddet mağduru bireylerlerin %40'ından daha azı yardım talebinde bulunmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde kadınların her 73 saniyede bir cinsel istismar veya

tacize maruz kaldığı belirlitmektedir. Brezilya'da 2013 yılında gerçekleştirilen çalışmada her 11 dakikada bir 1 kadının tecavüze uğradığı bilgisine yer verilmiştir. Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da kadınların %40-60'ı günlük yaşmalarının herhangi bir döneminde sokakta cinsel tacize maruz kaldıkları ortaya konmuştur. Hindistan ise sık sık toplu tecavüz ve cinayetler ile gündeme gelmekte ve dünyada en fazla cinsel saldırının gerçekleştiği ülkelerden biri olduğundan bahsedilmektedir (www.aa.com.tr, erişim tarihi: 27.03.2025).

BBC Türkiye tarafından 2021 yılında yayınlanan haberde Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) 2000-2018 yılları arasında kadına yönelik şiddetle ilgili verileri içeren rapordan bilgiler yer almaktadır. Bu bilgilerde kadınların en çok partnerleri tarafından şiddete maruz kaldıkları, dünya genelinde 640 milyondan fazla kadının erken yaştan başlayarak şiddet mağduru olduğu, 15-24 yaş arasındaki kadınların dörtte birinin partnerleri tarafından şiddete uğradıkları açıklanmıştır. Ayrıca bu raporda şiddet mağduru olan kadın oranının en yüksek olduğu ülkelerin Güney Asya, Sahra Çölü'nün altında yer alan Afrika Ülkeleri ve Okyanusya olduğuna yönelik bilgiye yer verilmiştir. Bu ülkelerde kadın şiddetinin oranı %50'yi aşmaktadır. Avrupa ile Orta ve Doğu Asya ülkelerinde kadın şiddetinin oranı ise %20 civarlarındadır. Raporda kadına yönelik şiddetin önlenmesi için cinsiyet eşitsizliğinin ortadan kaldırılması, bütün bireylere eşit eğitim olanağı ve istihdam ortamının yaratılması ve küresel çapta kadınlara yönelik acil yardım hizmetlerinin açılmasından bahsedilmeketedir (www.bbc.com.tr, erişim tarihi: 27.03.2025). Bunun yanı sıra aile içi şiddet, Amerika Birleşik Devletleri'nde de oldukça önemli boyutlara ulaşmış durumdadır. Kadınlarda akut yaralanmaların %25-50'si eş istismarının bir sonucudur ve aile içi şiddet kadın cinayetlerinde ön plana çıkmaktadır. Kadınların hastanelerde acil servise gelme nedenlerinin %35'inin aile içi şiddetten kaynaklandığı tahmin edilmektedir (Guth ve Pacther, 2000, s. 138).

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 4. Ulusal Eylem Planında (2021-2025) Dünya Sağlık Örgütü tarafından 2021 yılında yayınlanmış olan "Kadına Yönelik Şiddet Yaygınlık Tahminleri" raporuna ait bilgiler yer almaktadır. Bu raporda karşılaştırılmalı verilere sahip 161 ülke açısından 2018 yılı tahmini hesaplamalar yapılmıştır. Aynı zamanda dünya genelinde partneri tarafından fiziksel ve cinsel şiddet mağduru olan kadın oranları 15 yaş ve üzeri yaşamının herhangi bir döneminde %26, 15 yaş ve üzerinde

hayatının son bir yıl içersinde %10, 15-49 yaş arası yaşamının herhangi bir döneminde %27, 15-49 yaş arasında hayatının son bir yılında %13 şeklinde belirtilmiştir. Bu oranlar incelenmiş ve hayatı boyunca kadına yönelik şiddetin en düşük oranına sahip Güney Avrupa (%16), en yüksek oranına sahip ise Güney Asya (%35) olduğu belirtilmiştir. Son bir senelik şiddet yaygınlık oranları incelendiğinde ise en yüksek oran Sahra Altı Afrika (%20), en düşük oran ise Avustralya ve Yeni Zelanda (%3) olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikle Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 4. Ulusal Eylem Planı'nda (2021-2025) BM Ekonomik ve Sosyal İşler Dairesi İstatistik Bölümü tarafından 2020 yılında yayınlanmış olan Dünya'da Kadın: Eğilimler ve İstatistikler adlı raporda 2005 yılından 2020 yılına dünya genelinde ülkelerin %58'inde şiddetin düşme eğilimi gösterdiği gözlenmiştir ve kadına yönelik şiddetin yaygınlığına dair oranın ülkeler arasında büyük farklılıklar olduğu ortaya konmuştur. Kadına yönelik şiddette en yüksek oran Pasifik, Güney Asya ve Sahra Altı Afrika ülkelerine aittir. Bununla birlikle Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 4. Ulusal Eylem Planı'nda (2021-2025) Avrupa İstatistik Ofisi (Eurostat) tarafından 2017 yılında yayınlanan çalışmaya göre failin aile içerisinden birey ve akraba olduğu kadın cinayeti sayısının en yüksek olduğu ülke Almanya'dır (KSGM, 2021b, s. 22).

"WAVE: Kadına Yönelik Şiddet Karşılaştırmalı Raporu: İtalya, İspanya ve Türkiye" başlıklı projede İtalya, İspanya ve Türkiye'de kadına yönelik şiddetin oranlarının karşılaştırılması amaçlanmıştır. Bu projede kadına yönelik fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet her ülkede de oldukça yaygındır ancak en düşük oran İspanya daha sonra İtalya ve en yüksek oran Türkiye'dir. İtalya'da kadınların %27'si, İspanya'da %22'si 15 yaşından sonra fiziksel ve cinsel şiddet tehditi almaktadır. Bu durum Türkiye'de en az bir kere evlilik yapmış kadınların %36'sı 15 yaşından sonra partneri tarafından şiddet mağduru olduğu belirtilmiştir. İtalya'da kadınların %38'i, İspanya'da %33'ü 15 yaşından sonra partneri tarafından psikolojik şiddet mağdurudur. Türkiye'de ise en az bir kere evlilik yapmış kadınların %44'ü psikolojik şiddet mağdurudur. İtalya ve İspanya'da partner tarafından şiddet mağduru bireyin en yaygın yaşadığı problem kaygıdır. Türkiye'de ise sinir, stres ve kaygıdır. İtalya, İspanya ve Türkiye şiddet mağduru bireylere yönelik destek hizmetleri geliştirmiştir ve şiddet mağduru bireylere yasal, sosyal, psikolojik ve ekonomik olarak yardım sağlanmaktadır (WAVE, 2016, s. 6-7).

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planı'nda 1996 yılında gerçekleştirilen uygulama ile kız çocuklarının okullaşmasında ilerleme kaydedildiği görülmektedir. Bu ilerlemenin arkasında MEB tarafından yapılan özel politikalar bulunmaktadır. İlköğretim sekizinci sınıfa kadar zorunlu bir yasal düzenleme getirilmesi, yatılı ilköğretim bölge okullarının kurulması, taşımalı ilköğretim sistemine geçilmesi, yoksul aile çocuklarının okuması için burs verilmesi bu politikalara örnek olarak verilebilir. 2008-2013 döneminde ise bu politika ve programların devam etmesine ve "Ana Kız Okuldayız Kampanyası"nın yürütlmesine karar verilmiştir (KSGM, 2008, s. 31).

Yılmaz'ın "Dünyada Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Mekanizmaları" başlıklı yazısında yer alan 2021 Küresel Cinsiyet Eşitliği/ Eşitsizliği Endeksi'nde kadına şiddetle mücadelede başarılı olma konusunda yapılan sıralamaya göre İzlanda birinci ülkeyken Finlandiya, Norveç, Yeni Zelanda ve İsveç eşit olarak ilk beş ülke olarak yer almaktadır. Bu çalışmada Türkiye 156 ülkenin içinde 133. sıradadır. Bunun yanında Avrupa oldukça başarılıdır. Örneğin İngiltere, Danimarka, Hollanda gibi ülkeler kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda yüksek oranda güçlüdür. Hollanda'da 1974 yılında kadın sığınma evleri açılmış ve kadına yönelik şiddet için yeşil, turuncu, kırmızı olarak ayrı ayrı güvenlik kategorileri oluşturulmuştur. İngiltere'de kadına yönelik şiddet için Clare Kanunu ismi verilen bir yasa ile çalışılmaktadır. İngiltere 1970'li yıllardan bu yana kadın sığınma evi hizmeti vermektedir. Almanya'da da 1970'li yıllardan günümüze kadın sığınma evi hizmeti bulunmaktadır. Fransa'da kadın istihdamını arttırmak için kreşler açılmış ve üç yaş üzeri bakımına yönelik çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmanın amacı uzun saatler çalışmak durumunda olan kadınların çocuklarına bakım desteği vermektedir. Amerika'da 1972'de kadın sığınma evi hizmeti verilmeye başlamıştır ve 1994 yılında ise Kadına Yönelik Şiddet Yasası'nı kabul etmişlerdir. Kanada'da da ise 1965'de ilk kadın sığınma evi açılmıştır (www.sosyaldemokratdergi.org, erişim tarihi: 16.04.2025).

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı'nda (2016-2020) Dünya Sağlık Örgütü tarafından 2013 yılında yayınlamış olan raporuna ait bilgileri yer almaktadır. Bu raporda kadına yönelik şiddetin küresel düzeydeki yönlerini ortaya koyan bilgiler bulunmaktadır. Bu bilgilere göre dünya genelinde kadınların %35'i partneri tarafından fiziksel ve

cinsel şiddete veya partneri olmayan bir kişi tarafından cinsel şiddete maruz kaldığı ortaya konmuştur. Bunun yanında bazı ülke araştırmalarına göre ise kadınların %70'nin hayatları boyunca partnerleri tarafından fiziksel ve cinsel şiddete maruz kaldıkları da belirtilmektedir. Dünya genelinde kadın cinayetlerinin %38'i kadının eşi veya partneri tarafından işlenmiştir. Fiziksel ya da cinsel şiddet mağduru olan kadınlar beraberinde birden fazla sağlık problemi ile de karşı karşıya kalmaktadırlar. Örnek olarak şiddet mağduru kadınlarda düşük doğum ağırlığına sahip olma oranı %16'dır. Şiddet mağduru kadınlar, mağdur olmayan kadınlara kıyasla yaklaşık olarak iki kat daha fazla kürtaj olup depresyona problemi yaşamaktadır. Dünya genelinde 700 milyonu aşkın kadın 18 yaşından önce evlendirilmiştir. 700 milyon kadının yaklaşık 250 milyonu evliliğini 15 yaşından da önce gerçekleştirmiştir. Yayınlanan bu raporda AB Temel Haklar Ajansı (FRA) tarafından 2014 yılında gerçekleştirilen 28 AB ülkesinin bulunduğu ve 42.000 kadınla yüzyüze yapılan araştırmanın sonuçları da yer almaktadır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre her üç kadından birinin 15 yaşından önce fiziksel/cinsel taciz mağduru olduğu, kadınların yaygın olarak istismara uğrasa da azınlığının kayıt altına alındığı ve aile içi şiddet olaylarının %14'nün, diğer şiddet olaylarının ise yalnızca %13'ünün kayıt altına alındığı, her beş kadından ikisinin partneri tarafından psikolojik şiddete maruz kaldığı, partneri tarafından şiddete maruz kalan kadınların %42'si hamilelik dönemlerinde de şiddete maruz kaldığı ortaya konmuştur (KSGM, 2016, s. 6-9).

2.8.2 Türkiye'de kadına yönelik şiddet çalışmaları

2014 yılında Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından yapılan Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması'nda, son bir yıl içerisinde şiddet gören kadınlar daha çok 15-24 yaş arasında, ilkokul ve altına eğitim seviyesine sahip olan, boşanmış olan veya ayrı yaşayan, 18 yaşından önce evlenen, ücretli bir işte çalışmayan, düşük refah düzeyine sahip olanlardır (KSGM, 2021a, s. 23).

Doğanavşargil ve Vahip'in (2006, s. 110-112) şiddet gören kadınların şiddetin özellikleri, sıklık ve başlama zamanlarıyla ilgili yaptığı çalışmada araştırmaya katılanların %42'si hem çocukluğunda hem evliliğinde, %21'i yalnızca çocukluğunda, %20'si yalnızca evliliğinde şiddet görmüş, %17 ise hiçbir şiddet görmemiştir. Evlilikte fiziksel şiddete uğrama sıklığı incelendiğinde her gün %3.2,

haftada bir %11.3, 2-3 ayda bir %9.7, yılda bir %9.7, nadir %54.8 şeklinde sonuçlar ortaya konmuştur. Fiziksel şiddetin ağırlığına yönelik oranlar ise hafif vücutta iz bırakacak düzeyde %9.7, vücudunda sonradan ağrı olacak düzeyde %25.8, hareketleri kısıtlayacak düzeyde %1.6, günlük aktiviteleri engelleyecek düzeyde ise %22.6 şeklindedir.

Özcan ve Uzun'un (2023, s. 33-35) "Aile İçi Şiddetin Kadın Sağlığı Üzerindeki Etkileri" adlı çalışmasında çalışmaya katılan kadınların %95'i şiddet nedeniyle sağlık problemleri yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu sağlık problemleri; depresyon, ağlama nöbeti, odaklanma problemi, bebek kaybetme, morluk, kalıcı hasar, geçici duyma kaybı, kanama olması, çocuk bakımını aksatma, içe dönüklük şeklinde sıralanmıştır.

Büyükyılmaz ve Demir'in (2016, s. 446) "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Belirleyenleri: Multinomial Logit Model Yaklaşımı" başlıklı çalışmasında TUİK'in 2008 yılı Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması verilerinden yararlanarak bir analiz gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada İç Anadolu, Marmara ve Doğu Anadolu bölgelerinde ikamet eden kadınların diğer bölgelerde ikamet eden kadınlara göre daha fazla fiziksel ve hem fiziksel hem cinsel şiddet mağduru olduğu ortaya konmuştur. Marmara bölgesinde ikamet eden kadınlara oranla İç Anadolu ve Doğu Anadolu bölgesinde ikamet eden kadınların 2 kat daha fazla ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde ikamet eden kadınların 3 kat daha fazla fiziksel şiddet mağduru olduğu saptanmıştır.

2008'de gerçekleştirilen Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmasında ülke genelinde yapılan araştırmaya göre şiddete uğrayan kadınların %34'ü yaşadığı şiddeti kendi ailelerine, %12'si ise erkeğin ailesine anlatmaktadır. Şiddetin paylaşılma durumu kadının yaşına göre değişiklik göstermektedir. Genç yaştaki kadınlar (15-24 yaş) yaşadığı şiddeti daha fazla anlatırken yaş ilerledikçe paylaşma durumu azalmaktadır. Araştırma eğitim düzeyinin artışıyla birlikte şiddetin azaldığını ortaya koymuştur. Hiçbir eğitimi olmayan kadınların yaşadığı fiziksel veya cinsel şiddet %56 iken, lise mezunu kadınların %32, üniversite mezunu kadınlarda ise %17 olduğu görülmüştür (Jansen ve diğ, 2009, s. 7-23).

Ekonomik durum bireylerin iletişim becerileri ve hayat algıları üzerinde oldukça önemli bir parametredir. Nitekim Kocadaş ve Kılıç'ın (2021, s. 359) "Düşük Sosyo-

Ekonomik Yapıdaki Kadın ve Çocuğun Şiddet Algısı“ başlıklı araştırmasında kadınların düşük sosyo-ekonomik duruma sahip çevre içerisinde daha yüksek oranda şiddete maruz kaldıkları ortaya konmuştur. Bunun yanında Özpolat'ın (2023, s. 1228) "Düşük Sosyo-Ekonomik Duruma Sahip Ailelerin İçinde Bulundukları Duruma İlişkin Değerlendirmeleri" başlıklı çalışmasında da düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip aileler tarafından fiziksel şiddet haricinde diğer şiddet türlerinin pek bilinmediği ve sosyo-ekonomik yapının bireyin düşüncelerini yönlendirmekte önemli bir unsur olduğu belirlenmiştir.

Çiftçi ve Açık'ın (2022, s. 5-6) kadına yönelik aile içi şiddetin nedenlerini ortaya koymak için yaptıkları araştırmalarında kadınların şiddet karşısında yardım istemek ya da ortamı terk etmek gibi tepkilerini ortaya koymak yerine daha çok ağlamak, karşılıkta bulunmak ya da sessizliğini korumak gibi tepkide bulundukları ortaya konmuştur. Bu pasif olarak verilen tepkilerle beraber kadınların şiddete yönelik zamanla geçer düşüncesinin yaygın olduğu ya da aile içinde saklanması gereken bir problem olarak görüldüğü anlaşılmıştır. Bunun yanında kadınların şiddete pasif şekilde katlanma sebepleri incelendiğinde ise eşe duyulan sevginin ön plana çıktığı gözlemlenmiştir. Kalyoncu'nun (2006, s. 24) çalışmasında ise şiddeti gizleyen kadınların şiddeti gizleme sebepleri arasında şiddeti açıkladıklarında yeni bir şiddet görebilecekleri korkusu ve şiddet mağduru olduğunu söylediklerinde diğer bireyler tarafından küçük görülme, aşağılanma gibi tavırlarla karşı karşıya kalma çekincesinin de yattığı ortaya konmuştur.

Uçar'ın (2016, s. 357) "İstatistikî Verilerle Ulusal Basında Kadına Karşı Şiddet" başlıklı çalışması kadına yönelik şiddete dair basında yer almakta olan haber, resmi kurum, sivil kurum çalışmalarında bulunan istatistiki verilerden hazırlanan bir çalışmadır. Çalışmada şiddet içeren program, film, magazin haberlerinin küçük yaşta çocukları şiddetle tanıştırmakta olduğu ortaya konmuştur. Bunun yanında çocuğu şiddete özendiren çizgi film ve oyun gibi öğelerin kadının saygınlığını zedelediği ve aile kurumunun önemini kaybetmesine sebep olduğu belirtilmiştir.

3. ARAŞTIRMA BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1 Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

Şiddet sosyal yaşam içinde varlığını çeşitli şekillerde devam ettiren ve yıkıcı sonuçları bulunan sosyal bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yönüyle toplumsal yapı içinde gerçekleştirilen çalışmalarda sosyal çıkarımlar için demografik özellikler oldukça önemli bir yere sahiptir. Araştırılan kitlenin sosyo-demografik özelliklerinin saptanması risk alanlarının ve benzer özelliklerin ortaya koyulması için gerekli bir parametredir. Bu yönüyle "Kadınların Sahip Olduğu Sosyo-Ekonomik Durumun Şiddet Algısı Üzerindeki Etkisi" başlıklı araştırma kapsamında ilk olarak katılımcıların sosyo-demografik özellileri incelenmiştir.

Şiddet çalışmalarında bireylerin sosyo-ekonomik düzeylerine göre şiddet hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi oldukça önemlidir. Buradan hareketle ilk olarak cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, meslek, gelir ve ikamet değişkenleri ele alınmıştır. Çalışmada katılımcıların cevapları MAXQDA ANALYTICS PRO 2020 programına atanan kodlar aracılığıyla analiz edilmiştir.

Çizelge 3.1: Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri

Katılımcı	Yaş	Medeni Durum	Eğitim Durumu	Meslek	Gelir	İkamet
G.K.1	34	Bekar	Lisans	Doktor	68.000 TL	Nilüfer
G.K.2	50	Evli	Ön Lisans	Polis	55.000 TL	Nilüfer
G.K.3	36	Evli	İlkokul	Zanaatkar(Kuaför)	65.000 TL	Osmangazi
G.K.4	39	Evli	Yüksek Lisans	Öğretmen	48.000 TL	Nilüfer
G.K.5	49	Evli	Lise	Esnaf	55.000 TL	Osmangazi
G.K.6	55	Bekar	Lisans	Öğretmen	50.000 TL	Nilüfer
G.K.7	39	Evli	Yüksek Lisans	Öğretmen	45.000 TL	Osmangazi
G.K.8	54	Evli	Lisans	Öğretmen	50.000 TL	Osmangazi
G.K.9	23	Bekar	Ön Lisans	Esnaf	65.000 TL	Osmangazi
G.K.10	51	Evli	Lisans	Spor Eğitmeni	110.000 TL	Osmangazi
G.K.11	44	Evli	Lisans	Öğretmen	50.000 TL	Osmangazi
G.K.12	48	Dul	Ortaokul	Ev Hanımı	60.000 TL	Osmangazi
G.K.13	34	Evli	Lise	Esnaf	70.000 TL	Osmangazi

Çizelge 3.1 (devam): Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri

Katılımcı	Yaş	Medeni Durum	Eğitim Durumu	Meslek	Gelir	İkamet
G.K.14	45	Evli	İlkokul	Esnaf	65.000 TL	Osmangazi
G.K.15	51	Evli	Lise	Esnaf	60.000 TL	Nilüfer
G.K.18	34	Bekar	Lise	Esnaf	55.000 TL	Osmangazi
G.K.19	47	Evli	Lise	Esnaf	55.000 TL	Osmangazi
G.K.20	53	Dul	Ortaokul	Emekli	40.000 TL	Nilüfer
G.K.21	37	Evli	Lisans	Sigorta Temsilcisi	65.000 TL	Osmangazi
G.K.22	44	Evli	İlkokul	Zanaatkar (Kuaför)	60.000 TL	Osmangazi
G.K.23	32	Evli	Lisans	Eczacı	53.000 TL	Osmangazi
G.K.24	49	Evli	Lisans	Yazı İşleri Müdürü	50.000 TL	Nilüfer
G.K.25	55	Evli	Yüksek Lisans	Memur	45.000 TL	Yıldırım
G.K.26	37	Evli	Lisans	Ebe	50.000 TL	Nilüfer
G.K.27	46	Evli	Ön Lisans	Ebe	48.000 TL	Osmangazi
G.K.28	35	Evli	Lisans	Hemşire	46.000 TL	Yıldırım
G.K.29	35	Evli	Lisans	Doktor	70.000 TL	Nilüfer
G.K.30	46	Evli	Lisans	Yazı İşleri Müdürü	50.000 TL	Nilüfer
G.K.31	40	Evli	Lisans	Ebe	45.000 TL	Nilüfer
G.K.32	50	Evli	Lisans	Memur	48.000 TL	Osmangazi
G.K.33	61	Evli	İlkokul	Ev Hanımı	15.000 TL	Osmangazi
G.K.34	60	Bekar	Ön Lisans	Emekli	10.000 TL	Osmangazi
G.K.35	67	Evli	İlkokul	Emekli	12.000 TL	Osmangazi
G.K.36	76	Dul	Okur-Yazar	Emekli	11.250 TL	Osmangazi
G.K.37	53	Evli	Lise	Emekli	10.000 TL	Osmangazi
G.K.38	28	Bekar	Lisans	Ücretli Öğretmen	15.000 TL	Yıldırım
G.K.39	23	Bekar	Lisans	Ücretli Öğretmen	13.000 TL	Yıldırım
G.K.40	24	Bekar	Lisans	Serbest Meslek	8.000 TL	Nilüfer
G.K.41	45	Dul	İlkokul	Ev Hanımı	9.500 TL	Osmangazi
G.K.42	23	Bekar	Lisans	Öğretmen	5.550 TL	Osmangazi
G.K.43	60	Evli	İlkokul	Ev Hanımı	8.000 TL	Osmangazi
G.K.44	51	Evli	İlkokul	Emekli	10.000 TL	Nilüfer
G.K.45	52	Bekar	Ortaokul	Serbest Meslek	12.000 TL	Yıldırım
G.K.46	72	Dul	İlkokul	Ev Hanımı	9.000 TL	Yıldırım
G.K.47	48	Evli	İlkokul	Ev Hanımı	7.000 TL	Osmangazi
G.K.48	40	Evli	Lise	Emekli	10.000 TL	Yıldırım
G.K.49	64	Bekar	Ortaokul	Emekli	10.000 TL	Nilüfer
G.K.50	54	Evli	Lise	Serbest Meslek	12.000 TL	Osmangazi
G.K.51	73	Dul	İlkokul	Ev Hanımı	6.000 TL	Osmangazi
G.K.52	54	Evli	İlkokul	Ev Hanımı	12.500 TL	Osmangazi
G.K.53	65	Bekar	İlkokul	Ev Hanımı	500 TL	Osmangazi
G.K.54	68	Dul	İlkokul	Ev Hanımı	9.350 TL	Osmangazi
G.K.55	72	Dul	İlkokul	Ev Hanımı	8.000 TL	Osmangazi
G.K.56	25	Bekar	Lisans	Serbest Meslek	8.000 TL	Nilüfer
G.K.57	26	Evli	Lisans	Grafik Tasarımcı	5.000 TL	Nilüfer

Çizelge 3.1 (devam): Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri

Katılımcı	Yaş	Medeni Durum	Eğitim Durumu	Meslek	Gelir	İkamet
G.K.58	25	Bekar	Lisans	Dijital Pazarlamacı	12.000 TL	Osmangazi
G.K.59	25	Bekar	Lisans	StajyerMali Müşavir	15.000 TL	Nilüfer
G.K.60	33	Evli	Lise	Ev Hanımı	5.000 TL	Nilüfer
G.K.61	20	Bekar	Lise	Öğrenci	12.000 TL	Nilüfer
G.K.62	26	Bekar	Lisans	Veteriner Hekim	12.000 TL	Nilüfer
G.K.63	48	Evli	Ortaokul	Ev Hanımı	3.500 TL	Osmangazi
G.K.64	79	Dul	Okur-Yazar	Ev Hanımı	8.700 TL	Osmangazi

Çalışma kapsamında şiddet olgusu üzerindeki sosyo-ekonomik etkilerin kadın bakış açısıyla incelenmesi amaçlandığı için katılımcıların tamamını kadınlar oluşturmaktadır. Çalışma kapsamına ulaşılan üst sosyo-ekonomik düzeye sahip 32 katılımcı ve alt sosyo-ekonomik düzeye sahip 32 katılımcı olmak üzere toplam 64 katılımcı dahil olmuştur

Katılımcıların ikamet durumları incelendiğinde 35 kişi (%55) Osmangazi, 21 kişi (%33) Nilüfer, 8 kişi (%12) ise Yıldırım ilçesinden katılım sağladığı görülmektedir.

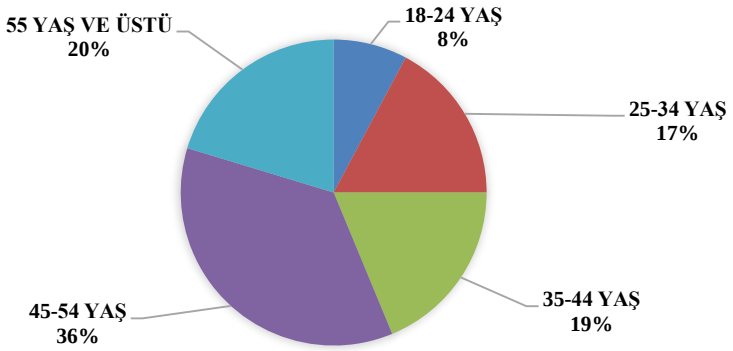

Şekil 3.1: Katılımcıların yaşı

Katılımcıların yaş oranlarına bakıldığında 18-24 yaş arası 5 kişi (%8), 25-34 yaş arası 11 kişi (%17), 35-44 yaş arası 12 kişi (%19), 45-54 yaş arası 23 kişi (%36), 55 yaş ve üstü 13 kişiden (%20) oluştuğu görülmektedir. Genel bir değerlendirme ile katılımcıların ağırlıklı yaş aralığı 45-54 yaş arasındadır. Üst sosyo-ekonomik düzeye sahip katılımcıların yaş oranlarına bakıldığında 18-24 yaş arası 1 kişi (%3), 25-34 yaş arası 4 kişi (%13), 35-44 yaş arası 11 kişi (%34), 45-54 yaş arası 15 kişi (%47), 55 yaş ve üstü 1 kişidir (%3). Üst sosyo-ekonomik düzeye sahip

katılımcıların ağırlıklı olarak yaş aralığı 45-54 yaş arasındadır. Alt sosyo-ekonomik düzeye sahip katılımcıların yaş oranlarını ise 18-24 yaş arası 4 kişi (%12), 25-34 yaş arası 7 kişi (%22), 35-44 yaş arası 1 kişi (%3), 45-54 yaş arası 8 kişi (%25), 55 yaş ve üstü arası 12 kişi (%38) oluşturmaktadır. Alt sosyo-ekonomik düzeye sahip katılımcıların ağırlıklı olarak yaş aralığı 55 ve üstüdür.

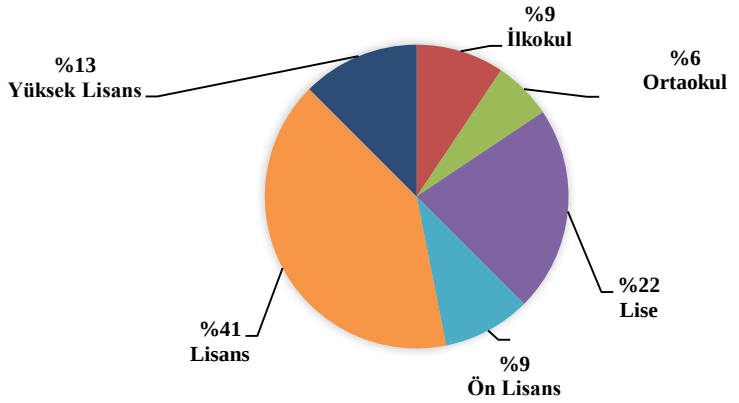

Şekil 3.2: Üst sosyo-ekonomik düzeye sahip katılımcıların eğitim durumu

Üst sosyo-ekonomik düzeye sahip katılımcıların eğitim durumlarına bakıldığında 3 kişinin (%9) ilkokul, 2 kişinin (%6) ortaokul, 7 kişinin (%22) lise, 3 kişinin (%9) ön lisans, 13 kişinin (%41) lisans, 4 kişinin (%13) yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir. Üst sosyo-ekonomik düzeye sahip katılımcılar ağırlıklı olarak lisans mezunudur.

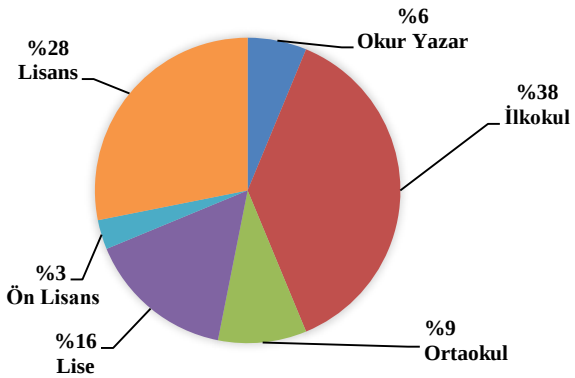

Şekil 3.3: Alt sosyo-ekonomik düzeye sahip katılımcıların eğitim durumu

Alt sosyo-ekonomik düzeye sahip katılımcıların eğitim durumlarına incelendiğinde ise 2 kişinin (%6) okuryazar olduğu, 12 kişinin (%38) ilkokul, 3 kişinin (%9)

ortaokul, 5 kişinin (%16) lise, 1 kişinin (%3) ön lisans, 9 kişinin (%28) lisans mezunu olduğu görülmektedir. Alt sosyo-ekonomik düzeye sahip katılımcılar ağırlıklı olarak ilkokul mezunudur.

Mülakat yapılan katılımcılar arasında dikkat çeken unsur üst sosyo-ekonomik düzeyde okur yazar harici her eğitim durumundan mezun olan kişiler mevcut olduğu gibi alt sosyo-ekonomik düzeyde de yüksek lisans harici her düzey eğitim durumundan mezun kişiler bulunmasıdır.

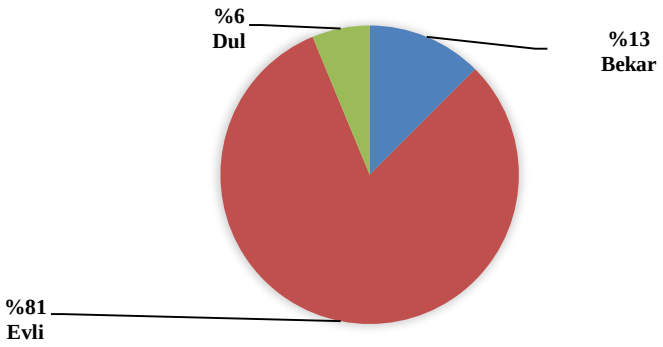

Şekil 3.4: Üst sosyo-ekonomik düzeye sahip katılımcıların medeni durumu

Üst sosyo-ekonomik düzeye sahip katılımcıların medeni durumlarına bakıldığında 4 kişinin (%13) bekar, 26 kişinin (%81) evli, 2 kişinin (%6) dul olduğu görülmektedir.

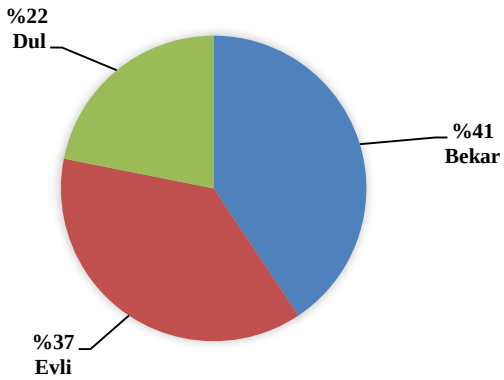

Şekil 3.5: Alt sosyo-ekonomik düzeye sahip katılımcıların medeni durumu

Alt sosyo-ekonomik düzeye sahip katılımcıların medeni durumlarına bakıldığında ise 13 kişinin (%41) bekar, 13 kişinin (%37) evli, 7 kişinin (%22) ise dul olduğu

görülmektedir. Araştırmada üst sosyo-ekonomik duruma sahip katılımcıların ağırlıklı olarak (%81) evli oldukları görülürken alt sosyo-ekonomik yapıya sahip katılımcıların ağırlıklı olarak (%41) bekar oldukları görülmektedir.

Şekil 3.6'da üst sosyo-ekonomik düzeye sahip katılımcıların mesleklerine ait bilgiler gösterilmektedir.

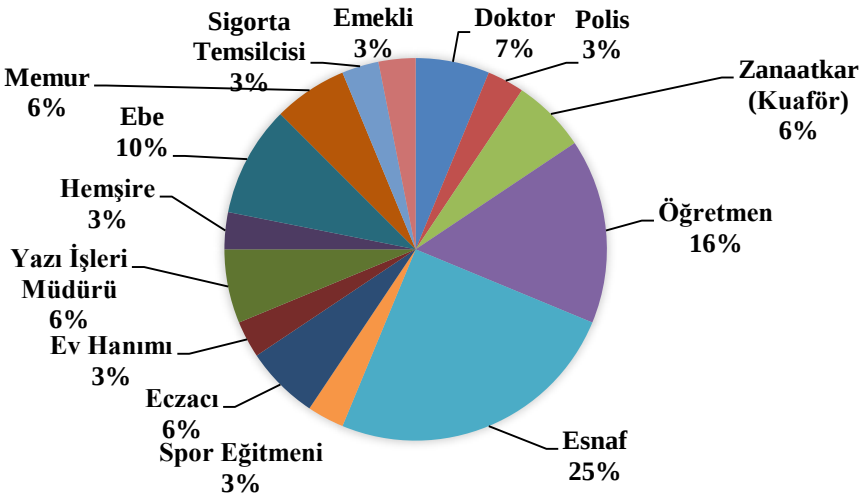

Şekil 3.6: Üst sosyo-ekonomik düzeye sahip katılımcıların meslekleri

Üst sosyo-ekonomik düzeye sahip katılımcıların mesleklerine bakıldığında 2 kişi (%7) doktor, 1 kişi (%3) polis, 2 kişi (%6) zanaatkar (kuaför), 5 kişi (%16) öğretmen, 8 kişi (%25) esnaf, 1 kişi (%3) spor eğitmeni, 2 kişi (%6) eczacı, 1 kişi (%3) ev hanımı, 2 kişi (%6) yazı işleri müdürü, 1 kişi (%3) hemşire, 3 kişi (%10) ebe, 2 kişi (%6) memur, 1 kişi (%3) sigorta temsilcisi, 1 kişinin (%3) emekli olduğu görülmektedir. Bu noktada daha çok yoğun meslek gruplaşmasında %26 ile en yoğun meslek alanının esnaf olduğu dikkat çekmektedir.

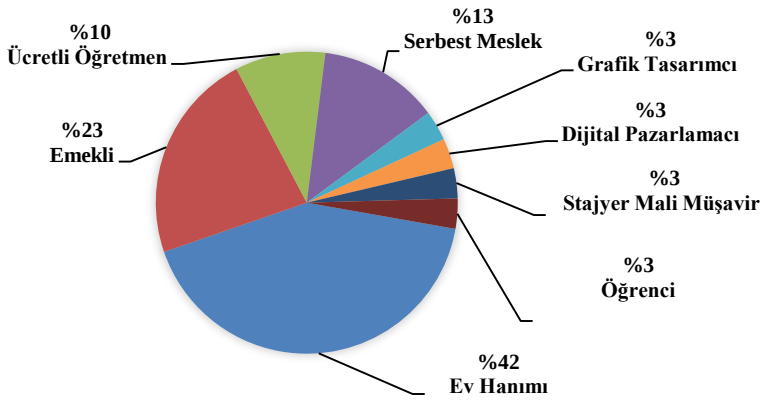

Şekil 3.7: Alt sosyo-ekonomik düzeye sahip katılımcıların meslekleri

Alt sosyo-ekonomik düzeye sahip katılımcıların mesleklerine bakıldığında ise 13 kişi (%42) ev hanımı, 7 kişi (%23) emekli, 3 kişi (%10) ücretli öğretmen, 4 kişi (%13) serbest meslek, 1 kişi (%3) grafik tasarımcı, 1 kişi (%3) dijital pazarlamacı, 1 kişi (%3) stajyer mali müşavir, 1 kişi (%3) öğrenci, 1 kişinin (%3) veteriner hekim olduğu görülmektedir. Bu noktada daha çok yoğun meslek gruplaşmasında %42 ile ev hanımı olduğu dikkat çekmektedir.

Mülakat yapılan katılımcılar arasında üst sosyo-ekonomik düzeydeki katılımcılar arasında emekli ve ev hanımı sayısı az iken alt sosyo-ekonomik düzeydeki katılımcılar emekli ve ev hanımı sayısının fazla olduğu görülmektedir.

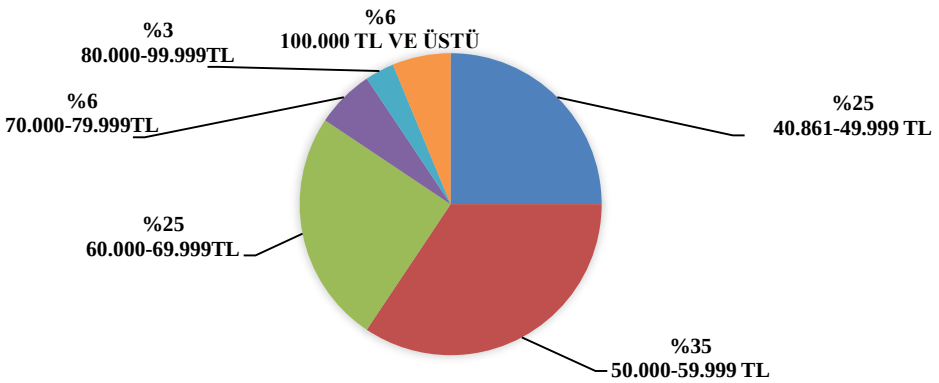

Şekil 3.8: Üst sosyo-ekonomik düzeye sahip katılımcıların gelir düzeyi

Üst sosyo-ekonomik düzeye sahip katılımcılar arasında 8 kişi (%25) 40.861- 49.999 TL arası, 11 kişi (%35) 50.000 - 59.999 TL arası, 8 kişi (%25) 60.000 - 69.999 TL arası, 2 kişi (%6) 70.000 - 79.999 TL arası, 1 kişi (%3) 80.000 - 99.999 TL arası, 2 kişi (%6) 100.00 ve üstü TL gelir düzeyine sahiptir. Üst sosyo-ekonomik düzey katılımcılarda sigorta temsilcisi, memur, öğretmen, spor eğitmeni, polis, zanaatkar (kuaför), esnaf, eczacı, ev hanımı, ebe, emekli hemşire, doktor, yazı işleri müdürü gibi meslekler bulunmaktadır.

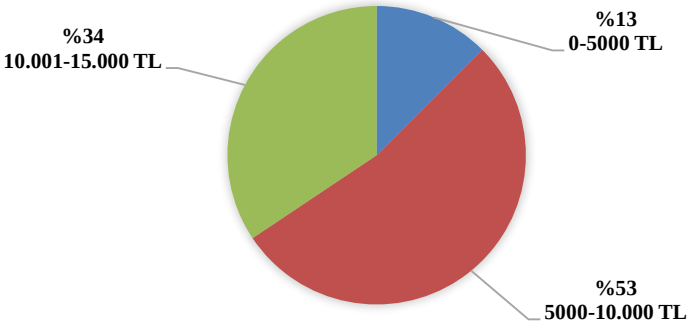

Şekil 3.9: Alt sosyo-ekonomik düzeye sahip katılımcıların gelir düzeyi

Alt sosyo-ekonomik düzeye sahip katılımcılar arasında 4 kişi (%13) 0 - 5000 TL arası, 17 kişi (%53) 5001 - 10.000 TL arası, 11 kişi (%34) 10.001 - 15.000 TL arası gelir düzeyine sahiptir. Bu katılımcılar arasında emekli, ücretli öğretmen, öğrenci, grafik tasarımcı, dijital pazarlamacı, ev hanımı, stajyer mali müşavir, veteriner hekim gibi meslekler bulunmaktadır.

Mülakat yapılan katılımcılar arasında dikkat çeken bir diğer unsur üst sosyo-ekonomik düzey ile meslekler eşleştirildiğinde ev dışında çalışan kadın oranının fazla olduğu, alt sosyo-ekonomik düzeyde meslekler eşleştirildiğinde ise evden çalışma ve emekli olma oranının daha fazla olduğu saptanmıştır. Bireyin ekonomik özgürlüğe sahip olmaması ya da evden çalışma gibi sorunlarla karşılaşması bireyi alt sosyo-ekonomik yapıya itmektedir. Birey alt-sosyo ekonomik yapıya doğru ilerledikçe şiddete uğrama durumu artış göstermektedir. Nitekim "Kadınlarda Ev İçi Şiddet İçin Risk Faktörleri ve Ev İçi Şiddete Uğrayan Kadınlarda Ruhsal Bozulmanın Belirleyicileri" başlıklı çalışmada ev hanımı olan kadınların şiddete uğrama oranı %41 iken çalışan kadınların şiddete uğrama oranı %26,5 olduğu belirlenmiştir (Almiş ve diğ, 2018, s. 69).

Şiddet çalışmalarında sosyo-ekonomik durum açısından değerlendirme yapılırken ekonomik sınırlarının belirlenmesi önemli bir konudur. Bu çalışmada sosyo-ekonomik durum belirlenirken yoksulluk sınırı ve asgari ücret temel alınmıştır. Üst sosyo-ekonomik düzey TÜİK 2023 yılı verilerine göre yoksulluk riski oranını (40.861 TL ve üzeri) geçen gelir gruplarını kapsamaktadır (www.tuik.gov.tr, erişim tarihi: 21.10.2024). Alt sosyo-ekonomik düzey grup ise 2024 yılı asgari ücreti

(17.002 TL ve altı) temel alınarak belirlenmiştir (www.csgb.gov.tr, erişim tarihi: 21.10.2024).

Çizelge 3.2: TUİK yoksulluk sınırı

Türkiye - TR			
Yoksulluk Sınırı (TL)	Yoksulluk riski: %40	2023	23349,57
	Yoksulluk riski: %50	2023	29186,96
	Yoksulluk riski: %60	2023	35024,36
	Yoksulluk riski: %70	2023	40861,75

(www.tuik.gov.tr, erişim tarihi: 21.10.2024)

Kadına yönelik şiddet karmaşık ve ele alınması oldukça zor bir konudur. Bakıldığında şiddetin amacı kadını kontrol altına alarak davranışlarının istenildiği şekilde olmasının sağlanmasıdır. Kadının kontrol altına alınmaya çalışılması eğitim, ekonomik durum vb. özelliklerine göre değişiklik göstermektedir. Gencer, Ağırman ve Arıca'nın (2019, s. 21) "İstanbul İlinde Kadına Yönelik Şiddet Sıklığı ve Kadınların Şiddet Algısı" başlıklı çalışmasında katılımcıların şiddet hakkındaki algıları sorgulanmıştır. Katılımcılar şiddet olarak gördükleri eylemleri en yüksek oranda ateşli silah ile yaralanma (%99,42), kesici delici alet ile yaralanma (%97,42), tokat atma (%89,14), başka kadınlara ilgi duyma (%81,71), itmek kakmak (%88,00), başkalarının yanında küçük düşürme (%79,42) şeklinde sıralarken; en düşük oranda ise yasak koyma (%30,85), cinsel doyumu önemsememe (%37,71), bağırmak (%48,85), para vermemek (%56,57), azarlamak (%60,85) ve söz hakkı vermemek (%61,71) şeklinde sıralamıştır. Bireylerin şiddet algısı belirlenerek o yönde mücadele çalışmaları gerçekleştirmek mücadelenin daha etkili olmasını sağlayacaktır.

3.2 Şiddet Algısı

Şiddet olgusu tanım olarak kişiden kişiye değişiklik gösterebilmektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri, aile üyelerinin kişisel beklentileri, toplum içerisindeki normlar ve ekonomik olanaklar bireylerin yaşam biçimine farklı etki ederek şiddet algılarını biçimlendirmektedir (Karapınar ve Kocağ, 2023, s. 19). Karaman ve Doğan'ın (2023, s. 80-83) 30 kadınla yaptıkları çalışmada görüşülen kadınların %70'i şiddet denildiğinde ilk olarak akla fiziksel şiddet geldiğini, %30'u ise psikolojik şiddet geldiğini belirtmiştir. Bu durum şiddet türleri hakkında bilinç durumunu da

göstermektedir. Şiddetin türlerinin bilinmesi şiddetle başa çıkabilmek açısından da önemli bir konudur. Birey maruz kaldığı şiddet türünü bildiğinde buna yönelik yardımları da daha rahat arayabilecektir.

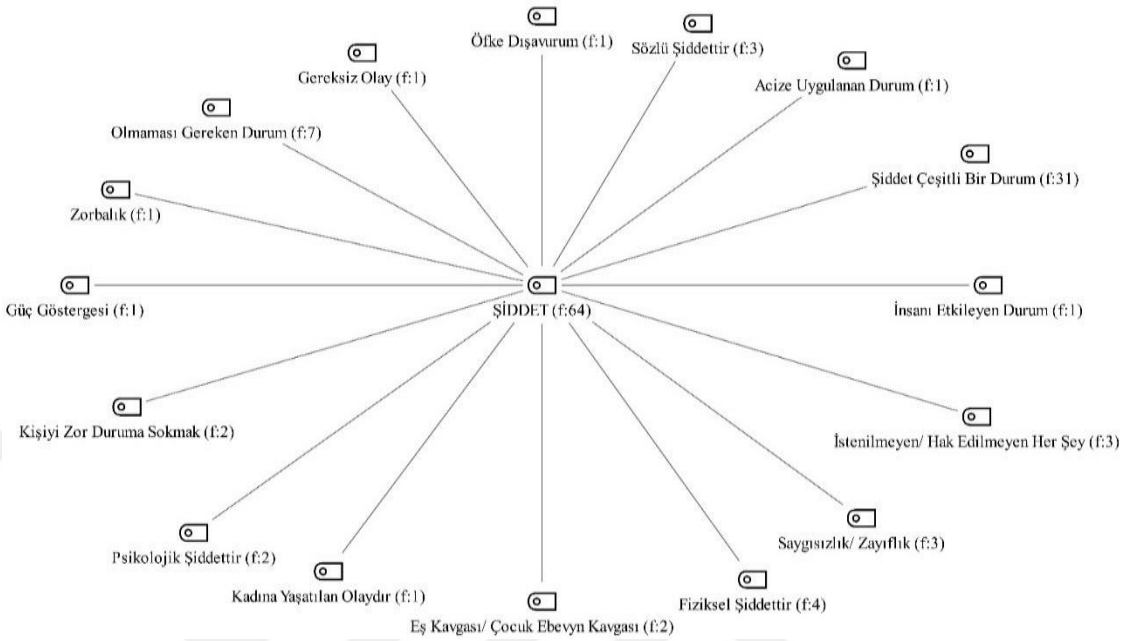

Şekil 10: Şiddet alt-kodları

"Sizce şiddet nedir?" sorusuna 64 katılımcıdan 31'i şiddet çeşitli bir durum cevabını vermiştir. Katılımcılar şiddetin tek bir olayla açıklanamayacağı fiziksel, psikolojik, ekonomik ve cinsel gibi türlerinin fazla olduğunu ifade etmişlerdir. Şiddet çeşitli bir durum cevabını veren 31 katılımcının 19'u üst sosyo-ekonomik düzeye sahipken 12'si alt sosyo-ekonomik düzeye sahiptir. Diğer katılımcıların 4'ü fiziksel şiddet, 3'ü saygısızlık/ zayıflık, 3'ü istenilmeyen/ hak edilmeyen her şey, 3'ü sözlü şiddet, 2'si psikolojik şiddet, 2'si eş kavgası/ çocuk ebeveyn kavgası, 2'si kişiyi zor duruma sokmak 1'i güç göstergesi, 1'i zorbalık, 7'si olmaması gereken durum, 1'i gereksiz olay, 1'i öfke dışvurumu, 1'i acize uygulanan durum, 1'i insanı etkileyen durum ve 1'i ise kadına yaşatılan olay şeklinde tanımlamıştır.

> *G.K 57 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Şiddet, insanın hak etmediği bir durumla karşı karşıya kalmasıdır.
>
> *G.K 20 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Bana göre şiddet söz bile olabilir illa fiziksel olmasına gerek yok. Sözlü olarak atılan laf bile şiddettir.
>
> *G.K 44 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Bana göre şiddet saygısızlıktır, saygı duyulmamasıdır, karşısındaki insana değer vermemektir.

G.K 35 (alt sosyo-ekonomik düzey) Şiddet, erkeklerin uyguladığı kadınlara şeydir. Bende karşıyım buna hiç sevmediğim bir şey.

G.K 8 (üst sosyo-ekonomik düzey) Şiddet hayvana bile yakışmayan fakat günümüzde maalesef insanların maruz kaldığı olmaması gereken bu dünyadaki en korkunç şey.

G.K 50 (alt sosyo-ekonomik düzey) Şiddet psikolojik bir sorundur bence.

G.K 12 (üst sosyo-ekonomik düzey) Kadına yönelik her türlü yapılan fiziksel, psikolojik, mobing şiddettir. Olmaması gerekiyor özellikle dövme sövme.

G.K 62 (alt sosyo-ekonomik düzey) Bana göre şiddetin çeşitleri vardır. Fiziksel ve psikolojik olmak üzere ikiye ayrılır. Psikolojik olanı da fiziksel olanı da sebebi ne olursa olsun yapılmamalıdır şeklinde tanımlayabilirim.

G.K 24 (üst sosyo-ekonomik düzey) Şiddeti hep fiziki şiddet olarak algılıyoruz ama ben duygusal, ruhsal, psikolojik şiddetin de en az fiziksel şiddet kadar zarar verdiğini düşünüyorum.

G.K 42 (alt sosyo-ekonomik düzey) Şiddet insanı yaralayan bir durum bence.

Şiddet denildiğinde akla ilk gelen şiddet türünün fiziksel şiddet olduğu düşünülmektedir. Ancak şiddetin tanımı bireyin algısına göre farklılık göstermektedir. Bireyin şiddet tanımı yaşadığı hayat standartına göre şekillenmektedir.

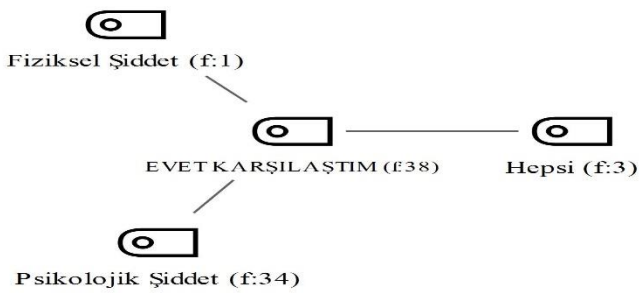

Şekil 3.11: Şiddete uğrama alt-kodları

"Şiddet yaşadığınızı düşündüğünüz durumlarla karşılaştınız mı?" sorusuna 38 katılımcı şiddet yaşadığım durumlarla karşılaştım cevabını verirken 26 katılımcı şiddet yaşadığım durumlarla karşılaşmadım cevabı vermiştir.

> *G.K 14 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Ben görmedim. Tasvip etmediğim bir durum.
>
> *G.K 17 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Ben yaşamadım şahsen. Eşimle 15 yıldır evliyim ama gerçekten konuşarak hallediyoruz her şeyi şiddete hiç başvurmayız.
>
> *G.K 64 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Hiç öyle bir şeyle karşılaşmadım. Çok sakindi eşimde çocuklarımda, bir küfür dahi duymadım ne kaynatamdan ne kocamdan.
>
> *G.K 8 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Yok şükürler olsun öyle bir şeye maruz kalmadım.
>
> *G.K 2 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Şiddete uğramadım ama tanıklık edip müdahale ettim.

Şiddet yaşadığını düşünen 38 katılımcının 34'ü psikolojik şiddete, 3'ü bütün şiddet türlerine ve 1'i ise fiziksel şiddete uğradığını belirtmiştir. Dikkat çeken unsur psikolojik şiddete maruz kalan 34 katılımcının 21'i üst sosyo-ekonomik düzeye sahip olmasıdır.

> *G.K 34 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Psikolojik şiddetten evliliğimi bitirdim. Hakaret, psikolojik baskı, yaptığı şeyleri ben yapmışım gibi suçlamasından dolayı on dört yıllık evliliğimi bitirdim bir celsede.
>
> *G.K 1 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Genelde benim meslek hayatımda yaşadığım psikolojik şiddet oluyor bazen. Bazı hastalar kendilerini daha öncelikli görebiliyor ya da ekstra istekleri olabiliyor ya da saygısız olabiliyor mesela. Devletin bünyesinde çalıştığımız için ekstradan hizmet bekleyen bazı hastalar olabiliyor. Bizim de kişisel haklarımız var burada. Çalışan birisin ama acıkabiliyorsun, tansiyonun düşebiliyor, lavaboya gitmen gerekebiliyor anında hizmet veremediğin dakikalar oluyor o sırada gerilen hastalar psikolojik olarak yüklenebiliyor.

G.K 62 (alt sosyo-ekonomik düzey) Karşılaştım bende fiziksel olmasa da psikolojik şiddete hayatımın on sekizinci yaşından itibaren tabii ki maruz kaldım.

G.K 28 (üst sosyo-ekonomik düzey) Maruz kalıyoruz günlük yaşamlarımızda illaki bazen hissediyoruz bazen hissedemiyoruz bazen sonradan anlıyoruz ama fiziksel şiddete öyle maruz kalmadım.

G.K 31 (üst sosyo-ekonomik düzey) Tabi karşılaşıyorum 40 yaşındayım. Meslek icabı özellikle iş ortamında özellikle psikolojik şiddete maruz kalıyorum.

G.K 32 (üst sosyo-ekonomik düzey) Tabii ki karşılaştım baskı görerek büyüdüm babamdan dolayı. Çünkü babalar anneler çocuklarını korumak istiyorlar ve oraya gitme, bunu yapma hatta üniversite okumama bile engel olmak istediler. Benim gördüğüm şiddet dışardan gelecek kötülüklere karşı koruma adına yapılan şiddetti. Dayak yemedim.

G.K 48 (alt sosyo-ekonomik düzey) Ben çalıştığım dönemde olduğu oluyordu psikolojik baskı adı altında bir şiddet uygulamaları vardı.

G.K 51 (alt sosyo-ekonomik düzey) Yaşamam mı kardeşlerimle her zaman yaşıyorum psikolojik olarak.

Çalışmanın bu kısmında fiziksel şiddet mağduru olduğunu belirten tek kişi ve bütün şiddet türlerine maruz kaldığını belirten bütün katılımcılar alt sosyo-ekonomik düzeye sahip olması dikkat çekmektedir.

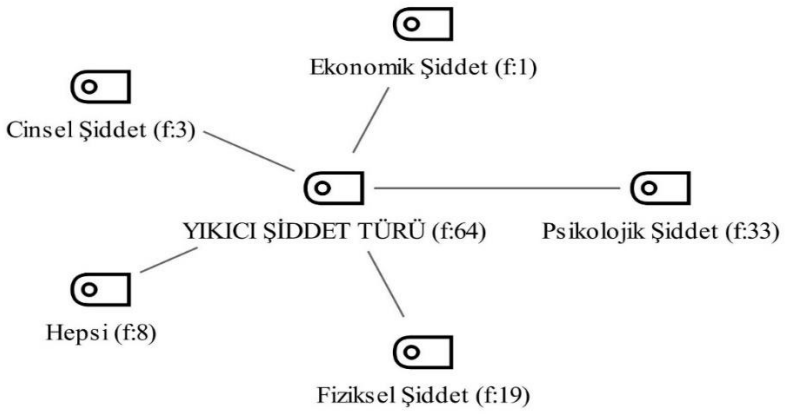

Şekil 3.12: Şiddet türü alt-kodları

“Sizin için en yıkıcı şiddet türü hangisidir?” sorusuna 64 katılımcıdan 33’ü psikolojik şiddet, 19’u fiziksel şiddet, 8’i bütün şiddet türleri, 3’ü cinsel şiddet ve 1’i ise ekonomik şiddet yıkıcıdır cevabını vermiştir. En yıkıcı şiddet türü psikolojik şiddettir cevabını veren 33 katılımcıdan 20’si alt sosyo-ekonomik düzeye sahiptir. Diğer bir dikkat çeken unsur ise bütün şiddet türleri yıkıcıdır cevabını veren 8 katılımcıdan 7’si üst sosyo-ekonomik düzeye sahiptir. Bunun yanında en yıkıcı şiddet türü ekonomik şiddettir cevabını veren tek kişi alt sosyo-ekonomik düzeye sahiptir.

> *G.K 62 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Psikolojik şiddet de evet ağır ama bir kadın, bebek, çocuk ya da hayvana yapılan fiziksel şiddetin hiçbir şekilde kabul edilemeyeceğini düşünüyorum. Çünkü kadınlar bebekler ve çocuklar güçleri bir değil erkeklerle. Bu yüzden haksız bir rekabet var ama psikolojik de iki aynı beyine sahip olduğun için mücadele etme yeteneğin var ama fizikselde bir sıfır mağlup başlıyoruz anatomik olarak. Aynı şekilde hayvanlara da fiziksel şiddet söz konusu değil asla kabul edilemez.
>
> *G.K 42 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Ekonomik şiddet benim için daha önemli. Çünkü bir insanın ekonomik şiddet üzerinden giderek kendinize mahkum yaşamaya mecbur edersiniz o insanın başka çaresi olmadığını düşündürtüyorlar.
>
> *G.K 15 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Psikolojik şiddet gizli şiddettir ama en kötüsü o bence.
>
> *G.K 48 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Fiziksel şiddet bence. Bir kadına vurulması onurunu gururunu ayaklar altına alan bir durum çünkü.
>
> *G.K 1 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Psikolojik şiddet bence hepsinden daha kötü. Fiziksel bir şekilde onarılabiliyor ama senin bilinçaltında senin egona, benliğine yapılan bir psikolojik şiddet ömür boyu devam ediyor ve kadın olarak görürsen bunu çocuğuna da aktarıyorsun. Bu kişinin genetiğine de işlenen bir şey. O saatten sonra sen artık sen değilsin mesela. Korkak, ürkek biri oluyorsun, her şeyden korkar oluyorsun, kendini kısıtlamaya başlıyorsun,

yaşam alanın kısıtlanıyor. Hayata bir kere geliyoruz ve bunun telafisi de yok.

G.K 61 (alt sosyo-ekonomik düzey) Bence travmatik şiddetler psikolojik yani. Çünkü temasla olan bir süre sonra iyileşiyor ama travmatik olan için insanlar yıllarca terapi alıyorlar ömrü hayatı boyunca öyle devam edenler var. Mesela küçükken yaşamış ve kekeme kalmış bu böyle devam ediyor bu yüzden psikolojik en kötüsü.

G.K 59 (alt sosyo-ekonomik düzey) Psikolojik şiddet. İnsanda çok zor kapanacak derinden hasar bırakır.

G.K 22 (üst sosyo-ekonomik düzey) Tabii ki eşin karşıdan bayana güç göstergesi göstermesidir.

G.K 55 (alt sosyo-ekonomik düzey) Psikoloji bence. Ya takıntı, düşünce üzüyor çok kötü. Bir tokat vursun beresi geçer ama dil yarası geçmez.

G.K 2 (üst sosyo-ekonomik düzey) Bence fiziksel. Kaba kuvvet olduğu için orantılı güç yok çünkü.

Toplumsal hayatın önemli bir sorunu olan şiddet farklı şekillerde karşımıza çıksa da şüphesiz ki her şekli bireye zarar vermektedir. Bu zarar bireyden bireye farklılık gösterebilmektedir. Bu zararın bireyler arası farklılık göstermesinin sebebi bireyin geçmiş yaşamı, psikolojik dayanıklılığı, kişilik yapısı ve sosyo-ekonomik durumudur. Örneğin, aynı cümle bir bireyde travma yaratırken başka bir bireyde normal iletişim biçimi olabilmektedir. Şiddetin zararlarının sadece gözle görülür şekilde olması beklenmemelidir, psikolojik şekilde de olması muhtemel sonuçlar arasındadır.

3.3 Şiddet Türleri

Değişen dünya şartları ile yeni ve farklı şiddet türleri de ortaya çıkmaktadır. Örneğin trafik şiddeti, mobbing, flört şiddeti gibi yeni türler sıklılıkla karşılaştığımız durumlardır. Ancak şiddet türleri temel olarak fiziksel, psikolojik,

ekonomik, cinsel ve sözlü olmak üzere ayrıldığı için çalışmada bu şiddet türlerine yer verilmiştir.

3.3.1 Fiziksel şiddet

Günümüzde kadına yönelik fiziksel şiddet karşımıza sıklıkla çıkan şiddet türlerinden biridir. Fiziksel şiddet; bir bireye kasıtlı olarak kullanılan fiziksel güç sonucunda sağlık, yaşam ve gelişim açısından zararlı durumların ortaya çıkmasıdır. Fiziksel şiddet, şiddetin en açık biçimde olan şeklidir ve tekme, tokat, yumruk, sopa ile dövme şeklinde gerçekleşebilmektedir. Kadının yüzüne yakıcı madde dökmek, vücudunda sigara izleri bırakmak, elektrik süpürgesi ya da temizlik sopasıyla vurmak, kemer ya da daha sert bir cisimle zarar vermek fiziksel şiddetin göstergelerindendir. Fiziksel şiddette tehlikeli olan durum ise silah, bıçak gibi öldürücü aletler ile ölümle sonuçlanabilmesidir (Mavili, 2022, s. 33).

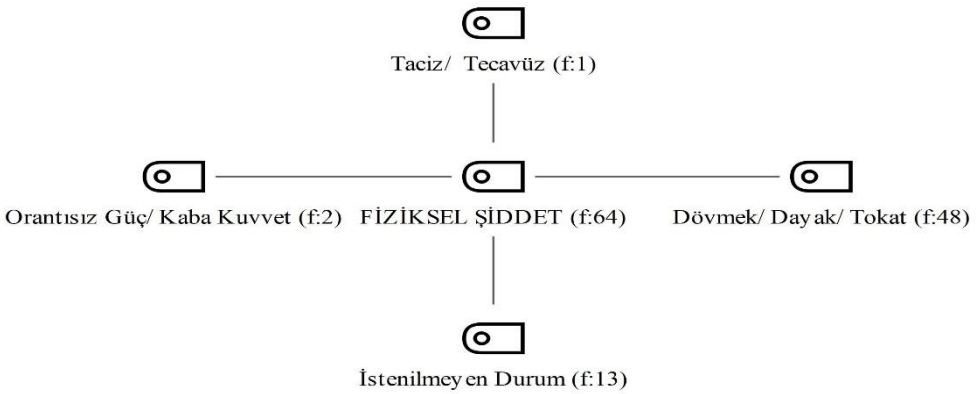

Şekil 3.13: Fiziksel şiddet alt-kodları

Yapılan çalışma kapsamında "Size göre fiziksel şiddet nedir?" sorusuna 64 katılımcının 48'i dövmek/dayak/ tokat, 13'ü istenilmeyen durum, 2'si orantısız güç/ kaba kuvvet ve 1'i taciz/tecavüz şeklinde cevap vermişlerdir. Dikkat çeken unsur ise fiziksel şiddet taciz/tecavüzdür cevabını veren tek kişinin üst sosyo-ekonomik düzeyde yer almasıdır.

> *G.K 4 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Temas dahilinde yani iki kişiden birinin diğerinin özel alanına girmesi ile oluşan şiddettir. İlla dokunması gerekmez o özel alana girdiği an şiddettir benim için. Örneğin birinin üzerine doğru yürümesi bile fiziksel şiddettir.

G.K 52 (alt sosyo-ekonomik düzey) Gurur kırıcı, hiç hak etmediğin ve istemediğin halde gördüğün eylem.

G.K 17 (üst sosyo-ekonomik düzey) Bir tane tokat atılması bile fiziksel şiddettir.

G.K 59 (alt sosyo-ekonomik düzey) İnsanın fiziksel olarak görünecek şekilde darp edilmesidir.

G.K 32 (üst sosyo-ekonomik düzey) Darp olayı, herhangi bir cisimle, cisimle değilse eli ayağıyla vurmak, karşı tarafı incitmek. Dozunu bilmem ama o anki hırsını almak bence.

G.K 62 (alt sosyo-ekonomik düzey) Karşı tarafın kabul edemeyeceği derecede ona temas edilmesi.

G.K 45 (alt sosyo-ekonomik düzey) Güç göstergesi uygulayanın zayıflığına işaret eder, şiddeti uygulayan kişi kendini başka türlü ispatlayamıyordur. Güçsüz hisseder ancak şiddet uygulayarak ispatlamaya çalışır.

G.K 39 (alt sosyo-ekonomik düzey) Fiziki olarak bana vurması benim yara almam yani görünüşte olan zararlar.

Şiddet, bireyin gücünün yanlış kullanmasından kaynaklamaktadır. Nitekim bu yanlış kullanım sonucunda sadece birey düzeyinde değil toplum olarak da uzun vadeli olabilecek etkileri yaratabilmektedir. Şiddete şahitlik eden aile bireyleri bu durumu normal kabul ederek bu davranış kalıplarını hayatlarında sürdürmeye devam etmektedirler. Şiddete tanıklık eden çocukları şiddet eylemini tekrarladıklarında bu durumun kuşaktan kuşağa aktarımın gerçekleştiği kabul edilmektedir.

3.3.2 Psikolojik şiddet

Bireye kendisinin değersiz, sevilmeyen, istenmeyen, hatalı ve tehlikede olduğunu hissettirecek davranışlarda bulunulması durumudur. Psikolojik şiddetinin net bir tanımının yapılmasının zor olmasıyla birlikte büyük oranda diğer şiddet türlerine eşlik eden bir şiddet türü olduğu bilinmektedir. Şiddet türleri arasında fiziksel şiddetin direkt olarak görülmesinden kaynaklı karşı çıkmak daha kolay olmaktadır. Ancak psikolojik şiddet net bir şekilde görülebilecek bir şiddet türü olmadığı için

tepki vermekte, karşı çıkmakta geç kalınabilmektedir. Bu durum psikolojik şidddetin fiziksel ya da cinsel şiddet türleri gibi ciddi bir sorun olarak ele alınmamasına neden olabilmektedir. Psikolojik şiddet söylem ve eylem olmak üzere iki şekilde ele alınabilir. Şiddet davranışını gösteren bireyin kullandığı kelimeler söyleme dayalı psikolojik şiddeti oluşturmaktadır. Aynı zamanda psikolojik şiddet bireyin ruhsal sağlığına zarar vermektedir ve bu durum ise eylem yoluyla psikolojik şiddeti oluşturmaktadır. Bu duruma örnek olarak bireyin karşısındakini kontrol etmek amacıyla bazı davranış biçimlerine yönlendirmesi verilebilir (Orbay, 2021, s. 272-277).

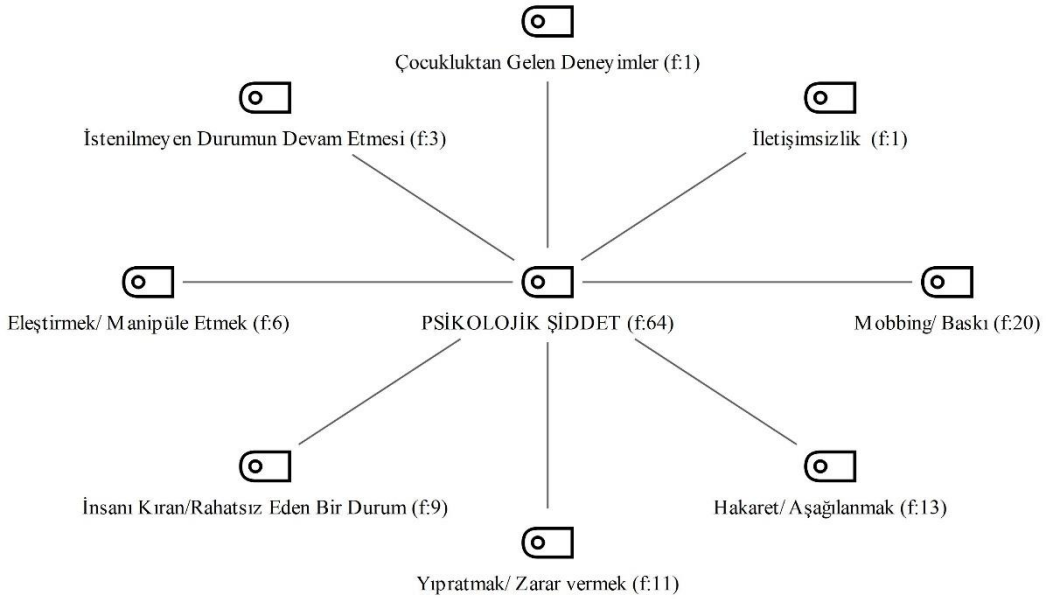

Şekil 3.14: Psikolojik şiddet alt-kodları

"Psikolojik şiddet hakkında ne düşünüyorsunuz?" sorusuna 64 katılımcının 20'si mobbing/baskı, 13'ü hakaret/aşağılamak, 11'i yıpratmak/zarar vermek, 9'u insanı kıran/rahatsız eden bir durum, 6'sı eleştirmek/ manipüle etmek, 3'ü istenilmeyen durumun devam etmesi, 1'i çocukluktan gelen deneyimler ve 1'i iletişimsizlik şeklinde cevap vermişlerdir.

> *G.K 30 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Bireylerin iletişimsizliği bile psikolojik şiddettir. Her şey iletişimle çözülebilir; evlilikte karşılıklı konuşulursa her şey hal olur. İletişim gerekli bir çıkış yolu bulunabilir.
>
> *G.K 52 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Psikolojik şiddet istemediğin durumların yaşanmasıdır bence.

G.K 40 (alt sosyo-ekonomik düzey) Psikolojik şiddet, insanın bilinçaltında öyle bir yer ediniyor ki nasıl uğradığına da bağlı tabi ama seni ruhsal olarak hasta moduna sokulmak çok kötü. İnsan psikolojisi hayatını alt üst edebilir. İnsan dediği şeye inanıp öyle olduğunu düşünüp bambaşka şeye sürükleyebilir kendini.

G.K 16 (üst sosyo-ekonomik düzey) Psikolojik şiddet, ikinci üçüncü şahıslar tarafından sizin mental sağlığınızı bozması durumu.

G.K 63 (alt sosyo-ekonomik düzey) Psikolojik şiddet, kişinin kendini geliştirememesi, kendine güveninin olmayışından ve yaşadığı çocukluktan ne öğrendiyse aynısı yaptığı olay.

G.K 56 (alt sosyo-ekonomik düzey) Psikolojik şiddet bana göre fiziksel şiddetten daha ağır bir durumdur hayatını etkiler.

G.K 13 (üst sosyo-ekonomik düzey) İnsanın bedensel ve düşünce yapısı olarak karşı tarafın psikolojik olarak seni vurmasıdır.

G.K 48 (alt sosyo-ekonomik düzey) Hoşlanmadığı bir şeylerle sürekli üstüne gelinmesi psikolojik baskı uygulayarak yapılan şeylerdir bana göre.

G.K 12 (üst sosyo-ekonomik düzey) Ne çocuk ne erkek ne kadın ayırt edemiyorum hiç kimse hak etmiyor. Bir şeyi sürekli empoze edilmesi ve yapılmadıysa başına kakılması, her türlü şeyden sorun çıkaracak olan çıkarır hepsi psikolojik şiddettir.

G.K 18 (üst sosyo-ekonomik düzey) Psikolojik şiddet insanın onurunu gururunu kıran bir şey gün içinde bütün enerjini yok ediyor.

Katılımcıların psikolojik şiddete maruz kalıp kalmadıkları konusunda 47 katılımcı psikolojik şiddete maruz kaldım cevabını verirken 17 katılımcı psikolojik şiddete maruz kalmadım cevabını vermiştir. Psikolojik şiddete maruz kalan kişilerin arasında 25 katılımcı üst sosyo-ekonomik düzeye sahip iken 22 katılımcı alt sosyo-ekonomik düzeye sahiptir. Psikolojik şiddete maruz kalan katılımcıların 17'si iş hayatı, 13'ü aile hayatı, 8'i sosyal yaşam, 4'ü eğitim, 2'si trafik, 3'ü yaşam koşulları içerisinde maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Dikkat çeken unsur psikolojik şiddete iş hayatında maruz kalan 17 katılımcının 15'i üst sosyo-

ekonomik düzeye sahip iken 2'si alt sosyo-ekonomik düzeye sahiptir. Psikolojik şiddete maruz kalmayan 17 katılımcının 10'u alt sosyo-ekonomik düzeye sahip iken 7'si üst sosyo-ekonomik düzeye sahiptir. Dikkat çeken diğer bir unsur ise psikolojik şiddete maruz kalan katılımcılar arasında eğitim alanında maruz kalan 4 katılımcıdan 3'ünün alt sosyo-ekonomik düzeye sahip olmasıdır.

> *G.K 61 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Ben buna maruz kaldım lisedeki matematik öğretmenim tarafından. Lisede matematiğim çok iyi değildi laflarıyla düzenli olarak psikolojik şiddete maruz bırakıyordu.
>
> *G.K 32 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Psikolojik şiddete maruz kaldım. Şöyle zaaflarımdan faydalanılması, eşim çok yönlendirir beni bir isteğim olduğunda şöyle böyle derdi uyum sağlardım sonra sonra benim isteğim olmayacak mı diye düşündüm. O an farkına varmıyorsun ama daha sonra neden benim hiç isteğim olmuyor diye düşündüğünde farkına varıyorsun.
>
> *G.K 36 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Ben psikolojik şiddete maruz kaldım. Çok kötü hissettim kendimi aşağılanmış hissettim.
>
> *G.K 10 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Başka bir bayanın bana yapmış olduğu bir davranıştı. Bir toplantıda toplantı bitiyor çok kalabalık bir ortam ve imza atıyoruz çıkışta. Bayanlar bizden sonra gelip imza föyünü alıp kendi çevresine de imzalatırken sıranın bizde olduğunu söylediğimde dosya elimi çizmişti oldukça kanamıştı. Hem fiziksel hem psikolojik şiddeti yaşattı bana. İnsan haklarına aykırı bir şey yani.
>
> *G.K 43 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Kaldım toplum içinde de kaldığım oluyor eskiden daha çoktu da şimdi o kadar değil. Mesela başkalarının yanında azarlıyordu, küçümsüyordu. Ev içinde eskiden vardı bağırıyordu, küfür ediyordu şimdi yok.
>
> *G.K 34 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Psikolojik şiddet hiç hazmedilecek bir olay değil hele benim gibi bir insan için. Ben lafımı esirgemeyen bir insanım ama evliliğim yürüsün diye sustum. Sustukça kendime zarar vermeye başladım. En sonda zaten küfür

hakarete döndü. Bir celsede bir günde bütün eşyalarını attım dışarı bitirdim evliliğimi.

G.K 23 (üst sosyo-ekonomik düzey) Maruz kalmadım ama kötü bir şey çevremde çok kalan var. Hiç iyi değerlendirmiyorum hastalarımızda da var çok kalıtsal şeyler bırakıyor. Kendine güvensizlik, dışarıya sosyal hayata adapte olamama gibi hep görüyoruz

G.K 62 (alt sosyo-ekonomik düzey) Psikolojik şiddetin yeni nesildeki adı mobbingse evet kaldım. Bizim akademik camiada bu çok yaygın bir durum. Fakat bunu Avrupa için baktığımızda yakın zaman Fransa'daydım orada da ölçüsü bu boyutta olmasa da mobbing dediğimiz psikolojik şiddet var.

G.K 11 (üst sosyo-ekonomik düzey) İlla kalmışımdır kalmadım desem yalan olur. Trafikte korno çalınması, el kol hareketlerinin yapılması örnek olabilir.

G.K 7 (üst sosyo-ekonomik düzey) Psikolojik şiddete ara ara maruz kalmış olabilirim. Ona da insanın farkında olması gerekiyor farkında olduktan sonra engel olduğunda sıkıntı yaşamayacağını düşünüyorum. Bu duruma kişi kendisi engel olabilir. Artık insanların zorlu yaşamından dolayı daha çok arttırdıklarını düşünüyorum çevremizdeki insanların.

G.K 63 (alt sosyo-ekonomik düzey) En başta evde eşim çok soğuk espirileri olan biri ondan yana görüyorum başka örnek vermeme gerek yok.

G.K 24 (üst sosyo-ekonomik düzey) Şöyle düşünebilir benim çok istediğim bir şeyi kadın erkek ilişkisinden giderek söylüyorum eşimin istememesi ya da eşimin istediği bir şeyi benim istemediğim halde kabul etmem gibi. Konuşmamak, küsmek, ters hareket etmek, baskılamak, dırdırlamak hepsini sayabiliriz daha çok da manipüle etmesi seni. Yaşadığım anlar oldu herkesin de yaşadığını düşünüyorum.

Çalışmada psikolojik şiddete maruz kaldığını ifade eden 47 katılımcının 25'i üst sosyo-ekonomik düzeye sahip iken 22'si alt sosyo-ekonomik düzeye sahiptir. Psikolojik şiddete hem üst sosyo-ekonomik düzeyde hem de alt sosyo-ekonomik düzeyde katılımcılar maruz kalmıştır. Üst sosyo-ekonomik düzey sahibi 25 katılımcının 15'i iş hayatında, 4'ü aile hayatında, 2'si yaşam koşullarından, 2'si trafikte, 1'i eğitim hayatında ve 1'i ise sosyal yaşam içerisinde psikolojik şiddete maruz kaldıklarını belirtmiştir. Üst sosyo-ekonomik düzeyde yer alan bireylerin en fazla iş hayatında psikolojik şiddete maruz kaldığı belirlenmiştir. Alt sosyo-ekonomik düzey sahibi 22 katılımcının 9'u aile hayatında, 7'si sosyal yaşam içerisinde, 3'ü eğitim hayatında, 2'si iş hayatında ve 1'i ise yaşam koşullarından dolayı psikolojik şiddete maruz kaldığını belirmiştir. Alt sosyo-ekonomik düzeyde yer alan bireylerin en fazla aile hayatında psikolojik şiddete maruz kaldığı belirlenmiştir.

3.3.3 Ekonomik şiddet

Ekonomik şiddet ataerkil toplumlarda kadınların sıklıkla rastladığı bir şiddet türüdür. Kadının ekonomik özgürlüğünden mahrum bırakılması, kendi isteği dışında çalıştırılması, paraya ihtiyacı olduğu halde verilmemesi gibi durumlar ekonomik şiddete örnek olarak gösterilebilir. Bakıldığında kadın dışarda bir işte çalışmasa bile ev içi işlerden sorumludur. Çocuğun bakımı, evin temizliği ve düzeni, yemek yapılması, çamaşır yıkanması gibi işler ev içi işlere örnek olarak verilebilir. Bu işler yapılırken de istediği şeylerden mahrum bırakılması ekonomik şiddet örneğidir (Kelleci, 2023, s. 89-90). Kadınların aile içinde ekonomik şiddete maruz kalma biçimlerine örnek olarak kadının parasını denetleme, kontrol etme, kadının çalışmadığı durumlarda evin idaresi için yetersiz para verme, kredi kartına el koyma, kadını çalışmaya zorlama, mülkiyet hakkını kadının değil sadece kendi üzerine yapma, kadının eğitim almasına engel olma vb. gösterilebilir (Uyanık ve Akkaş, 2016, s. 39).

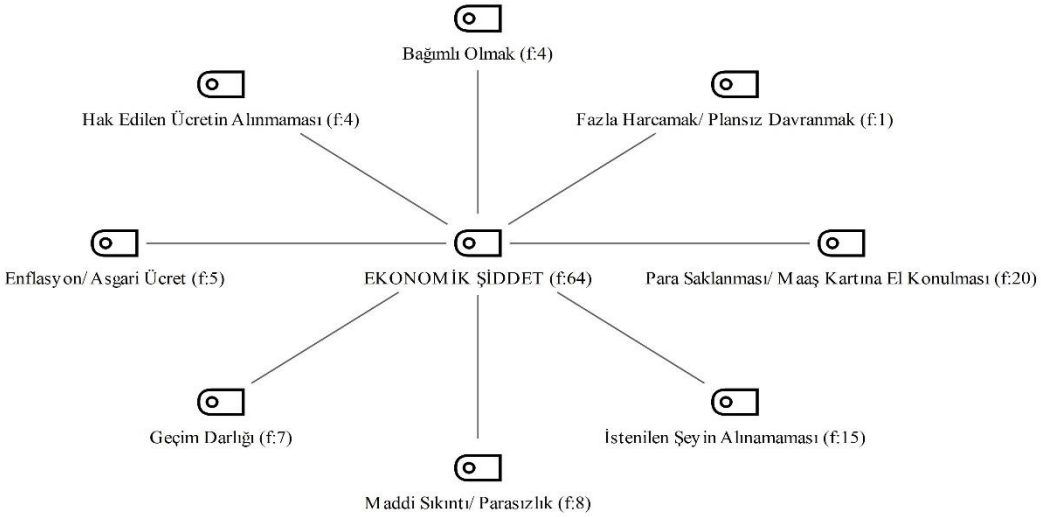

Şekil 3.15: Ekonomik şiddet alt-kodları

"Size göre ekonomik şiddet nedir?" sorusuna 64 katılımcının 20'si para saklanması/maaş kartına el konulması, 15'i istenilen şeyin alınamaması, 8'i maddi sıkıntı/parasızlık, 7'si geçim darlığı, 5'i enflasyon/asgari ücret, 4'ü hak edilen ücretin alınmaması, 4'ü bağımlı olmak ve 1'i fazla harcamak/ plansız davranmak şeklinde cevap vermiştir. Ekonomik şiddet konusunda fazla harcamak/ plansız davranmak cevabını veren tek kişi alt sosyo-ekonomik düzeyde yer almaktadır. Nitekim enflasyon/ asgari ücret cevabını veren 5 kişiden 1'i üst sosyo-ekonomik düzeye 4'ü ise alt sosyo-ekonomik düzeye sahiptir. Bunun yanı sıra hak edilen ücretin alınamaması cevabını veren 4 kişiden 1'i alt sosyo-ekonomik, 3'ü üst sosyo-ekonomik düzeye sahip bireylerdir.

> *G.K 32 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Ekonomik şiddet, karısının maaşını kendi hesabına havale etmesidir, ekonomik özgürlüğünün olmamasıdır kadının. Ben kalmadım sadece benden habersiz bir şeyler yapmıştı ama öyle kalmadım. Bizde her şey ortaktır bir kesede toplanır maaşlarımız.
>
> *G.K 47 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Ekonomik durumunun zayıf olması, yetişemediğin durumlardır bana göre.
>
> *G.K 18 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Birine bağımlı olmaktır ekonomik şiddet.
>
> *G.K 49 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Sadece onun verdiği kadar parayla hayatını geçindirebilmektir ekonomik şiddet.

G.K 50 (alt sosyo-ekonomik düzey) Özgürlüğünün kısıtlanmasıdır.

G.K 43 (alt sosyo-ekonomik düzey) İstediğim şeyi alamamak ekonomik şiddettir.

G.K 33 (alt sosyo-ekonomik düzey) Ekonomik şiddet, aile babası diyeyim ya da eşim diyeyim bir zarar veriyorsa dışarda fazla harcamalar, kendini planlayamıyorsa oluyor.

G.K 20 (üst sosyo-ekonomik düzey) Hakkım olan gelir ortalamasının altında maaş almak ekonomik şiddettir.

G.K 46 (alt sosyo-ekonomik düzey) Allah kimseyi yok etmesin yokluktur.

G.K 13 (üst sosyo-ekonomik düzey) Ekonomik şiddet, kadının cebinde para kalmaması ve mağdur duruma düşmesidir.

G.K 9 (üst sosyo-ekonomik düzey) Ulaşamamak diye tanımlarım. İstediğin bir şeye ulaşamamak.

G.K 62 (alt sosyo-ekonomik düzey) Ekonomik şiddet kadınların uğradığı; erkeklere daha fazla maaş verilirken kadın hekimlere daha az maaş verilmesi.

G.K 7 (üst sosyo-ekonomik düzey) Almak isteyip de bir şeyi alamıyorsan fazladan bir iki kez tatil yapamıyorsak bu ekonomik şiddettir.

G.K 56 (alt sosyo-ekonomik düzey) Bana göre kendi yaşam koşullarının devam ettirilmemesidir.

G.K 61 (alt sosyo-ekonomik düzey) Ekonomik şiddet, kadına para verilmemesi, imkan varken çocuğun ihtiyaçlarının karşılanmamasıdır bence.

Katılımcıların ekonomik şiddete maruz kalıp kalmadıkları konusunda 32 kişi ekonomik şiddete maruz kaldığını belirtirken 32 kişi ekonomik şiddete maruz kalmadığını belirtmiştir. Ekonomik şiddete maruz kalan 32 kişi arasında 17 kişi üst sosyo-ekonomik düzeye sahip iken 15 kişi alt sosyo-ekonomik düzeye sahiptir. Ekonomik şiddete maruz kalanlar bu durumda olanla idare etmek, daha fazla

çalışmak, elinden gelen bir şeyin olmaması şeklinde karşılık verdiklerini belirtmişlerdir. Olanla idare etmek cevabını veren kişlerin hepsi alt sosyo-ekonomik düzeye sahip katılımcılardır. Kabulleniyorum cevabını veren 13 kişi üst sosyo-ekonomik düzeye sahip iken 9 kişi alt sosyo-ekonomik düzeye sahiptir. Ekonomik şiddete maruz kalmayan 32 kişinin 15'i üst sosyo-ekonomik düzeye sahip iken 17'si alt sosyo-ekonomik düzeye sahiptir.

> *G.K 22 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Geçtiğimiz yıla kadar gelecek kaygısı şu denli yaşamazdım artık hakikaten bir kaygı içerisindeyiz bu hayat pahalılığında. Daha ne yaşayacağız nereye götürecek bu bizi? Hiçbir şey yapamıyoruz dua ediyoruz anca.
>
> *G.K 43 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Kaldım. Vermiyordu para hiç görmüyordum çok nadir istediğim şeyi alıyordum. Sessiz kalıyordum kavga çıkıyordu evde.
>
> *G.K 45 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Maruz kaldım yani hep kendi ayaklarım üzerinde durup bir şey istemedim kimseden. Birisi bana kendisi bir şeyler yapmalı ama yapmıyor. Ben hiç rahat bir hayat görmedim kendi ayaklarımın üstünde durdum kendim yaptım isteklerimi.
>
> *G.K 17 (üst sosyo-ekonomik düzey)* İş yerinde kaldım daha az ücret veriliyordu. Eşimden veya ailemden yana kalmadım ben kendim çalıştım param vardı. Buna maruz kaldığımda kendime yer açarak kendimi kurtardım. Ekonomik şiddet hak edilenin verilmemesidir.
>
> *G.K 16 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Ekonomik şiddete toplum olarak sürekli maruz kalıyoruz. Çünkü sürekli iniş çıkış olan bir ülkede yaşıyoruz özellikle iş verenseniz özellikle iki yıldır inanılmaz maruz kalıyoruz. Sürekli altın, dolar artıyor. Bunların karşılığında kazandığımızı kazanamıyoruz. Hayat konforunuzun düşmesi, eskiden gittiğiniz yere gidememek, her hafta dışarda yemek yiyememek, iş yerinde personel sayısının düşürmek zorunda kalmak gibi durumların hepsi ekonomik şiddettir.

G.K 63 (alt sosyo-ekonomik düzey) Kaldığım oluyor sonra kendimi sorguluyorum gerçekten gerek var mıydı diye kendimi suçluyorum. Çok önem verdiğim bir şey değil.

G.K 11 (üst sosyo-ekonomik düzey) Ekonomik olarak kendimizi manipüle ettiğimiz oldu eşimle. Üniversiteden sonra direkt evlendik tayin durumundan dolayı aileye yük olmamak için paramızı hep borca yatırdık. O zamanlarda ekonomik olarak sıkıntıya düştüğümüzü hissettim. Öğrencilerime derim çalışmaya başladıktan sonra paranızın keyfini sürün. Mecburen kabullendim zaten yapı olarak mülayim bir insanım kabul eden bir yapım var sabırla o dönemleri yaşadım.

G.K 48 (alt sosyo-ekonomik düzey) Emekli kaldıktan sonra buna maruz kaldım. Yapmak istediklerimi yapamıyorum, istediklerimi alamıyorum.

G.K 18 (üst sosyo-ekonomik düzey) Evliliğimde kalmıştım. Hiçbir şekilde özgürlüğün olmuyor tamamen başkasına bağımlı oluyorsun o da berbat bir şey. Çalışmanın yollarını aradım ve çalıştım.

G.K 33 (alt sosyo-ekonomik düzey) Tabii ki zamanında kaldık gençliğimizde. Gene de hesabımıza göre yolunda gitmeye çalıştık.

G.K 51 (alt sosyo-ekonomik düzey) Ülkede bir ay aldığımızı diğer ay alamıyoruz maaş belli ekonomik şiddettir. Almak istediğimden vazgeçiyoruz yemeyelim diyoruz ne yapalım.

G.K 55 (alt sosyo-ekonomik düzey) Eşimden olmadım ama ekonomik şartlardan oluyoruz. Ne yapalım bir şey yapamıyoruz kızım.

Bu alanda ekonomik şiddet mağduru olan katılımcılarda üst sosyo-ekonomik düzey katılımcıları daha fazla iken ekonomik şiddet mağduru olmayan katılımcılarda alt sosyo-ekonomik düzey katılımcıları daha fazladır. Çalışkan ve Çevik'in (2018, s. 226) "Kadına Yönelik Şiddetin Belirleyicileri: Türkiye Örneği" başlıklı çalışmasında kadınların eğitim seviyesinin yükselmesi ekonomik şiddete maruz kalma ihtimalini arttırdığını ortaya koymaktadır. Nitekim eğitim düzeyi yükseldikçe kadınların iş gücüne katılımı ve gelir düzeyleri arttığı için üst sosyo-

ekonomik düzeye sahip bireylerin ekonomik şiddete daha fazla uğrayabileceği karşımıza çıkmaktadır.

3.3.4 Cinsel şiddet

Cinsel şiddet diğer şiddet türleri arasında daha az dile getirilen bir noktada yer almaktadır. *"Cinsel şiddet, kişinin isteği haricinde bireyi rahatsız edecek her tür cinsel tutum, yaklaşım ve temas cinsel şiddettir. İstenmeyen zaman ve şekilde dokunmak, cinsel ilişkiye zorlamak cinsel şiddet örnekleri olarak sayılabilir"* (Limnili, Özçakar, 2017, s. 56). Cinsel şiddet tekrarlama olasılığı olan ve şiddet mağduru bireyin ailesini de etkileyen bir sorundur. Türkiye'de evli kadınların %12'si yaşamının herhangi bir döneminde, %5'i ise son bir yıl içerisinde cinsel şiddet mağduru olduğunu ifade etmiştir (KSGM, 2016, s. 11).

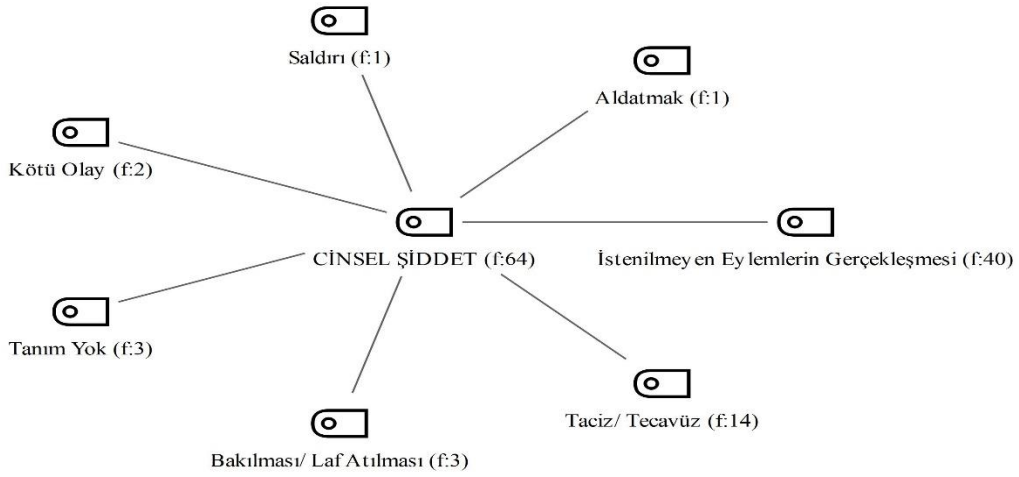

Şekil 3.16: Cinsel şiddet alt-kodları

"Size göre cinsel şiddet nedir?" sorusuna 64 katılımcıdan 40'ı istenilmeyen eylemlerin gerçekleşmesi, 14'ü taciz/tecavüz, 3'ü bakılması/laf atılması, 2'si kötü olay, 1'i aldatmak ve 1'i saldırı şeklinde cevaplamıştır. Bu soruya 3 katılımcının cevap vermemeyi tercih ettiği görülmüştür. Cevap vermeyen 3 katılımcıdan 2'si üst sosyo-ekonomik durumdayken 1'i alt sosyo ekonomik duruma sahiptir.

> *G.K 14 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Tanımlamam ben bunu.
>
> *G.K 5 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Valla o çok kötü. Kimseye göstermesin Allah. Hiçbir şekilde onaylamadığım bir hareket tanımlayamıyorum.

G.K 10 (üst sosyo-ekonomik düzey) İsteksiz halde birlikte olmaya zorlanılması, istenilmediği halde dokunulması cinsel şiddettir.

G.K 2 (üst sosyo-ekonomik düzey) Kişinin kendi hür iradesiyle kabul etmediği halde bedenine sahip olunmaya çalışılmasıdır. Bu ırz düşmanlarının yaptığı bir namussuzluktur.

G.K 44 (alt sosyo-ekonomik düzey) Bana göre cinsel şiddet çok ağır çok kötü. Taciz geliyor aklıma direkt.

G.K 21 (üst sosyo-ekonomik düzey) Bir arabanın yolda geçerken bize korno çalması ya da sıkıştırmaları, dik dik bakmaları, seni ima edercesine bir şeyler söylemeleri hep cinsel şiddettir.

G.K 18 (üst sosyo-ekonomik düzey) Laf atılması, edepsiz edepsiz bakışlar insan rahatsız oluyoruz.

G.K 20 (üst sosyo-ekonomik düzey) Erkeğin kadına yaptığı bir saldırıdır bana göre.

G.K 16 (üst sosyo-ekonomik düzey) Cinsel şiddet, bir kişinin rızası olmadan ilişki yaşanmasıdır.

G.K 19 (üst sosyo-ekonomik düzey) Biri bana dokunsa bile bayılırım dokunmak bile istemeden cinsel şiddettir.

G.K 60 (alt sosyo-ekonomik düzey) Tecavüze uğramaktır.

G.K 17 (üst sosyo-ekonomik düzey) Cinsel şiddet, istemediğin anda yapılmasıdır.

G.K 25 (üst sosyo-ekonomik düzey) Cinsel şiddet, zorlama yoluyla cinsel birleşmenin olmasıdır, olmaması gereken şeylerin istenilmesidir.

G.K 39 (üst sosyo-ekonomik düzey) Taciz bence tacize uğradıktan sonra o ruh halinin devamı.

Katılımcıların çevresinde cinsel tacize maruz kalan tanıdıklarının olup olmadığı sorulduğunda 22 kişi olduğunu belirtirken 39 kişi olmadığını belirtmiştir. Çevresinde tacize maruz kalmış olan tanıdığının olmadığını belirten 39 kişinin 23'ü alt sosyo-ekonomik düzeye sahip iken 16'sı üst sosyo-ekonomik düzeye sahiptir.

G.K 55 (alt sosyo-ekonomik düzey) Görmedim hiç anlatılmıyor ki olsa da ayıp oluyor.

G.K 6 (üst sosyo-ekonomik düzey) Allah'a şükür kalmadım etrafımda da kalan bana ulaşan bir şey yok.

G.K 53 (alt sosyo-ekonomik düzey) Hiç öyle bana anlatan olmadı.

G.K 18 (üst sosyo-ekonomik düzey) Laf atılması, edepsiz edepsiz bakışlar insan rahatsız oluyoruz. Müşteri gibi geliyor mesela ama amaç farklı konuşmaya çalışıyor

G.K 1 (üst sosyo-ekonomik düzey) Cinsel şiddete maruz kalan arkadaşlarım oldu. Bunlar okumuş etmiş kızlar mesela. Tamamen o 0-7 yaş arasında yaşadıkları aileye bağlı bilinçaltında kalıyor değersizlik hissi. Kız mesela doktor, uzman doktor, cerrah ama ona rağmen karşısındaki kişiye işte gözünde çok büyütüyor ya da kendini çok değersizleştirdiği için bir şekilde şiddete maruz kalıyor.

G.K 17 (üst sosyo-ekonomik düzey) Mesela ben doğum yaptım eşim benim yanıma bir yıl uğramadı saygı duydu. Eşim bir kere bile istemediğim halde yanıma yaklaşmaz bir arkadaşım var günde iki üç kere diyor kadın yani bu da bir dur.

G.K 23 (üst sosyo-ekonomik düzey) Oldu çevremde. Yardım ettim sonradan haberini aldım. Zaten kendi yardım almış polisten, derneklerden koruma kararı alınmış bizim sonradan haberimiz oldu.

G.K 18 (üst sosyo-ekonomik düzey) Hayır yakınımda olmadı.

G.K 12 (üst sosyo-ekonomik düzey) Okuduğum kadarıyla biliyorum Allah göstermesin atıyorum bir kadının poposunu ellemek, özel yerlerine değmek, bacağına değmek dahi cinsel şiddettir. Olmaması gerekiyor bazı gençler çok aşırıya kaçsa da evdekiler uyarmalı kimseye asla düşmez ailesi ikaz etmeli. Tatil beldesinde daha farklı giyinirsin burada ayrı.

G.K 42 (alt sosyo-ekonomik düzey) Cinsel şiddete hiç maruz kalmadım çevremde de yok.

G.K 32 (üst sosyo-ekonomik düzey) Birisi oldu bana anlatan kızımın arkadaşına olmuş çocukken amcası tarafından.

Cinsel şiddet mağduru tanıdığı olup olmama konusunda tanıdığının olmadığını belirten 39 kişinin 23'ü alt sosyo-ekonomik düzeye sahip iken 16'sı üst sosyo-ekonomik düzeye sahiptir. Tanıdığının olmadığını belirten katılımcıların çoğunluğunun alt sosyo-ekonomik düzeye sahip katılımcılardan oluşmasının nedeninin cinsel konularının 'ayıp' olarak görülmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

3.3.5 Sözlü şiddet

Sözlü şiddet çoğu zaman şiddet olarak çok ön plana çıkmazken aslında yaygın bir şiddet türü olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Özalp ve Albayrak'ın (2022, s. 112-113) yaptığı çalışmada çok küfürlü konuşan, her şeye kızan, eşine hakarette bulunan erkeklerin diğer erkeklere göre daha fazla şiddette bulundukları ortaya konmuştur.

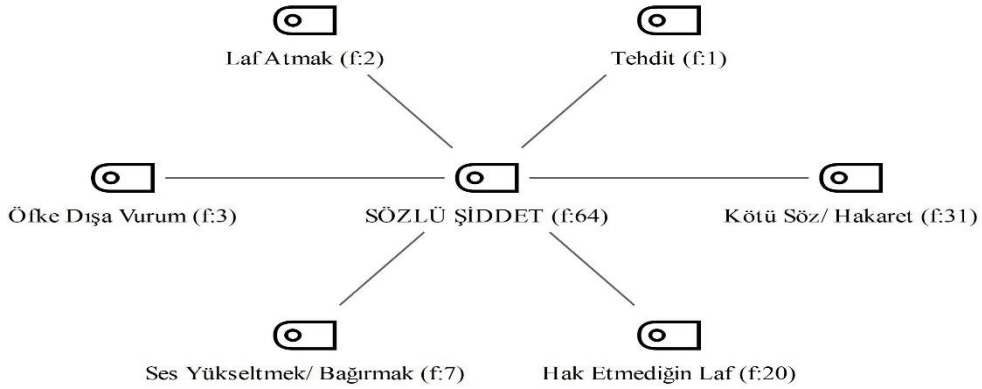

Şekil 3.17: Sözlü şiddet alt-kodları

"Sözlü şiddet size göre nedir?" sorusuna 64 katılımcının 31'i kötü söz/hakaret, 20'si hak etmediğin laf, 7'si ses yükseltmek/ bağırmak, 3'ü öfke dışa vurum, 2'si laf atmak ve 1'i tehdit şeklinde cevap verdikleri görülmüştür. Sözlü şiddet tehdit ve laf atmaktır şeklinde cevap veren bütün katılımcılar üst sosyo-ekonomik düzeye sahiptir. Sözlü şiddet kötü söz/ hakarettir cevabını veren 31 katılımcının 20'si alt sosyo-ekonomik düzeye sahipken 11'i üst sosyo-ekonomik düzeye sahiptir.

G.K 38 (alt sosyo-ekonomik düzey) Sözlü şiddet, söyleyecek söz bulamayıp haksız olduğunu düşünüp haklı çıkmak için hakaret ederek ortaya koyma çabasıdır.

G.K 48 (alt sosyo-ekonomik düzey) Aşağılama, küçümseme, yaptığın bir şeyin sen beğendiğin halde karşı tarafın beğenmedi diye ısrar etmesidir.

G.K 16 (üst sosyo-ekonomik düzey) Sözlü şiddet ses yükseltmektir bence.

G.K 10 (üst sosyo-ekonomik düzey) Aklıma şey geliyor kötü eleştiriler karşı taraftan gelen aslında olumsuz değilmiş gibi ama demotive eden sözlerdir.

G.K 56 (alt sosyo-ekonomik düzey) Sözlü şiddet benim o an hak etmediğim şekilde hakaret, küfür tarzı söylemlerin olmasıdır

G.K 4 (üst sosyo-ekonomik düzey) Kişinin içerisindeki öfkeyi dışarıya vurma durumu.

G.K 34 (alt sosyo-ekonomik düzey) Sözlü şiddet budur işte aşağılamak, hakaret etmek.

G.K 52 (alt sosyo-ekonomik düzey) Bağırmak, üstünlük taslamaktır bence.

G.K 3 (üst sosyo-ekonomik düzey) Sözlü şiddet yolda giderken oramıza buramıza laf söylenmesi sözlü şiddettir.

G.K 1 (üst sosyo-ekonomik düzey) Sözlü şiddet, senin o anda hoşuna gitmeyen ya da hak etmediğin cümleleri sarf ediyor o kişi o bence.

G.K 21 (üst sosyo-ekonomik düzey) Sözlü şiddet, küfür etmek, sözlü tacizde bulunabilmek gözüm maviymiş kıyafetim gibi kötü eleştiridir, hal hareket değişikliğidir.

G.K 28 (üst sosyo-ekonomik düzey) Zayıf noktanı bilip bunun deşilmesidir sözlü şiddet.

G.K 64 (alt sosyo-ekonomik düzey) Şiddetin her şeyi kötü. Kişiyi üzmektir sözlü olarak yani.

Sözlü şiddeti kötü söz/ hakaret olarak ifade eden 31 katılımcının 20'sinin alt sosyo-ekonomik duruma, 11'inin ise üst sosyo-ekonomik duruma sahip olduğu testip edilmiştir. Bu durumda alt sosyo-ekonomik düzeyde yer alan katılımcıların fazlalığı kötü söz/ hakaret söylemine fazla tanıklık etmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Nitekim sözlü şiddeti tehdit ve laf atmak olarak ifade katılımcıların tamamının üst sosyo-ekonomik duruma sahip katılımcılardan oluştuğu tespit edilmiştir.

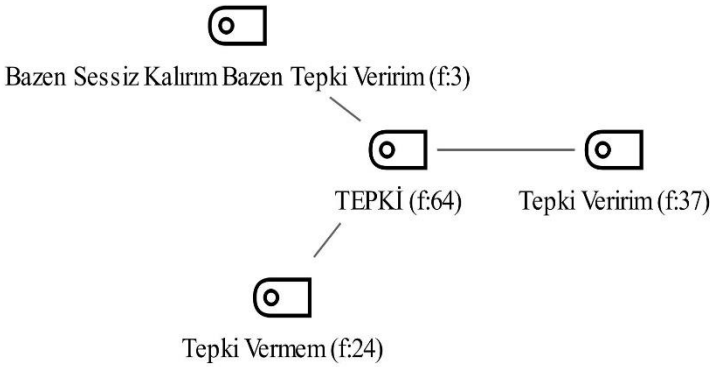

Şekil 3.18: Sözlü şiddet tepki alt-kodları

"Sözlü şiddete maruz kaldığınızda nasıl tepki verirsiniz?" sorusuna 64 katılımcıdan 37'si tepki veririm, 24'ü tepki vermem, 3'ü bazen tepki veririm bazen tepki vermem şeklinde cevap vermişlerdir. Tepki vereceğini belirten 37 kişinin 24'ü üst sosyo-ekonomik düzeye sahipken 13'ü alt sosyo-ekonomik düzeye sahiptir. Tepki vermeyeceğini söyleyen 24 kişinin 16'sı alt sosyo-ekonomik düzeye sahipken 8'i üst sosyo-ekonomik düzeye sahiptir. Bazen sessiz kalırım bazen tepki veririm diyen 3 kişinin hepsi alt sosyo-ekonomik düzeye sahiptir. Dikkat çeken unsur sessiz kalırım cevabını veren katılımcıların çoğunluğunun alt sosyo-ekonomik düzeye sahip olmasıdır.

> *G.K 17 (üst sosyo-ekonomik düzey*) Ben tepki her şekilde veririm altta kalamam.
>
> *G.K 6 (üst sosyo-ekonomik düzey*) Sözlü şiddete bende sözlü şiddetle karşılık veririm.
>
> *G.K 1 (üst sosyo-ekonomik düzey*) En büyük tepki tepkisizlik bu arada. Karşı taraf vazgeçiyor bir yerden sonra.

G.K 23 (üst sosyo-ekonomik düzey) Ben direkt dalıyorum valla bak dalıyorum. Hak etmediğim bir şeyse direkt giriyorum dayanamıyorum.

G.K 59 (alt sosyo-ekonomik düzey) Maalesef bende aynı şekilde karşılık veririm.

G.K 62 (alt sosyo-ekonomik düzey) Ben çok maruz kalmadım yırtık bir yapım vardır kaldıysam da cevabını vermiş ve unutmuş olabilirim. Eğer iletişim kurabileceğim biriyse yani Türkçe konuştuğumda anlıyorsa muhakkak cevap veririm ve çözmek isterim sakin kalmaya çalışarak ama bazı durumlarda da ağlıyorum.

G.K 60 (alt sosyo-ekonomik düzey) Ben içimden tin tin tini mini hanım şarkısını söyleyip muhatap olmam.

G.K 40 (alt sosyo-ekonomik düzey) Tepkim susmak asla olmaz. Bir insan bana nasıl geliyorsa tabii ki terbiyemi bozmadan bende aynı şekilde gelirim sözlüye sözlü giderim.

G.K 31 (üst sosyo-ekonomik düzey) Genelde ben kavga dövüş sevmem ağız dalaşı olsa bile karışmıyorum çok susuyorum.

G.K 61 (alt sosyo-ekonomik düzey) Buna maruz kaldığımda tepkim karşımdaki insana göre değişir.

G.K 33 (alt sosyo-ekonomik düzey) İkinci katta komşumuz anlaşamadıkları bir problem yüzünden apartmanın meselesi haline getirip kalktılar şiddet uyguladılar komşuya. Kapıyı açtığımda ona yaptığı şekli bana yaptı. "Neredesiniz siz? Nasıl insansınız? Annemi koruyamadınız." dedi. Annesi dayak yemiş. Banane, kendi meseleniz. İkiniz arasına ben niye gireyim? Bu şiddete uyguladık. Ama sessiz kaldım, konuşmadım.

G.K 11 (üst sosyo-ekonomik düzey) Yaşımın da verdiği olgunlukla cevabını veririm ama sinirimi bozmadan sakinlikle cevap veririm. Yükseldiğin zaman karşındaki de yükseliyor gereksiz gerginlik oluyor. Cevap veririm bazen de arkamı da döner giderim.

G.K 44 (alt sosyo-ekonomik düzey) Tepkim o anki ruh halime bağlı. Bazen gerçekten böyle sadece bakmışımdır nadir de olsa büyük patlamayla karşılık veririm ama çoğunlukta sessiz kalırım.

Sözlü şiddete maruz kaldığında tepki vereceğini belirten 37 kişinin 24'ü üst sosyo-ekonomik düzeye sahipken 13'ü alt sosyo-ekonomik düzeye sahiptir. Bu durumda üst sosyo-ekonomik düzeydeki katılımcıların fazla olması bireyin ekonomik gücü elinde bulundurması ve kendi ayakları üzerinde durma eylemini gösterebileceğinden kaynaklanmaktadır. Nitekim sözlü şiddete maruz kaldığında tepki vermeyeceğini söyleyen 24 kişinin 16'sı alt sosyo-ekonomik düzeye sahipken 8'i üst sosyo-ekonomik düzeye sahiptir. Bu durumun alt sosyo-ekonomik düzeydeki katılımcılarda fazla olması ise maddi gücün elinde olmamasından ve partnerinden ayrılırsa yaşamını ne şekilde devam ettireceği konusunda korku yaşamasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Çifçi ve Açık'ın (2022, s. 4) "Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Nedenleri" başlıklı çalışmasında kadınların şiddet mağduru olmalarına rağmen evliliklerine devam etmelerinin nedenleri arasında hiçbir gelirim olmadığı için (%40), bir gün düzeleceğini düşündüğüm için (%33.1), çocuğum babasız kalmasın diye (%57.3), her şeye ragmen eşimi sevdiğim için (%36.3) ve ben dayağı hak ettiğim için (%3.7) cevapları bulunması bu düşünceyi desteklemektedir.

Toplumsal yapı içinde kadının güçlendirilmesi mücadele yöntemlerinin başında gelmektedir. Buradan hareketle sosyal politika önerilerinde kadınların iş gücüne katılımlarının vurgulanması çok önemli bir konudur. Kadınlar için fırsat ve teşvik planlamalarının genişletilerek uygulamaya konulması şiddetle mücadelede oldukça önemli bir parametredir (Özdemir ve Erol, 2023, s. 282).

3.4 Şiddetle Karşılaşma Durumu

3.4.1 Şiddetin nedenleri

Kişilerin şiddet uygulama nedenleri bireysel, psikolojik, ekonomik, toplumsal gibi çeşitli nedenlerden meydana gelmektedir. Eskişehir'de kadına yönelik aile içi şiddetin değerlendirilmesi amacıyla yapılan araştırmada; şiddete maruz kalan kadınlara eşlerinin şiddet uygulama sebepleri konusunda fikirleri sorulduğunda %21.5'i eşinin alkol alması ve sinirli olması nedeniyle, %17.7'si eşinin

kendisinden cinsellik istemesi nedeniyle, %10.1'i kocasına ve kocasının ailesine iyi davranmadığı gerekçesiyle, %25.3'ü ekonomik nedenlerden dolayı, %41.8'i ise ev işlerini eksik yapma veya komşudan eve geç gelme sebebiyle şiddet uyguladıklarını söylemişlerdir (Toka ve diğ, 2009, s. 267-270).

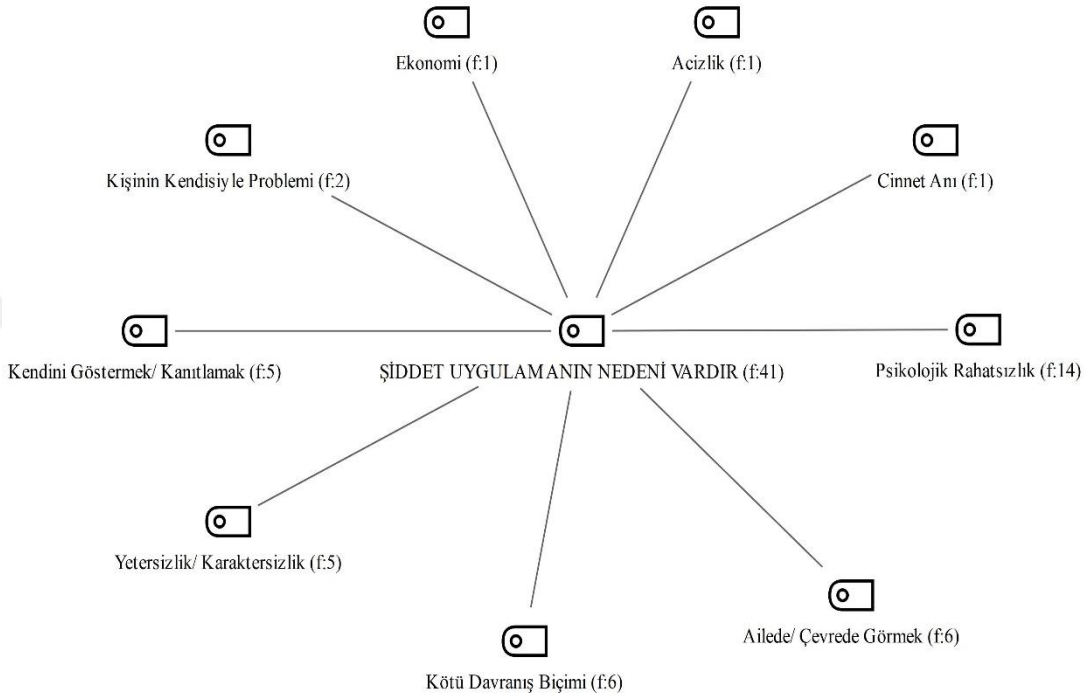

Şekil 3.19: Şiddetin nedenleri alt-kodları

Katılımcılara şiddetin nedeninin olup olmadığı sorulduğunda 41 kişi şiddetin nedeni vardır cevabını verirken 23 kişi şiddetin nedeni yoktur cevabını vermiştir. Şiddetin nedeninin olduğunu düşünen 41 kişinin 6'sı kötü davranış biçimi, 5'i yetersizlik/ karaktersizlik, 6'sı ailede/ çevrede görme, 14'ü psikolojik rahatsızlık, 5'i kendini göstermek/ kanıtlamak, 1'i ekonomi, 1'i cinnet anı, 1'i acizlik ve 2'si kişinin kendisiyle problemi olması şeklinde görüş belirtmişlerdir. Dikkat çeken unsur şiddetin nedeni için cinnet anı, kötü davranış biçimi, ekonomi cevaplarını veren katılımcıların tamamının alt sosyo-ekonomik düzeyde olmasıdır. Bunun yanında şiddetin nedeni için acizlik ve kişinin kendisiyle olan problemi cevabını veren katılımcıların tamamının üst sosyo-ekonomik düzeyde yer almasıdır.

> *G.K 59 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Şiddet kötü bir şey ama nedeni cinnet anıdır. İnsan son raddesine geldiğinde fiziksel olarak dışa vuruyor bu sebeple nedeni budur.

G.K 46 (alt sosyo-ekonomik düzey) Evine bakmazsa, yemeğini, temizliğini yapmazsa, kötü söz söylerse, kötü cevap verirse hepsi kadının suçu vardır sadece erkeklerin değil.

G.K 24 (üst sosyo-ekonomik düzey) Karaktersizlik diye düşünüyorum erkeğin kendini yetiştiremeyip karakterini bulamaması.

G.K 25 (üst sosyo-ekonomik düzey) Bence şiddet uygulamanın nedeni aileden de gelebilir. Eğer bir insan ailesinde şiddet gördüyse öyle bir ortamda büyüdüyse her şeyin başı aileden kaynaklanıyor zaten. Böylelikle onunda ilerde eşine çocuklarına şiddet uygulamasına neden olur.

G.K 42 (alt sosyo-ekonomik düzey) Büyüdüğün çevreyle doğru orantılı doğduğun evle. Şiddet gören bir çocuk ilerde de eşine, ailesine, yakın çevresine fiziksel olmasa psikolojik, psikolojik olmasa ekonomik olarak yaşatacaktır. Şiddetin nesilden nesile aktarıldığına inanıyorum.

G.K 8 (üst sosyo-ekonomik düzey) Tabii ki insanların psikolojik rahatsızlıklarını ifade ettiği bir yerdir bence şiddet. Gerek fiziksel olarak gerek psikolojik olarak altta yatan kendi çatışmalarının dışa vuruşu olarak düşünüyorum şiddeti.

G.K 50 (alt sosyo-ekonomik düzey) Küçüklükten gelen anne babalardan çocukların gördüğü olaylar.

G.K 38 (alt sosyo-ekonomik düzey) Psikolojik olarak bir şeye kafası bozulmuş olabilir, sağlık sorunu olabilir, bir şeye sinirlenmiş veya üzülmüş olabilir bu şeyi o an içinden atmazsa bu enerjiyi dışarı şiddetle atabilir.

G.K 63 (alt sosyo-ekonomik düzey) Şiddet uygulamanın bir nedeni uygulayan şahısın sorunu problemidir. Eğitimsizlik, sevgisizlik, sürekli yoklukla yaşamış, hayatla boğuşmuş kişiler bence. Karşı tarafın eksikliği, kendini kanıtlama çabası olarak görüyorum eksikliklerini seslerini yükselterek kapatmaya çalışıyorlar.

G.K 51 (alt sosyo-ekonomik düzey) Olur ya. Mesela kardeşimle işte canını sıkan biri varsa şiddet uygularsın.

G.K 41 (alt sosyo-ekonomik düzey) Eşlerin birbirine uyumlu olması gerekiyor. Birbirine iyi davranmazsan şiddet olur.

G.K 1 (üst sosyo-ekonomik düzey) Bence kişinin kendisine bağlı. Nedeni şöyle; adam kendi içinde bastırılmış öfkesi var ve yenemiyor. Onu bir şekilde dışarı patlatmak istiyor. İçine sığmadığı için o öfke o anda adrenalin yaşadığı şey dışarı bir şekilde fiziksel şiddet veya sözel şiddet olarak vuruyor. Yani kişinin tamamen kendi problemi. Nedeni bu. Önüne kim gelirse. Problemi var kendiyle ilgili, hayatıyla ilgili belki hayatından memnun değil, yaşamış olduğu aile belki kötüydü belki annesiz babasız büyüdü, terk edildi ya da değersiz büyütüldü, fiziksel veya psikolojik şiddete maruz büyütüldü belki. İşte o kişiler problemli olarak topluma yetişiyorlar. Sonra ailede ne görürlerse onu dışarıya yansıtmaya başlıyorlar. Bu yani. Adamın kendi problemi.

G.K 36 (alt sosyo-ekonomik düzey) Yoksulluk. Yoksulluk olduğunda evde huzursuzluk çıkıyor istekler oluyor olmuyor bu gibi durumlar neden olabiliyor.

G.K 54 (alt sosyo-ekonomik düzey) Yani çok karşılık verirse sen karşılık verirsen nedeni olur.

Şiddetin birden fazla kaynağı bulunmaktadır. Bu kaynakların ortaya çıkışı bireysel farklılıklara bağlı olarak değişkenlik gösterebilir. Can'ın (2018, s. 129) "Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddetin Ekonomik ve Kültürel Nedenleri" başlıklı çalışmasında kadınların çoğunluğunun ekonomik ve kültürel sebepler yüzünden şiddete maruz kalmasının artış gösterdiği ortaya konmuştur. Şiddetin nedenlerini algılamak bu konuda çözüm yolları bulmak açısından oldukça önemlidir. Ayrıca kişinin uğradığı şiddeti anlaması sağlıklı bir şekilde mücadele etmesini sağlayacaktır.

3.4.2 Şiddet uygulayan kişinin özellikleri

Şiddet davranışını gösteren bireyde şiddetin gerekçesi tek bir sebep ile açıklanamaz. Bunun sebebi şiddetin nedeni bireyin sosyal çevresi, ekonomik durumu, beyin

işlevselliği, aile hayatı gibi birçok nedenin bir arada olmasından kaynaklanmakadır. Aynı zamanda şiddet gösteren kişilerin toplum içinde belirgin olan bazı özellikleri olabilmektedir. Nitekim Özalp ve Albayrak'ın (2022, s. 112-113) yaptığı çalışmada çok küfürlü konuşan, her şeye kızan, eşine hakarette bulunan erkeğin diğer erkeklere göre daha fazla şiddet uyguladıkları ortaya konmuştur.

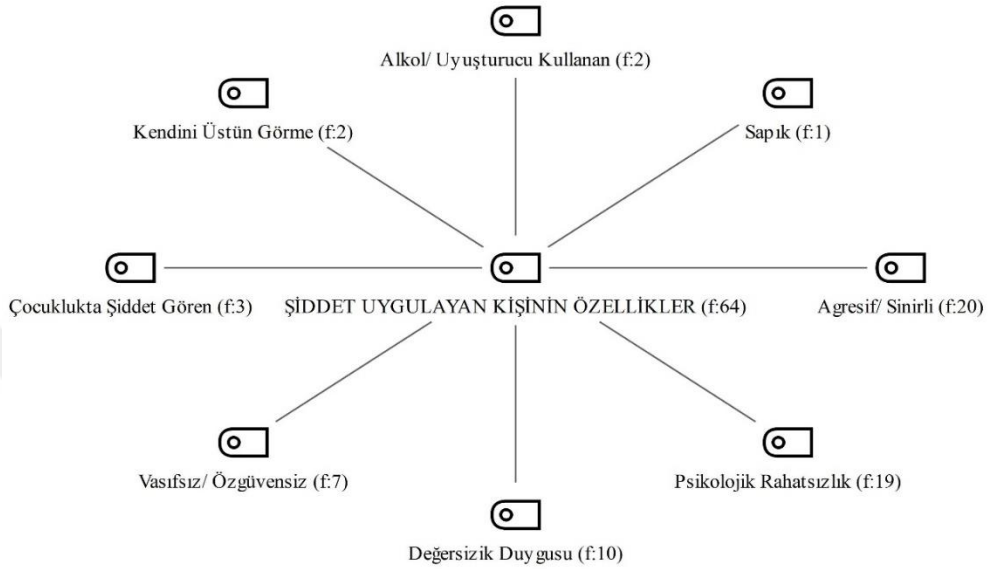

Şekil 3.20: Şiddet uygulayan kişinin özellikleri alt-kodları

"Size göre şiddeti uygulayan kişinin özellikleri nelerdir?" sorusuna 64 katılımcının 20'si agresif/ sinirli yapı, 19'u psikolojik rahatsızlık olma, 10'u değersizlik duygusu, 7'si vasıfsız/ özgüvensiz olma, 3'ü çocuklukta şiddet görme, 2'si kendini üstün görme, 2'si alkol/uyuşturucu kullanma, 1'i ise sapık zihniyete sahip olma şeklinde özellikler ortaya koymuşlardır.

> *G.K 10 (üst sosyo-ekonomik düzey)* İçlerinde aslında görülmeyen bir canavar yaşattıklarını düşünüyorum. Sinirlendikleri anda kendilerini tutamayıp karşı tarafa saldırdıklarını düşünüyorum. Normal bir insan ne kadar kızsa da karşı tarafa şiddet uygulayacağını düşünmüyorum.
>
> *G.K 43 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Sinirli, merhametsiz, anlık olarak sinirini kontrol edemiyor.
>
> *G.K 4 (üst sosyo-ekonomik düzey)* En temelinde psikolojik olarak değersiz hissetmesi bu çocukluk döneminden gelen bir değersizlik duygusu olabilir yetişkinlik döneminde olan bir değersizlik duygusu

olabilir hatta çocukluk döneminden gelip yetişkinlik döneminde perçinlenen bir değersizlik duygusu olabilir.

G.K 26 (üst sosyo-ekonomik düzey) Bence özgüven eksik kişilerdir ona tamaat ettiğini düşünüyorum. Kendine güvenen biri neden şiddet uygulasın ki kendini üstün görmeye çalışan kişilerdir.

G.K 42 (alt sosyo-ekonomik düzey) Şiddeti uygulayan kişiler genellikle hayatlarını istedikleri gibi kuramamış insanlardır.

G.K 17 (üst sosyo-ekonomik düzey) Psikolojisi bozuktur, kendisini aşağılık hissettiği için kendini yenen şekilde göstermeye çalışıyordur.

G.K 29 (üst sosyo-ekonomik düzey) Zeka geriliği olduğunu düşünüyorum ya da psikolojik bir tanı olmayıp tedavi olmadıklarını düşünüyorum.

G.K 62 (alt sosyo-ekonomik düzey) Agresyon, dışlanmış, itilmiş ve kendini toplumda kanıtlayamamış insanlar.

G.K 32 (üst sosyo-ekonomik düzey) Çok ilginç olacak ama bana göre erkek, esmer ten rengi ve bıyıklı benim aklımda böyle kalmış öyle hissediyorum. Sanki sarışınlar ve şişmanlar daha ton ton, sevecen, hoş geliyor bana. Eğitimsiz olması.

G.K 52 (alt sosyo-ekonomik düzey) Her türlü suça yatkın, her şeyi kötü anlayan ama sözlü ama başka şeye başlıyor.

G.K 3 (üst sosyo-ekonomik düzey) Sapık oluyor bence. Sapık, doyumsuz, aç gözlü. Şu an aklıma bir sürü şey geliyor ama inan kelimelerim kifayetsiz kalıyor söylemek için. Sadece gözümün önüne geliyorlar.

G.K 45 (alt sosyo-ekonomik düzey) Aşağılık kompleksi, çocukluğundaki yaşadığı olaylar, iç dünyasının kırık olması ve ileriye doğru ruh sağlığının bozuk olması.

G.K 7 (üst sosyo-ekonomik düzey) Kendini üstün göstermeye çalışıyordur yani kendini kanıtlama çabasındadır.
G.K 33 (alt sosyo-ekonomik düzey) Belli ediyorlar kendilerini zaten

> tavırlarından, tiplerinden her şeyleriyle belli ediyor. Ben her şeyi bilirim sen bilemezsin hesabı. Değil mi?

Şiddet eyleminde bulunan bireyler kendi yaşamlarında şiddet ya da ihmale maruz kalmış olabilmektedir. Şiddet sadece bireyin kendisine değil çevresine, topluma da fiziksel ve psikolojik olarak zarar vermektedir. Bu sebeple şiddet davranışının altında yatan sebepleri anlamak, destek sunmak şiddet uygulayan kişinin şiddeti uygulamadan önce kendini durdurabilmesini sağlayacaktır.

3.5 Şiddetle Mücadelede Etkili Unsurlar

Şiddetle mücadelede etkli olan unsurlar geniş kapsamlı ve birbirleriyle ilişkilidir. Eğitim, yasal düzenleme, psikolojik rehabilitasyon destek hizmeti gibi birçok unsur bulunmaktadır. Bu unsurlar içinde toplumsal farkındalığın arttırması da yer almaktadır. Şiddet hakkında toplumsal farkındalık arttırıldığında açık bir şekilde yardım isteyebilir konuma gelir ve şiddeti tekrar yaşama olasılığı en aza indirilebilir. Gökbulut, Akça ve Ceran'ın (2022, s. 66) "Kadınlarda Toplumsal Cinsiyet Algısı ile Aile İçi Şiddet Farkındalığı Arasındaki İlişki" adlı çalışmasında, kadınlar şiddete maruz kaldığında utanma duygusu ve çevre tarafından suçlanma korkusuyla yardım istememektedirler. Bununla birlikte kadınların şiddete ses çıkarması ya da yardım istemesi bireyin bireysel özellikleri, toplumsal statüleri ve eğitim düzeylerine farklılık göstermektedir.

3.5.1 Ekonomik özgürlük

Ataerkil toplumlarda kadının ilk görevi annelik olarak algılanmaktadır. Bu sebeple kadının çalışmasının eş ve annelik görevinden sonra 'eşinin iznine bağlı olarak' gerçekleşmesi beklenmektedir. Ancak erkek hem baba olup hem de çalışabildiğine göre kadın da bunu yapabilir. Nitekim ekonomik özgürlüğü elinde olan kadınların maddi gücünü kendi elde ediyor olması kendine daha fazla güvenmelerini de sağlayacaktır. Buradan hareketle çalışmak kadının ekonomik özgürlüğe sahip olmasının erkeğe karşı tutumunu nasıl etkilediği incelenecektir.

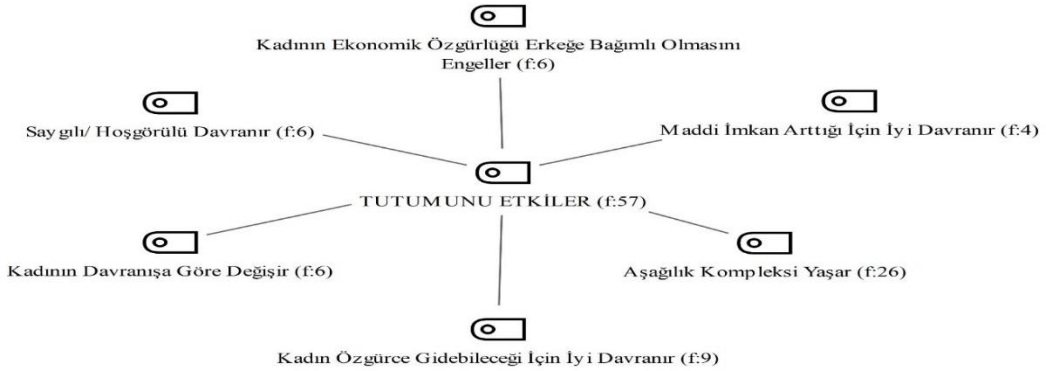

Şekil 3.21: Kadının ekonomik özgürlüğüne karşı erkeğin tutumu alt- kodları

"Size göre kadının ekonomik özgürlüğe sahip olması erkeğin ona karşı tutumunu etkiler mi?" sorusuna 57 katılımcı kadının ekonomik özgürlüğünün olması erkeğin tutumunu etkiler cevabını verirmiştir. Kadının ekonomik özgürlüğe sahip olması erkeğin tutumunu etkiler cevabını veren 57 katılımcının 9'u kadın özgürce gidebileceği için daha iyi davranacağına, 6'sı kadının ekonomik özgürlüğü erkeğe bağımlı olmasını engellediği için, 4'ü maddi imkanı arttığı için şeklinde cevaplar vermişlerdir. Nitekim 57 katılımcının 6'sı hiçbir neden sunmadan direkt olarak saygılı/ hoşgörülü davranacağına yönelik cevap vermiştir.

> *G.K 45 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Erkekler yapmacık yaratıklar bunun ekonomik özgürlüğü varsa daha çok yüzüne gülmeliyim daha esnek davranmalıyım diyen erkekler var.
>
> *G.K 54 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Daha iyi davranır para geliyor sonuçta.
>
> *G.K 29 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Tabii ki kadın ekonomik özgürlüğe sahipse her an gidebilir bağımlı değil daha hoş tutar erkek çalışan kadını.
>
> *G.K 42 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Bir kere bence konuşurken bile kelimelerine daha çok dikkat ediyor çünkü karşında ezip yıkabileceği bir yok okumuş biri var. Baskı kuramaz, ekonomik, psikolojik, cinsel hiçbir şiddet türünü uygulayamaz.
>
> *G.K 20 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Mesela eşi çalıştığı için eve katkıda bulunduğu için daha memnun toleranslı farklı davranıyorlar bence. Yemek yapmıyor, iş yapmıyor mesela kuaföre gidiyor, ev

dağınık sorun olmuyor ama ekonomik katkı sunmasa bunu problem ediyorlar.

G.K 16 (üst sosyo-ekonomik düzey) Erkekler aslında güçlü kadınları seviyor ve kadın çalışmıyorsa kadını hor görebiliyorlar.

G.K 23 (üst sosyo-ekonomik düzey) Daha saygılı olurlar şekilde gözüktüğü gibi benim eşim bana çok saygılıdır. Beraber kazanıp beraber yemek daha güzel çalışmasan her istediğini alamazsın bu kadar kıymetin bilinmez.

Kadının ekonomik özgürlüğe sahip olması erkeğin tutumunu etkiler cevabını veren 57 katılımcının 6'sı kadının davranışına göre değişiklik göstereceğine yönelik cevap vermiştir.

G.K 11 (üst sosyo-ekonomik düzey) Etkileyebilir. Eğer kadın gereksiz yere kullanıp başına kakarsa, paylaşımcı değil de bunu üstün görme gibi vurgularsa etkiler olumsuz olarak.

G.K 15 (üst sosyo-ekonomik düzey) Mesela kadınlar erkeklere karşı daha özgür hissettikleri için ben yaparım ederim diyor bu da erkeğin hoşuna gitmiyor yani. Söyleyiş, yaşam tarzı her şey etkiler.

G.K 32 (üst sosyo-ekonomik düzey) Olumlu da etkiler olumsuz da değişir. Aynı amaç doğrultusunda bir çatı altında yaşadıklarında biliyorlarsa ve para bir kese içinde toplanıyorsa sorun çıkmaz. Ancak bazı kadınlar benim param diyerek istediği gibi harcar erkek de evi geçindirmek için zor durum yaşıyorsa çifte standart gibi sorun yaratır tabi.

Kadının ekonomik özgürlüğe sahip olması erkeğin tutumunu etkiler cevabını veren 57 katılımcının 26'sı ise erkeğin aşağılık kompleksi yaşayacağına ve buna yönelik kadına karşı tutumunun etkileneceğine yönelik cevap vermiştir.

G.K 1 (üst sosyo-ekonomik düzey) Mesela benim hayatımda da biri var. Atıyorum şuan bir tık düşük ama şuan işini değiştirmeye yönelik hani bir tık daha yüksek bir yere atamaya yönelik iş görüşmeleri vs. yapıyor. Bu önemliymiş ben bunu fark ettim. Türkiye çok ataerkil bir toplum ve erkekler her zaman kadından üstün olmak istiyor.

> Kadın ondan bir tık bile fazla maaş kazansa kendini çok aciz hissetmeye başlıyor. Bence hiç alakası yok ama o kadın seni sevmiş yani. Bu problem olabiliyor gerçekten.
>
> *G.K 49 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Etkiler onun kendinden üstün olmasını, kendinden daha iyi bir işte çalışmasını, kendinden fazla para kazanmasını istemez. Kadının kendisine muhtaç olmasını ister. Çünkü seni yönetmek ister erkekler hep kendi yüksek olup yönetmesi hükmetmesi lazım.
>
> *G.K 62 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Evet erkek yanında güçlü kadın istemediği için çoğunlukla kendini daha küçük veya altta görerek kadına karşı tutumu farklı olacaktır.
>
> *G.K 48 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Tabii ki misal bir kadın eşinden daha yüksek maaş aldığında ister istemez erkeklerin bakış açısı değişiyor daha bir ezilmişlik hissediyorlar.
>
> *G.K 18 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Türkiye'deki aile yapısından dolayı etkiliyor. Kadın kendinden fazla kazanıyorsa erkek istemiyor çünkü kadının söz hakkı oluyor. Erkek kadın ona sorsun bağımlı olsun istiyor kadında güç olunca buna gerek duymuyor ve erkek kendini pasif hissediyor.

"Size göre kadının ekonomik özgürlüğe sahip olması erkeğin ona karşı tutumunu etkiler mi?" sorusuna 7 katılımcı kadının ekonomik özgürlüğe sahip olması erkeğin tutumunu etkilemez cevabını vermiştir.

> *G.K 57 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Hayır buna göre insan değerlendirmeyi doğru bulmuyorum ve bence etkilemez.
>
> *G.K 14 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Biz de öyle bir şey yok çalıştın çalışmadın aynıyız. Etkilemez yani.
>
> *G.K 57 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Hayır buna göre insan değerlendirmeyi doğru bulmuyorum ve bence etkilemez.

Şiddetle mücadele ve bireyin ekonomik özgürlüğe sahip olması arasında doğrudan bir bağlantı bulunmaktadır. Nitekim ekonomik özgürlüğe sahip olan birey şiddet gördüğü ortamı terk etme özgürlüğünü kendinde bulabileceği için bu şiddete boyun

eğmek zorunda kalmayacaktır. Ancak kadının ekonomik bağımsızlığını elinde bulundurması her zaman şiddetin tamamen yok olacağı anlamına da gelmemektedir. Kadının ekonomik gücünü elinde bulundurması erkeğin kadını kendinden üst olarak görerek tehdit olarak algılamasına da neden olabilmektedir. Sonuç olarak toplumsal cinsiyet eşitliği sağlanarak ekonomik stratejiler geliştirilmelidir. Aynı zamanda şiddetle mücadele çalışmalarında bu konunun daha detaylı ele alınması gerekmektedir.

3.5.2 Eğitim durumu

Şiddete bakış açısı eğitim seviyesine göre değişiklik gösterebilmektedir. Yardım ve Demir'in (2022, s. 73) yaptıkları çalışma verilerine göre lise ve sonrası akademik kariyere sahip kişiler şiddete karşıt bir duruş gösterirken; lise altında akademik kariyere sahip kişiler şiddetin kabul edilebilecek bir davranış olduğuna yönelik duruş göstermektedirler.

Şekil 3.22: Şiddetle mücadelede eğitim seviyesinin etkisi alt-kodları

"Kadının şiddetle mücadele edebilmesinde eğitim seviyesinin etkili olduğunu düşünüyor musunuz?" sorsuna 29 katılımcı etkili olmadığını, 28 katılımcı etkili olduğuna, 7 katılımcı ise etkili olduğuna ancak herkesin mücadele gösterebileceğine yönelik cevap vermişlerdir. Şiddetle mücadele konusunda eğitim seviyesinin etkili olmadığını düşünen 29 katılımcının 15'i üst sosyo-ekonomik düzeye sahipken 14'ü alt sosyo-ekonomik düzeye sahiptir. Dikkat çeken unsur kadının şiddetle mücadele edebilmesinde eğitim seviyesinin etkili olduğunu düşünen katılımcılarda 12 katılımcı üst sosyo-ekonomik düzeye sahipken 16 katılımcını alt sosyo-ekonomik düzeye sahip olmasıdır.

G.K 23 (üst sosyo-ekonomik düzey) Cahil bir insan buraya geliyor mesela kocam beni dövüyor diyor neden gitmiyorsun polise diyorum ne gerek var kocam beni boşarsa nereye gideceğim diyor. Ancak eğitimli insan sana bana yapsalar dünyayı yıkarız yani.

G.K 38 (alt sosyo-ekonomik düzey) Kesinlikle etkili çünkü eğitim seviyesi düşük olan insanlar aman yuvam yıkılmasın, aman elalem ne der düşüncesiyle daha fazla şiddete maruz kalıp bunu ömür boyu çekebiliyorlar. Eğitim seviyesi yüksek kişiler çözüm yollarını bilen bu konuda bilinçlenmiş kişiler KADES gibi uygulamalardan haberdardır mesela onlardan yardım alabilirler, başlarına bir şey geldiğinde nereye müracaat edeceklerini bilirler en önemlisi kendilerine daha çok güvenirler.

G.K 58 (alt sosyo-ekonomik düzey) Evet eğitim seviyesi yükseldikçe bilinç durumu da artış gösterdiği için katlanmak durumunda olmadıklarının farkında oluyorlar.

G.K 4 (üst sosyo-ekonomik düzey) Ben eğitim sevisiyle yüksek oranda ilişkili olduğunu düşünüyorum ama ne sadece eğitim seviyesinin bunun yüzde yüz kaldıracağını düşünüyorum ne de eğitimsiz birinin baş edemeyeceğini düşünüyorum.

G.K 21 (üst sosyo-ekonomik düzey) Yani eğitim önemli evet ama şuan görülenlerden yola çıkarak bence herkes mücadele edebilir.

G.K 33 (alt sosyo-ekonomik düzey) Geliştirebilen geliştirebilir ama geliştiremeyen üniversite mezunu da olsa geliştiremez. Şiddet dediğin zaman insanın kafa yapısı ve aile yapısı çok önemli. Sen ailede şiddetli büyüdüysen o devam ediyor.

G.K 64 (alt sosyo-ekonomik düzey) Eğitim evinde gördüyse olur aile eğitimiyle olur geçimsizlik, iyi geçim yani. Okulla ilgisi filan yok.

Eğitim, bireyin bilinçlenmesini, şiddet hakkında farkındalık kazanmasını, sağlıklı iletişim kurma yollarının kazandırılmasını sağlamak için önemli bir olgudur. Şiddete bakış açısı bireylerin eğitim düzeylerine göre farklılık göstermektedir. Eğitim seviyesi arttıkça şiddete karşı çıkma durumu artış gösterirken eğitim seviyesi düştükçe şiddet katlanılabilir bir olgu olarak görülmektedir. Tanrıverdi ve

Şıpkın'ın (2008, s. 186) "Çanakkale'de Sağlık Ocaklarına Başvuran Kadınların Eğitim Durumunun Şiddet Görme Düzeyine Etkisi" başlıklı çalışmalarında okur-yazar olmayan, ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite mezunlarının şiddet mağduru olma durumları incelenmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre ilkokul mezunu grubun %55.3'ü fiziksel, %51.7'si duygusal, %57'si ekonomik ve %51.4'ü cinsel şiddete maruz kalmıştır. Bunun yanında kadınların eğitim düzeyinin fiziksel ve ekonomik şiddete maruz kalma durumunda etkili olduğu ancak duygusal ve cinsel şiddete maruz kalma durumunda etkili olmadığı oraya konmuştur. Nitekim Yanık ve arkadaşlarının (2014, s. 108) yaptıkları "Kadına Yönelik Şiddet Davranışlarının Değerlendirilmesi: Türkiye'den Kanıt" başlıklı çalışmada eğitim düzeyi yükseldikçe şiddete maruz kalma durumunun azaldığı ve okur-yazar olmayan bireylerin daha fazla şiddet mağduru oldukları ortaya konmuştur. Eğitim düzeyi düşük bireylerin bilinçlenmesi, güçlenmesi sağlayacak politikaların oluşturulması, sosyal hizmet birimlerinin kurulması ve kadınların istihdam alanlarına dahil edilme çalışmalarının arttırılması gerekmektedir.

3.5.3 Kadının tutumu

Kadınların şiddete yönelik tutumu bireysel ve toplumsal olarak çok önemlidir. Şiddete karşı tutumu sessiz kalmak, yardım istemek, utanmak gibi şekillerde olabilmektedir. Toplumsal olarak bakılığında genellikle kadınların şiddet gördüklerinde sessiz kaldıklarından bahsedilebilir. Nitekim Çiftçi ve Açık'ın (2022, s. 5-6) kadına yönelik aile içi şiddetin nedenlerini ortaya koymak için yaptıkları araştırmalarında da kadınların şiddet gördüklerinde yardım istemek veya ortamı terk etmek gibi bir tepki göstermek yerine ağlamak, sessiz kalmak gibi daha pasif olarak tepki verdikleri ortaya konmuştur. Kadınların şiddet karşısında ses çıkarması toplumsal adaletin sağlanması ve bireylerin eşit ve güvenli bir yapı içerisinde yaşamalarını beraberinde getirecektir.

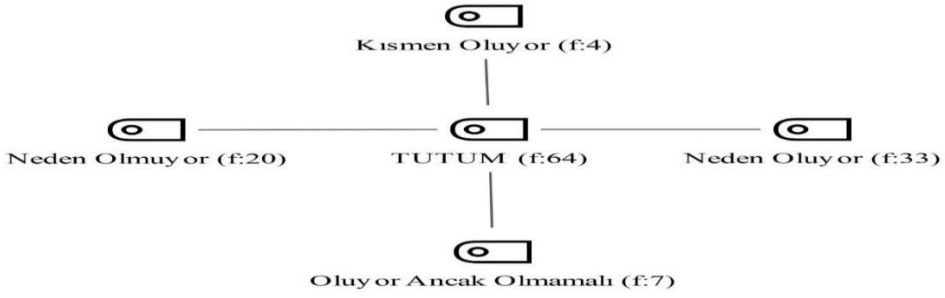

Şekil 3.23: Eğitim seviyesinin tutum üzerine etkisi alt-kodları

“Kadınların dik başlı ve isyankar tutumlarının şiddete neden olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna 33 katılımcı şiddete neden oluyor, 20 katılımcı şiddete neden olmuyor, 7 katılımcı şiddete neden oluyor ancak olmamalı, 4 katılımcı ise şiddete kısmen neden oluyor şeklinde cevap vermişlerdir. Kadınların dik başlı ve isyankar tutumları şiddete neden oluyor cevabını veren 33 katılımcının 22’si alt sosyo-ekonomik düzeye sahipken 11’i üst sosyo-ekonomik düzeye sahiptir. Kadınların dik başlı ve isyankar tutumları şiddete neden olmuyor cevabını veren 20 katılımcının 13’ü üst sosyo-ekonomik düzeye sahipken 7’si alt sosyo-ekonomik düzeye sahiptir. Dikkat çeken unsur ise kadınların dik başlı ve isyankar tutumları şiddete kısmen neden oluyor cevabını veren 4 katılımcının tamamı üst sosyo-ekonomik düzeye sahip olmasıdır.

> *G.K 39 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Neden oluyordur ama olmaması gerekir. Sonuçta bizimde kendimizi savunmamız gereken konular var. Dik başlı olduğumuz halde eziliyoruz olmasak neler olacak?
>
> *G.K 17 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Yani isyankar tutum neye göreyse ona göre değişir. Bende bazen dik başlılık yapıyorum ama eşim anlayışlı olduğu için şiddet uygulamaz. Bu durum karşıdaki kişinin eğitim ve anlayış seviyesine göre değişir.
>
> *G.K 47 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Olabilir ama yine de hak etmiyorlar bence çözüm odaklı olmak lazım konuşarak anlaşarak halledilebilir. Ama olmasında payları var.
>
> *G.K 1 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Maalesef Türkiye’de böyle bir şey var. Ben dikkat ettim paran varsa, okumuşsan, senin bir hayat görüşün varsa, bir duruşun varsa seni bir çekemiyor erkekler ya da şiddet uygulayan kişiler.
>
> *G.K 62 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Evet erkekler tarafından oluyor. Çünkü erkekler güçlü kadını sevmiyorlar. Mesela Avrupa’da bu durum yok güçlü kadın seviyorlar her türlü. Ağır işçilikte bile kadınlar ne münasebet diyor. Kadın güçlü, kendi ayakları üzerinde durmaya çalıştığında erkek kabul edemiyor ve şiddete başvuruyor.

Bireyin davranış ve tutumu toplumsal normlara, eğitim düzeyine, aile içerisinde öğrenmiş olduğu davranış kalıplarına göre şekillenmektedir. Bu sebeple bireylerin

şiddete karşı sağlıklı bir tutum geliştirebilmeleri için şiddetin her durumda karşı gelinmesi gereken, kabul edilemez bir olgu olduğu bilinci bireylere empoze edilmelidir. Nitekim bunun sonucunda kadınlar şiddete maruz kaldıklarında bu durumu edilgen biçimde kabul etmek yerine güçlü bir duruş sergileyeceklerdir.

3.5.4 Madde ve alkol bağımlılığı

Madde ve alkol bağımlılığı, bireyin davranışlarını ve karar verme yetilerini olumsuz etkilemektedir. "Eskişehir'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Değerlendirilmesi" başlıklı araştırmada; şiddet mağduru kadınlara eşlerinin şiddet uygulama nedenleri sorulduğunda %21.5'i eşinin alkol kullandığında şiddete başvurduğunu belirtmiştir. (Toka ve diğ, 2009, s. 267-270).

Şekil 3.24: Madde ve alkol bağımlılığı alt-kodları

"Size göre eşin sahip olduğu bağımlılıklar (alkol, uyuşturucu vb.) şiddeti arttırıyor mu?" sorusuna 62 katılımcı bağımlılık şiddeti arttırır cevabını verirken 2 kişi bağımlılık şiddeti arttırmaz cevabını vermiştir. Bağımlılık şiddeti arttırmaz cevabını veren katılımcıların tamamı üst sosyo-ekonomik düzeye sahiptir.

> *G.K 1 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Arttırıyor bence. Çok arttırıyor çünkü santral beyin sistemine etki ediyor ve refleksleri, düşünme tarzın, konuşma tarzın, bilincini etkiliyor o maddeler.
>
> *G.K 24 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Evet arttırır beyinin bütün yapısına etki eden etkenler bunlar.
>
> *G.K 39 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Alkolik olunca bilinçsizleşiyor insan. Alkolik olmak şiddeti arttır.
>
> *G.K 4 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Kesinlikle arttırıyor aslında her türlü bağımlılık arttırır. Alkol, uyuşturucu, sigara kesinlikle arttırır.
>
> *G.K 55 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Artırır kafa gidiyor dövüyor, sövüyor, bağırıyor.

G.K 21 (üst sosyo-ekonomik düzey) Yani şiddeti arttırdığını düşünmüyorum yapacak olan.

G.K 64 (alt sosyo-ekonomik düzey) Artırır bütün geçimsizlik ondan çıkıyor zaten.

Bağımlılık ve şiddet birbiriyle bağlantılı olan iki önemli sorundur. Bağımlılığın nedeni alkol, uyuşturucu, oyun, kumar, teknoloji gibi birçok unsur olabilmektedir. Bu bağımlılıklar arasında özellikle alkol ve uyuşturucu bağımlılığı bireyin şiddete eğilimini arttırmaktadır. Bağımlılık problemi yaşayan kişi şiddete başvurmakta ve bu yaşadığı problem karşısında tekrar bağımlılığa yönelebilmektedir. Bu sebeple bağımlılık sorunu olan bireyin hem rehabilitasyon süreçlerine katılması hem de şiddet konusunda yardım alması gerekmektedir (Tüccar ve Yavuz, 2022, s. 629). Bu desteğin sağlanması hem birey için hem de toplumun sağlığı açısından gerekli bir uygulamadır.

3.6 Toplumsal Cinsiyet Rolleri

Ataerkil toplumlarda kadının yeri çoğunlukla babasının ya da eşinin yanı olarak görülmektedir. Kadından evde ev işlerinden ve çocuğun bakımından sorumlu olması, eşinin ailesine saygıda kusur etmemesi, eşine saygı ve hizmet konusunda kusurunun olmaması vb. davranışlar beklenmektedir. Nitekim bu davranışların olmaması durumunda kadının hatalı görülmesinin yanı sıra kadın şiddete de maruz kalmaktadır. Ayaz ve Efe'nin (2010, s. 23-27) kadınların aile içi şiddete maruz kalma durumlarına ilişkin etkenleri belirlemeye yönelik yaptıkları araştırmalarında kadınların %88.1'i nedenini eşinin sözünü dinlememe olarak belirtmekte, %43.2'si eşe ihanet edildiğinde şiddetin haklı olduğunu belirtmektedir.

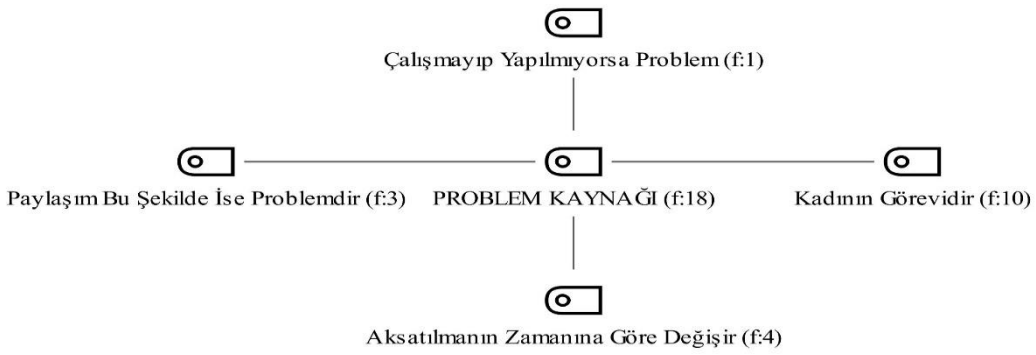

Şekil 3.25: Kadının rolleri alt-kodları

“Kadının ev içi işleri ve annelik görevini aksatması size göre problem kaynağı mıdır?” sorusuna 18 katılımcı kadının ev içi işleri ve annelik görevini aksatması problem kaynağıdır cevabını vermiştir. Kadının ev içi işleri ve annelik görevini aksatmasını problem kaynağı olarak gören 18 katılımcının 10’u ev içi işler ve annelik kadının görevi olduğu için, 3’ü aksatmanın zaman dilimine göre değişeceğini, 3’ü paylaşım bu şekilde ise problem olacağını, 1’i ise kadın çalışmayıp da bu işleri aksatıyorsa problem olacağını, belirtmiştir.

> *G.K 23 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Tabii olur yani sonuçta erkek eve geldiğinde yemeğini, ütüsünü ister. Sen çalışmıyorsan ve bunu da yapmıyorsan sorun olur.
>
> *G.K 24 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Benim için en önemli şey sorumluluktur ilişkide herkes görevini yapmalıdır. Sorumsuzluktan dolayı görevlerini yerine getirmiyorsa, telefonuyla oynayıp arkadaşlarıyla geziyorsa tabii ki karşı tarafı rahatsız eder ama hastadır, yorgundur, psikolojisi bozuktur o zaman destek olunması gerekir.
>
> *G.K 62 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Eğer aile içinde düzen kadının evde durup bebeğe bakması, akşam yemek yapması, temizlik yapması şeklinde oturtulmuş bir düzense evet problem böyle bir düzende erkeğin maddi kaynağı sağlaması gerekirken bunu yapmaması da problem.
>
> *G.K 64 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Kadın kadınlığını erkek erkekliğini bilecek. Ömrümde erkek mutfağa sokmadım. Elimde yıkadım hep sekiz nüfusu.
>
> *G.K 15 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Bazı titiz erkekler var ya da kadının ipin ucunu kaçırdığı oluyor. Evini önemsemeyen, daha çok dışarda gezmek isteyen cahil insanlar da var.

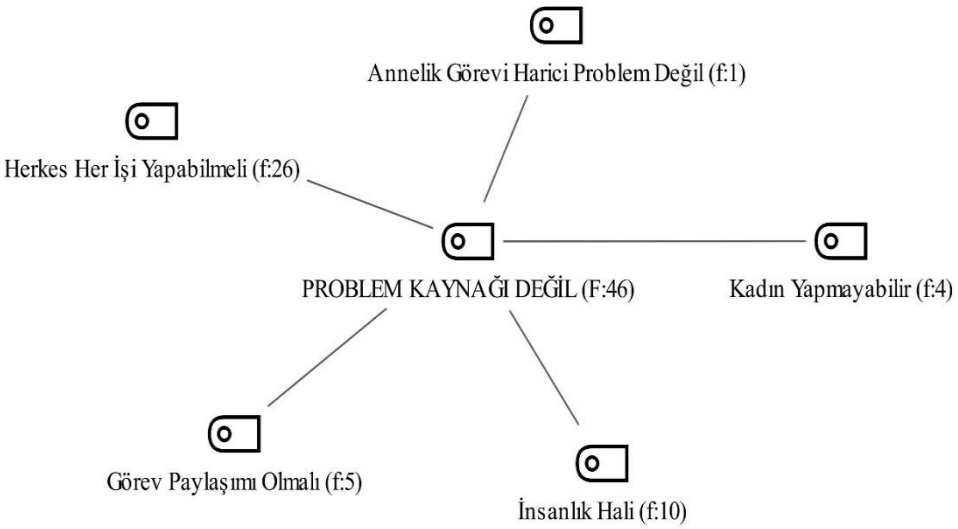

Şekil 3.26: Problem kaynağı değil alt-kodları

"Kadının ev içi işleri ve annelik görevini aksatması size göre problem kaynağı mıdır?" sorusuna 46 katılımcı kadının ev içi işlerini ve annelik görevini aksatmasını problem kaynağı olarak görmemektedir. Kadının ev içi işlerini ve annelik görevini aksatmasını problem kaynağı olarak görmeyen 46 katılımcının 26'sı herkes her işi yapabilmeli, 5'i görev paylaşımı olmalı, 1'i anne görevi harici problem olmamalı, 4'ü kadın yapmayabilir, 10'u ise insanlık hali olacağından dolayı bu durumu problem kaynağı olarak görmemektedir.

> *G.K 20 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Ben bütün işlerimi yaptım ama eşimle ilk tanıştığımızda bana iş yapmayabilirsin, canın istemeyebilir mecbur değilsin dedi bana her zaman.
>
> *G.K 30 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Ev içi işler erkeklerle yürütülmeli aslında sadece kadının değildir.
>
> *G.K 60 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Kadınlar kendilerine vakit ayırabilmek için gerektiğine ev işlerini aksatabilirler.
>
> *G.K 3 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Erkek yapmıyorsa kadında yapmayabilir.
>
> *G.K 61 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Kadın robot değil bunları yapmak zorunda da değil.
>
> *G.K 16 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Ev içi işler aksayabilir ama annelik aksamamalı

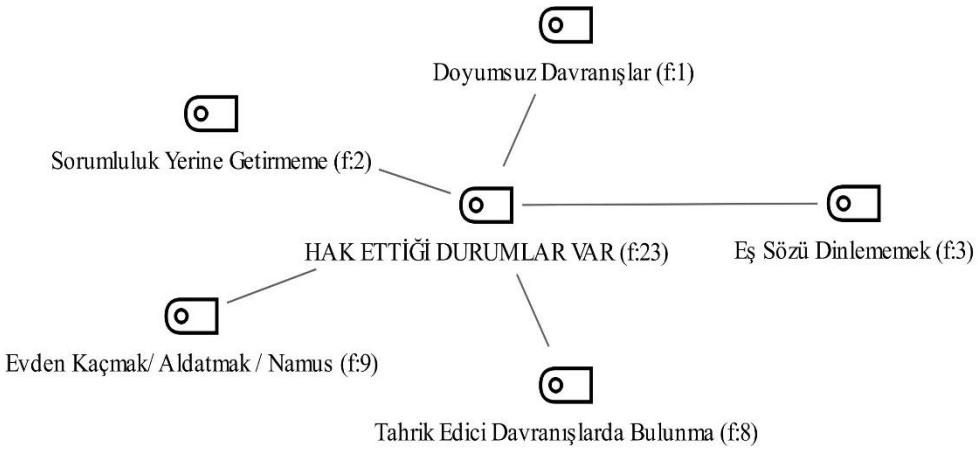

Şekil 3.27: Sosyal hayat ve kadın alt-kodları

"Size göre sosyal hayat içinde kadınların şiddeti hak ettiği durumlar var mıdır?" sorusuna 41 katılımcı kadının sosyal hayat içinde şiddeti hak ettiği durumlar yok cevabını verirken 23 katılımcı kadının sosyal hayat içinde şiddeti hak ettiği durumlar var cevabını vermiştir. Kadının sosyal hayat içinde şiddeti hak ettiği durumlar var cevabını veren 23 katılımcının 9'u evden kaçmak/ aldatmak/ namus, 8'i tahrik edici davranışlarda bulunması, 3'ü eş sözü dinlememek, 2 'si sorumluluk yerine getirmeme, 1'i ise doyumsuz davranışlarda bulunursa kadının şiddeti hak ettiğini düşünmektedir. Kadınların sosyal hayat içinde şiddeti hak ettiğini düşünen üst sosyo-ekonomik düzeye sahip 8 katılımcıdan 5'i evden kaçmak/ aldatmak/ namus içeren davranışlarda, 2'si tahrik edici davranışlarda, 1'i ise doyumsuz davranışlarda kadının şiddeti hak ettiğini düşünmektedir.

> *G.K 19 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Kesinlikle yok kadınlar hiçbir şekilde hak etmiyorlar.
>
> *G.K 56 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Asla yok kimse şiddetin hiçbir türlüsünü hak etmez.
>
> *G.K 42 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Şiddet hiçbir şeyin çözümü değil. Şiddet her zaman bir bahanedir yapmak isteyen muhakkak bir şey bulup yapacağı bir şeydir.
>
> *G.K 8 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Asla asla. Tekrar söylüyorum kadın, insan, hayvan bile asla hak etmiyor mümkün değil kabul edemem böyle bir şeyi.

G.K 64 (alt sosyo-ekonomik düzey) Bazıları da hak ediyor. Kadınlar ölesiye kadar asker köle gibi. Babamızın evinden çıktık köle olduk. Evine bakmazsa, çene durmazsa hak eder.

G.K 3 (üst sosyo-ekonomik düzey) Doyumsuz doymayan kadınlar hak ediyor. Erkekleri çıkmaza sokuyorlar doyumsuz oldukça asgari ücretle çalışan adamı kredi çektirip çıkmaza sokuyor mesela.

G.K 52 (alt sosyo-ekonomik düzey) İnatlaşırsa, zıt hale gelirse şiddet olabilir yani.

G.K 13 (üst sosyo-ekonomik düzey) Arsızlık, namussuzluk, hadsizlik yapanlar hak ediyor bence

G.K 45 (alt sosyo-ekonomik düzey) Var herhalde ben bile düşünüyorum. Çok edepsizler var dışarda insanı çığırından çıkartıyorlar. Nasıl olsa bayanım hiçbir şey yapamazlar düşüncesiyle saldırganlık edepsizlik diz boyu.

G.K 60 (üst sosyo-ekonomik düzey) Bazen, aile içerisindeki Türk toplumuna aykırı davranışlar aldatmak, karşı gelmek gibi.

Kadınlar, toplumsal ciniyet rollerinin etkilerini yaşamlarının her döneminde deneyimlemektedir. Evlilik sonrası dönemde ise bu rollerin daha da pekiştiği, kadınların üzerindeki toplumsal baskının ve şiddetin arttığı gözlemlenmektedir. Ediz ve Altan'ın (2017, s. 404) yaptıkları "Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet Üzerine Bir Alan Araştırması" başlıklı çalışmada şiddet gören kadınların %59.1'i evli, %9.9'u bekar, %3'ü duldur. %28'i ise çalışmaya katılan ikinci eş, birlikte yaşam, resmi nikahı olup ayrı yaşam sürdüren kadınlardan oluşmakta olduğu ortaya konmuştur.

Şekil 3.28: Kadın ve akraba alt-kodları

"Kayınvalide, görümce, elti gibi akrabalarınızla aranızda şiddet eylemleri oluşuyor mu?" sorusuna 34 katılımcı akrabalarımla aramda şiddet eylemi oluşmadı cevabını

verirken 30 katılımcı akrabalarımla aramda şiddet eylemi oluştu cevabını vermiştir. Akrabalarımla aramda şiddet eylemi oluştu cevabını veren 34 katılımcının 17'si alt sosyo-ekonomik düzeye sahipken, 13'ü alt sosyo-ekonomik düzeye sahiptir. Bununla birlikte katılımcılar arasında akrabalarımla aramda şiddet eylemi oluşmadı cevabını veren 30 katılımcının 18'si üst sosyo-ekonomik düzeye sahipken, 15' alt sosyo-ekonomik düzeye sahiptir.

> *G.K 10 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Kayınvalidem de bu dünyada herhalde bir tek benim sahip olduğum bir kayınvalidedir. 25 senelik evliyim İstanbul'da evine gittiğim de bir toz dahi almamışımdır. Böyle bir isteği olmamıştır sen istediğin gibi gez kızım der. Her konuda destekçidir her zaman arkamızda durur. Eline bir şey geçtiğinde hemen bana vermeye çalışır. Her zaman derim herhalde bir tane vardı bana nasip oldu.
>
> *G.K 46 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Hayır hiç kavga etmedim. Bir arada yaşadık hatta ama hiç öyle bir durum olmadı hep anlaşıyorduk.
>
> *G.K 54 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Yok hiç olmadı gerçek olmadı. Eltim görümcemle kaç sene birlik yaşadık hiç görmedim hala daha görüşürüz.
>
> *G.K 63 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Kayınvalidemin ağzı vardı dili yoktu ayağını öteye çek demedi. Eltimle görümcemle de olmadı. Eltimle şuan çok iyiyiz mesela yıllar geçtikçe kardeş gibi olduk.
>
> *G.K 12 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Hayır bilakis otururuz ne yapalım diye tartışırız. Bir şey varsa bile konu tatlıya bağlanır.
>
> *G.K 1 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Başımdan geçti aslında. Görümcelik olayı olmuştu bir dönem. Oluyor. Şöyle kıyas, rekabet oluyor. İstemsiz aileler arasında bir yarışma oluyor saçma sapan. Bu da bir şiddet türevi bence. Hiç hoş değil. İnsan kendisini kötü hissediyor bunlar olduğu zaman. Sanki böyle bir kumaş parçasıymışsın ve değerin varmış gibi. Halbuki sen ayrısın o ayrı. İkiniz apayrı kişilersiniz.
>
> *G.K 36 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Oluştu tabi kayınvalidemle oldu. Ağız münakaşamız oldu üzüldüm çok üzüldüm. Huzur vermiyordu

bana. Aşağılıyordu beni. Bulaşık yıkardım suyu çok harcıyorsun iye kızardı yemek yapardım çok yağ kullanıyorsun diye kızardı çay demlerdim çok çay atıyorsun diye kızardı.

G.K 47 (alt sosyo-ekonomik düzey) Evet zamanında oldu şimdi bir şey yok. Yani o zamanlar cahildim belki sonra düşündüm konuşarak hallettik gerektiğini doğru olmayan şeyleri söyledim. Keşke o zamanlarda öyle olsaydım sessiz kalmasaydım.

G.K 16 (üst sosyo-ekonomik düzey) Aslında ilk başlarda çok saygılı ve kibar davranırdım. Fakat daha sonra karşımdaki insanın bunu anlamadığını ve beni çok üzdüğünü fark edince kendi kendimi savunmaya korumaya karar verdim. Onun bana istemediğim şekilde davranmasına izin vermedim.

G.K 31 (üst sosyo-ekonomik düzey) Benim kayınvalidem de bir kayınvalide ve Doğu'nun kayınvalidesi kendini hissettirmek istedi fazlasıyla zamanında hala daha bam teline bastığında hissettirir.

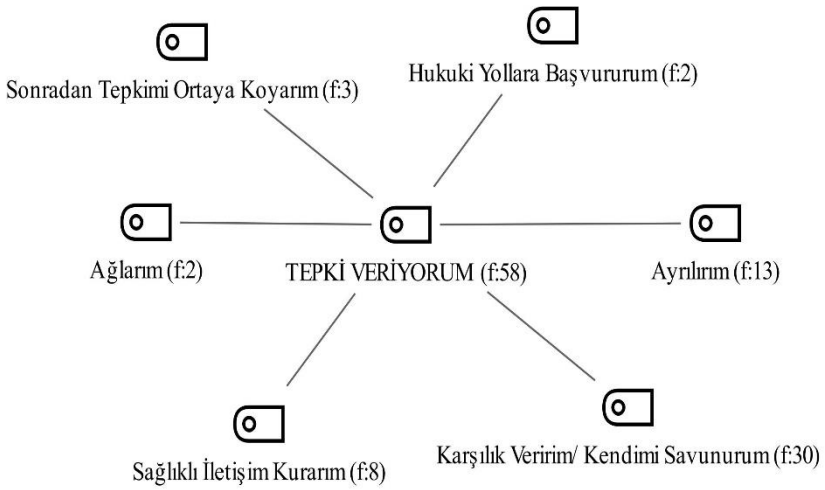

Şekil 3.29: Aile içi şiddet ve tepki alt-kodları

"Aile içi şiddete maruz kaldığınızda tepki verir misiniz?" sorusuna 64 katılımcıdan 58'i aile içi şiddete maruz kaldığımda tepki veriyorum cevabını vermiştir. Aile içi şiddete tepki veririm cevabını veren 58 katılımcıdan 30'u karşılık veririm/ kendimi savunurum, 13'ü ayrılırım, 8'i sağlıklı iletişim kurarım 3'ü sonradan tepkimi ortaya koyarım, 2'si ise hukuki yollara başvururum cevabını vermiştir. Dikkat çeken unsur aile içi şiddete maruz kaldığımda ayrılırım cevabını veren 13 kişiden 9'unun üst

sosyo-ekonomik düzeye 4'ünün ise alt sosyo-ekonomik düzeye sahip olmasıdır. Aile içi şiddete maruz kaldığımda hukuki yollara başvururum, sağlıklı iletişim kurarım, ağlarım cevaplarını veren katılımcıların sayısı eşittir.

> *G.K 62 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Fiziksel şiddete maruz kalsam meslek büyüğümden hocam olur ya da tanıştırdığı başka hocalarımdan akıl alırım ve bir rota oluştururum.
>
> *G.K 31 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Ben genelde kendimi ifade etmeye çalışırım öncelikle. Karşımdaki insan buna kapalı ve anlayamıyorsa susarım.
>
> *G.K 60 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Büyük tepki veririm bana kimse şiddet uygulayamaz.
>
> *G.K 34 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Birebir aynısını uyguladım. Dirsek attım bir daha o son oldu ikinciye asla dedi. İkinciye uygulayamazdı orada evlilik biterdi.
>
> *G.K 19 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Kesinlikle eğer haksızsam şiddet benim için son noktadır. El kol hareketi kalkarsa benim için bitmiştir.
>
> *G.K 47 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Karşılığını güzel bir şekilde vermeye çalışırım kavga ederek değil iletişimle.
>
> *G.K 18 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Genelde önce kendi içime kapanıp içimde üzülüp daha sonra vermem gereken tepkiyi veriyorum. Gerçi karşımdaki anlamıyor sonra kendi haline bırakıyorum.
>
> *G.K 15 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Tepkim olur yani kesinlikle sessiz kalmam nerede olursa olsun ister çarşıda, sokakta.
>
> *G.K 56 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Evet veririm neden sessiz kalayım?

Şiddet karşısında bireyin tepki vermesi şiddeti değerlendirme biçimine göre değişiklik göstermektedir. Altıntop ve Adana'nın (2019, s. 271) yapmış oldukları "Yeni Evli Çiftlerin Aile İçi Şiddete Yönelik Tutumları ve İlişkili Faktörler" başlıklı çalışmasında katılımcıların %18.8'i şiddeti gerekli görmekte, %16.7'si

hafif düzeyde şiddetin mazur olarak görülebileceğini belirtmekte, %18.8'i şiddette kadının tahrik edici olduğunu ve %31.9'u kadının kocasına itaat etmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Şekil 3.30: Aile içi şiddet ve tepki vermeme alt-kodları

"Aile içi şiddete maruz kaldığınızda tepki verir misiniz?" sorusuna 64 katılımcıdan 6'sı aile içi şiddete maruz kaldığımda tepki vermiyorum cevabını vermiştir. Aile içi şiddete maruz kaldığımda tepki vermiyorum cevabını veren 6 kişinin 2'si ortamı terk ederim, 4'ü sessiz kalırım cevabını vermiştir. Dikkat çeken unsur aile içi şiddete maruz kaldığımda tepki vermiyorum cevabını veren 6 kişiden 4'ü alt sosyo-ekonomik düzeye sahipken 2'si üst sosyo-ekonomik düzeye sahiptir.

> *G.K 35 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Bana saldırdığında dışarı kaçarım. Bırakıveririm onu atarım kendimi dışarı bir şey alayım diye uğraşmam. Gidiyorum ondan sonrada elini öpüyorum onun. Gençliğinde şiddet uyguladığı oluyordu yani öyle. Çok yalın ayak çıkmışımdır sokaklar buz kar içinde.
>
> *G.K 49 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Ben kendim karşımdaki insanın yanlışları gördüğümde bana o kadar iyi davranıyordu ki kötü şeyleri davranışları sineye çekiyordum. Beni en çok yıpratan şey buydu sineye çekmek.
>
> *G.K 4 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Ben ortamı terk ederim. Bilirim ki bir sonraki aşama farklı olur. Şuanda toplumda darp, yaralama gibi durumları çok fazla duymamızın sebebi kişinin kendini kontrol edebilme mekanizmasını kaybetmesi bence. Kaos ortamında şiddet daha çok artıyor o ortamda insanın tamamen hayvani duygularla konuştuğunu düşünüp terk etmek.
>
> *G.K 43 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Sessiz kalıyorum ben ne yapayım daha çok bağırılıyor kavga artıyor ses çıkarmam.

G.K 1 (üst sosyo-ekonomik düzey) Tepkisizlik. Çünkü karşı taraf sana hiçbir şey yapamıyor o saatten sonra. Çünkü sen duvar gibisin geçirmiyorsun. Ama bu çok sağlam bir psikolojiyle oluyor. Buraya gelmen zaman alıyor biraz. Karşındakinin gemisine binmediğin anda her türlü üstesinden gelirsin. Serinkanlı kalman lazım.

Yaşanan şiddet olaylarında erkek ve kadın arasındaki güç dengesizliği açık bir şekilde görülmektedir. Özellikle aile içi şiddetin arkasında kadının eşitsiz konumu, ev işlerinde verdiği özverinin görülmemesi ve ataerkil sistemin getirisi olan erkeğin güç gösteri bulunması durumu yatmaktadır (Uyanık ve Akkaş, 2016, s. 37). Kadının ikincil planda tutulması ekonomik, siyasi, toplumsal ve aile içerisinde şiddetin oluşmasına zemin hazırlayan bir yapıdır. Ataerkil düşünce yapısının yaygınlığı kadınların haklarını savunma, mağdur olduğu konuyu dile getirme gibi durumlarda negatif etkiler yaratmaktadır. Ancak cinsiyet eşitliği sağlanarak yaşamın her alanında kadının varlığını ortaya koyması gerekmektedir (Altıparmak ve diğ, 2024, s. 242). Bu sebeple topumsal farkındalık çalışmaları, eğitim programlarının geliştirilmesi ve düzenlenmesi oldukça önem taşımaktadır.

3.7 Şiddetle Mücadele ve Çözüm Önerileri

3.7.1 Şiddet mağduruna yardım

Şiddet karmaşık ve ciddi bir olgudur. Şiddet gören kişi korku, stres, utanma vb. duygular sebebiyle şiddet gördüğünü saklayabilmektedir. Bu sebeple bir kişinin şiddet gördüğüne tanık olunduğunda sessiz kalmamak şiddet gören kişi açısından önem taşımaktadır. Şiddet mağduruna yardım etmek insan olarak sorumluluk taşımasının yanı sıra toplumsal dayanışmanın da bir parçasıdır.

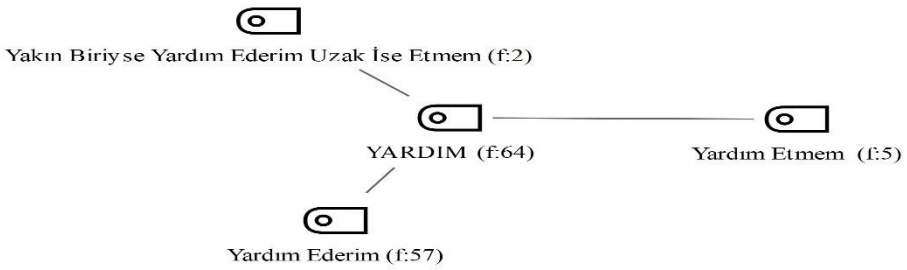

Şekil 3.31: Şiddet ve yardım alt-kodları

“Şiddet mağduru bir kadın gördüğünüzde ne yaparsınız?” sorusuna 64 katılımcıdan 57’si şiddet mağduruna yardım ederim, 2’si şiddet mağduru yakın biriyse yardım ederim uzak ise etmem, 5’i ise şiddet mağduruna yardım etmem cevabını vermiştir. Dikkat çeken unsur şiddet mağduru kadın yakın biriyse yardım ederim cevabını veren iki kişinin de üst sosyo-ekonomik düzeye sahip olmasıdır.

> *G.K 5 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Maddi manevi olarak çok yakınsa yardım ederim ama uzaksa üzülürüm yorum yaparım sadece.
>
> *G.K 45 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Ben yardım etmem. Adam aslında zavallı mağdur olan adam ya. Kadın cazgırlığınla haklı çıkıyor. Ben etmem.
>
> *G.K 14 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Valla yabancıysa hiç tepki filan verememe ama tanıdığım biriyse görümceme dediğimiz gibi yardım etmeye çalışırız.
>
> *G.K 60 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Salak seni der geçerim.
>
> *G.K 43 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Hiçbir şey yapamam herhalde. Ara yerde bende sopa yerim adamdan.

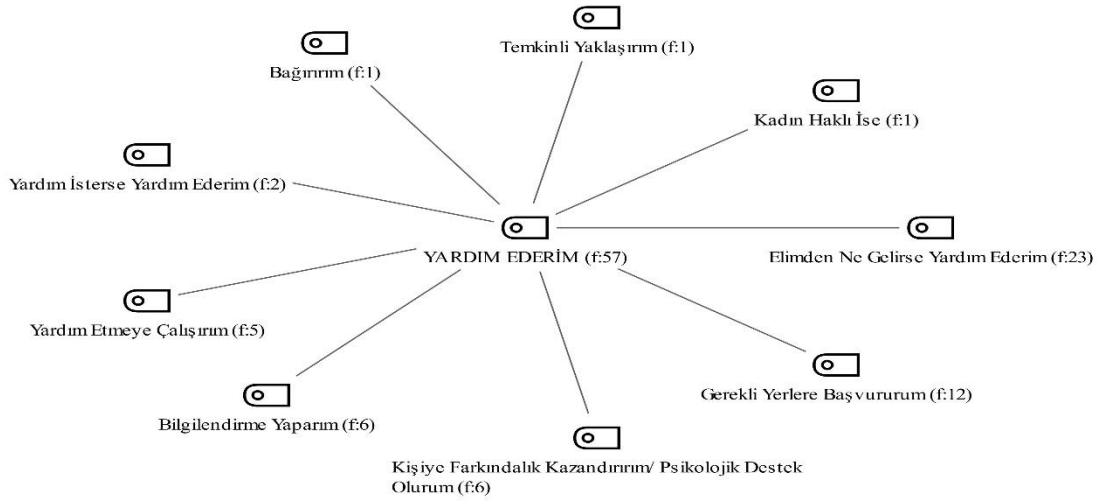

Şekil 3.32: Şiddet mağduruna yardım etmek alt-kodları

Şiddet mağduru kadına yardım ederim cevabını veren 57 katılımcının 23’ü elimden ne gelirse onu yaparak yardım ederim, 12’si gerekli yerlere başvurarak, 6’sı kişiye farkındalık kazandırarak/ psikolojik destek sağlayarak, 6’sı bilgilendirme yaparak,

5’i yardım etmeye çalışarak, 2’si yardım isterse yardım ederek, 1’i temkinli yaklaşarak, 1’i bağırarak, 1’i ise kadın haklı ise yardım edeceklerini belirtmişlerdir. Dikkat çeken unsur şiddet mağduru kadın haklı ise, yardım isterse yardım ederim, yardım etmeye çalışırım, bağırırım, cevabını veren katılımcılarının tamamı alt sosyo-ekonomik düzeye sahip olmasıdır. Bunun yanında temkinli yaklaşırım cevabını veren tek katılımcı üst sosyo-ekonomik düzeye sahiptir. Dikkat çeken diğer bir unsur ise şiddet mağduru kadına elimden ne gelirse yardım ederim cevabını veren 23 kişinin 14’ünün üst sosyo-ekonomik düzeye sahip olduğu, 9’unun ise alt sosyo-ekonomik düzeye sahip olmasıyla üst sosyo-ekonomik düzeye sahip katılımcıların fazla olmasıdır.

> *G.K 64 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Eğer kadın haklıysa yardım ederim ama haksızsa karışmam erkeğe arka çıkarım.
>
> *G.K 17 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Ben hemen telefonuna KADES indiririm. Bir müşterime bu konuda yardımcı oldum hatta. Sessiz kalmam ne yapabilirsem yaparım.
>
> *G.K 47 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Elimden gelen bir şey varsa yardım etmeye çalışırım.
>
> *G.K 8 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Kesinlikle sonuna kadar yardım etmeye çalışırım. Hem ekonomik olarak hem psikolojik olarak kesinlikle yardım etmeye çalışırım. O haksız durumda olsa bile hak etmediğini düşünüyorum.
>
> *G.K 61 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Topluluk bir yerdeyse bağırırım yardım edin diye. Türkiye’de yaşıyoruz kendimizi de korumak zorundayız çünkü.
>
> *G.K 6 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Ben çok duygusal bir insanım ona ne yapması gerektiğine dair yönlendirme yaparım. Daha yeni özel eğitimdeki yeğenime hafif düzeyde zihinsel engeli var ve öğretmeni olacak olan şahıs tokat atmış ve işte onu yönlendirdim kahroldum.
>
> *G.K 56 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Yardımcı olurum psikolojik, manevi, maddi destekçisi olmaya çalışırım.

G.K 29 (üst sosyo-ekonomik düzey) Önce kadının farkındalığını arttırmaya çalışırım. Şiddetin yanlış olduğunu bunun uygulanmaması gerektiğini anlatırım.

G.K 62 (alt sosyo-ekonomik düzey) Yol yordam için aile büyüğü ya da meslek büyüğüne danışırım mutlaka akıl alıp nereye başvurmalıyız bir bakarım.

G.K 25 (üst sosyo-ekonomik düzey) Kendisine yardımcı olacak yerlere yönlendiririz. 6284 Sayılı Kanun Ailenin Koruması Yasası bundan bahsederim. Eğer evde kalamayacak durumdaysa KADEM'e yönlendiririm. O ortamdan uzaklaşması için elimden geleni yaparım.

Şiddet mağduruna yardım etmek hem vicdani hem de toplumsal bir sorumluluktur. Şiddet yaşayan bireye yalnızlık duygusunun hissettirilmemesi, güvenli alanın yaratılması gerekmektedir. Yardım olarak şiddet mağduru kişiye önyargılı davranmadan dinlemek, yalnız olmadığını hissettirmek gerekmektedir. Şiddet mağduruna yardım etme konusunda bilgi sahibi olmak her vatandaşın görevlerinden biridir. Bu konuda yardım eden bireylerin hukuki açıdan korunması da önemli konuların başında gelmektedir.

3.7.2 Şiddete ilişkin bireysel mücadele

Şiddete ilişkin bireysel müdahale riskli ve karmaşık bir olgudur. Şiddet konusunda bireysel mücadelede kişinin kendi için adımlar atması; kendini geliştirmesi, eğitim alması, şiddete maruz kaldığında ne yapması gerektiği konusunda bilgi edinmesi önemlidir. Şiddet mağduru birey ilk olarak bulunduğu ortamdan güvenli bir ortama geçmelidir. Yaşadığı şiddet türüne göre eğer fiziksel bir yaralanma, sakatlanma söz konusu ise sağlık hizmetine başvurmalıdır. Bunun yanı sıra şiddet uygulayan kişi hakkında tedbir kararı gibi yasal bir süreç için hukuksal destek sağlanması gerekmekedir (Yalçın, 2021, s. 1109-1110).

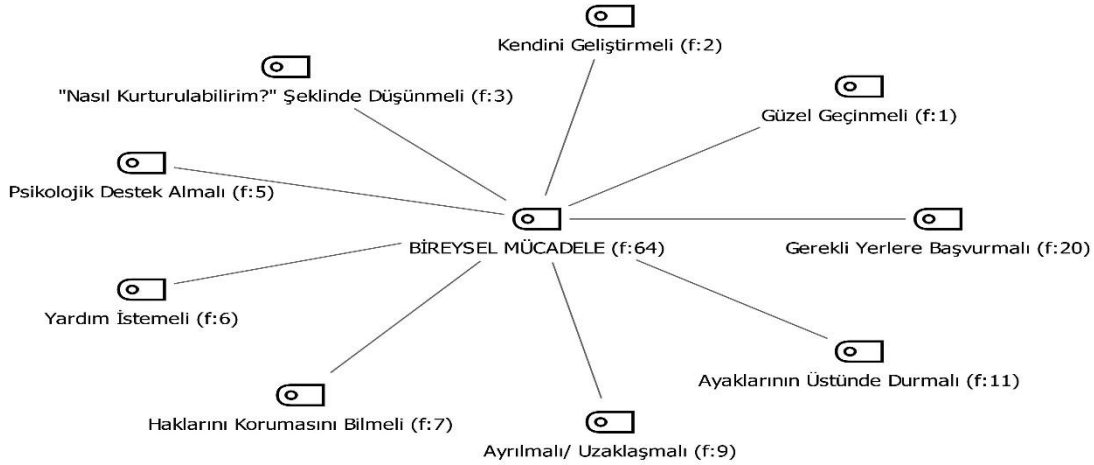

Şekil 3.33: Şiddet ve bireysel mücadele alt-kodları

"Sizce şiddet mağduru birey ne yapmalı?" sorusuna 64 katılımcının 20'si gerekli yerlere başvurmalı, 11'i ayaklarının üstünde durmalı, 9'u ayrılmalı/ uzaklaşmalı, 7'si haklarını korumasını bilmeli, 6'sı yardım istemeli, 5'i psikolojik destek almalı, 3'ü "Nasıl Kurturulabilirim?" diye düşünmeli, 2'si kendini geliştirmeli, 1'i güzel geçinmeli şeklinde cevap vermişlerdir. Şiddet mağduru psikolojik destek almalı, güzel geçinmeli şeklinde cevap veren bütün katılımcılar alt sosyo-ekonomik düzeye sahiptir. Şiddet mağduru "Nasıl Kurturulabilirim?" diye düşünmeli şeklinde cevap veren bütün katılımcılar üst sosyo-ekonomik yapıya sahiptir.

> *G.K 63 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Çok büyük problemlerde aşılamıyor destek almadan şiddet gösteren kişinin tedavi olması lazım şiddet gören kişi destek alması asla yetmez.
>
> *G.K 35 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Güzel geçinmeye baksın. Eşin sinirliyse susacaksın çünkü hakkından gelemezsin.
>
> *G.K 19 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Kendini geliştirmeli ve o kişiye mahkum olmamalı, o kişiden uzaklaşıp boyun eğmemeli.
>
> *G.K 55 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Kendisini müdafaa etmeli yerine göre. Hemen gitme bir yere ama devam ederse huzursuzluk mecbur git.
>
> *G.K 9 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Gereken tüm başvuruları yapması gerekiyor. Kendi haklarını savunması ve kendi ayakları üzerinde durması gerekiyor. Tabii ki ailesinden yardım alabilir ama bir erkekten kaçıp başka bir erkeğe sığınmamalı.

G.K 40 (alt sosyo-ekonomik düzey) Tabii ki de şiddete uğradığı ortamdan uzaklaşmalı ve o ortama geri dönmemek için uğraşmalı her şeyi yapmalı. Psikolojik tedavi alıp kendini iyi etmeli. Fiziksel şiddetse hakkını savunup korkak değil cesur olmalı.

G.K 52 (alt sosyo-ekonomik düzey) İlk önce kendi ayakları üzerine bassın, kendine güvenini arttırsın, kendine güvensin yani ekonomik durumdan dolayı bağımlıysa arkada ailesi yoksa bilemem o kadarını ama özgüven artırıp kendi ayakları üzerinde durmalı.

G.K 38 (alt sosyo-ekonomik düzey) Kendini ezdirmemeli ve kendi ayakları üzerinde durmalı. En önemlisi özgüvenli olmalı ve kendini ezdirmemeli asla.

G.K 32 (üst sosyo-ekonomik düzey) Şiddet gördüğü kişiyi neden böyle davranıyor diye düşünmeli, sorunlarını bilmeli, sorunlarını ne tedavi eder diye araştırmalı. Eğer tedavi edilecek durumdaysa tedavi edilmeli eğer edilmeyecek durumdaysa uzaklaşmalı o ortamdan başka ortama geçmeli.

G.K 43 (alt sosyo-ekonomik düzey) Bence yardım istemeli sessizce beklememeli. Yardım istediğinde karşıdaki de bir düşünür ben ne yaptım diye.

Şiddet mağduru bireylerin ihtiyaç ve problemleri çeşitli olmaktadır. Ancak esas olarak güvenli ortam, özgürlük ve güçlü hissetmeye ihtiyaç duymaktadırlar. Şiddete müdahale konusu kapsamlı çalışmaların yapılması gereken bir konudur (Yalçın, 2021, s. 1122). Eğitim hayatında şiddetle mücadele konusuna daha çok yer vermek, şiddetin kesinlikle yanlış olduğuna dair kamu spotları oluşturmak, devlet tarafından şiddete uğrayan kadınlar için güçlendirici çalışmalar yapmak gerekmektedir.

3.7.3 Şiddet önlemeye yönelik hukuki yaptırımlar

Türkiye'de iç hukukta kadına yönelik şiddet için direkt olarak düzenlenen ilk yasal düzenleme, 1998 yılında yürürlüğe girmiş olan 4320 Sayılı Ailenin Korunması Hakkındaki kanundur. Bu kanun kadınları şiddetten korumak için yeterli olmadığı için eleştirilmiş ve bu eleştiriler üzerine 2012 yılında 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun yürürlüğe

girmiştir. Bu kanunla birlikte 7/24 çalışacak olan Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM) kurulmuştur. Bunun yanında Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW), Dünya Kadın Konferansı Eylem Planları gibi sözleşmelerin gereğince birçok şiddet çalışması da gerçekleştirilmektedir (Alacadağlı, 2021, s. 7125-7126). Türkiye'de şiddeti önlemek amaçlı olarak; 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, ALO 183 Hattı, Kadın Konukevleri, Şiddeti Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM) gibi psikolojik destek birimleri ve hukuki yaptırımlar bulunmaktadır.

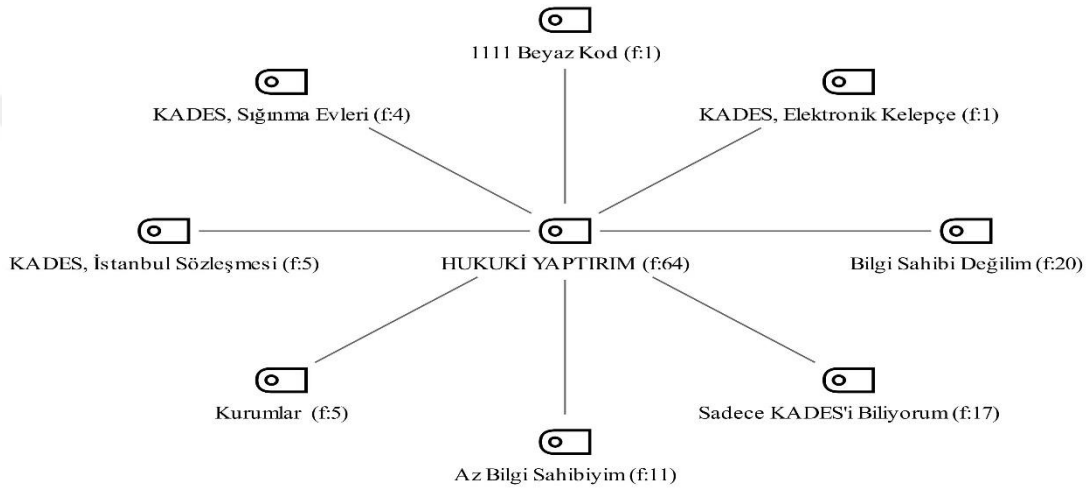

Şekil 3.34: Şiddet ve hukuki yaptırım alt-kodları

"Ülkemizde şiddeti önlemek amaçlı yasa ve kanuni düzenlemeleri biliyor musunuz?" soruna 64 katılımcıdan 20'si bilgi sahibi değilim, 17'si sadece KADES'i biliyorum, 11'i az bilgi sahibiyim, 5'i KADES ve İstanbul Sözleşmesini biliyorum, 5'i kurumlar var, 4'ü KADES ve sığınma evlerini biliyorum, 1'i 1111 Beyaz Kod var, 1'i ise KADES ve elektronik kelepçeyi biliyorum cevabını vermiştir. Ülkemizde şiddeti önlemek amaçlı yasa ve kanuni düzenlemeleri hakkında bilgi sahibi değilim cevabını veren 20 katılımcının 14'ü alt sosyo-ekonomik düzeye sahipken 6'sı üst sosyo-ekonomik düzeye sahiptir.

> *G.K 33 (alt sosyo-ekonomik düzey)* Telefondan KADES'i biliyorum polis geliyor o kadar.
>
> *G.K 27 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Çok hakim değilim KADES, elektronik kelepçe biliyorum.

G.K 29 (üst sosyo-ekonomik düzey) Detaylı bir şekilde bilmiyorum. Biraz İstanbul Sözleşmesini, KADES uygulamasını biliyorum.

G.K 42 (alt sosyo-ekonomik düzey) İstanbul Sözleşmesi, 6284 Sayılı Yasa, ŞÖNİM, KADES'i biliyorum

G.K 1 (üst sosyo-ekonomik düzey) Yani birazcık beyaz kod uygulamasına hakim oldum. 1111 var bizde. Dört tane biri tuşluyoruz beyaz kod polis geliyor tutanak tutuyor o kişi hakkında. Ama ben mesela sağlık ocağı hekimiyim. Bizim burada ne güvenlik görevlisi var ne kapımızda bir cihaz var. Silahla da girebilir ve odanın kapısını kapatıyorum hasta mahremiyeti olduğu için içerde ben tek bayanım mesela dışarda hasta olmadığı bir anda ya da hemşiremiz filan var ama hepsi bayan yani ne kadar gücü olabilir? Yani her şeyi yapabilir. Kafayı bozan birisi sana her şeyi yapabilir. O yüzden devletin bence yeterli şekilde sadece hekimleri değil kimseyi koruyabildiğini düşünmüyorum. Hiçbir şekilde yeterli gelmiyor bana.

G.K 8 (üst sosyo-ekonomik düzey) KADES'i biliyorum, kadınların şiddet gördüğünde sığınma evleri olduğunu biliyorum

G.K 48 (alt sosyo-ekonomik düzey) Ne var ki? Varsa da bilmiyorum.

G.K 55 (alt sosyo-ekonomik düzey) Yok nereden bileyim ki?

G.K 2 (üst sosyo-ekonomik düzey) Branş açısından bir yere kadar tamamını bilmesem de yönlendirme yapacak nasıl bir yardımım dokunabileceğini kapasitede bilgim var. İlk olarak 112'yi arayıp onunla polisi beklerim ve ŞÖNİM'e Aile ve Sosyal Politikilar Bakanlığı konusunda bilgilendirme yaparım.

G.K 64 (alt sosyo-ekonomik düzey) Hayır hiç öyle bir şeyden haberim yok.

G.K 47 (alt sosyo-ekonomik düzey) Çok değilim. Destek var onu biliyorum tek.

Kadın Destek Uygulamasının (KADES) bireyler tarafından bilinen ve zor durumlarda akla ilk gelen uygulamalardan olduğu görülmektedir. Çalışma

kapsamında şiddeti önleme amaçlı yasa ve kanuni düzenlenemeler hakkında bilgi sahibi olmayan 20 katılımcı bulunmaktadır. Bunun yanında sadece KADES uygulamasını biliyorum cevabını veren 17 katılımcı mevcuttur. Bu durum şiddeti önleme amaçlı yasa ve kanuni düzenlenemeler hakkında bilgi sahibi olmayan bireylerin çokluğunu göstermektedir. Bu sebeple bilgi sahibi olmayan bireylere destek verilmesi güvenlik ve önlem açısından büyük önem taşımaktadır.

3.7.4 Türkiye'de şiddetle mücadeleye yönelik öneriler

Şiddetle mücadele ülkenin ve toplumun önemli konularından biridir. Bu konuda yapılmakta olan çalışmaların, kurulan kurum ve kuruluşların, vatandaşların yararı için çıkan yasa ve kanuni düzenlemelerin toplumu bilgilendirecek programların önemi büyüktür. Şiddet ile mücadele etmek sadece hukuki bir süreç değildir. Aynı zamanda bireysel, psikolojik ve toplumsal gibi birçok alanda da mücadele edilebilmektedir. Bu konuda var olan mücadeleler haricinde bireylerin farklı önerileri de mevcuttur.

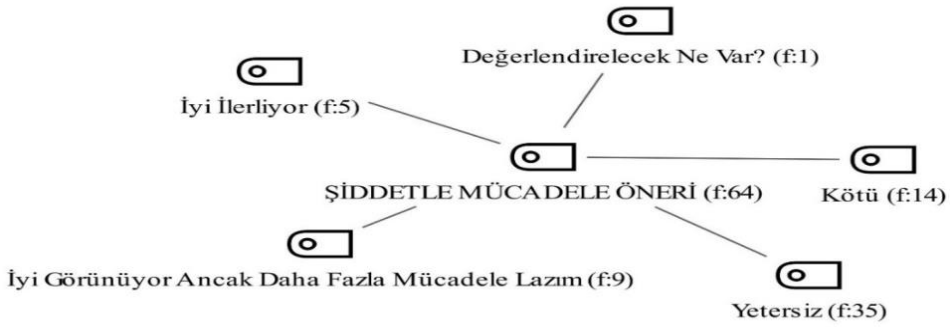

Şekil 3.35: Şiddet ve mücadele alt-kodları

"Ülkemizde şiddetle mücadeleyi nasıl değerlendiriyorsunuz?" sorusuna 64 katılımcıdan 35'i yetersiz, 14'ü kötü, 9'u iyi görünüyor ancak daha fazla mücadele lazım, 5'i iyi ilerliyor, 1'i ise "Değerlendirilecek ne var"?, şeklinde cevap vermişlerdir.

> *G.K 9 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Bence ülkemiz kadınların yanında. Tabii ki daha çok geliştirilebilir inan çok bilgim yok bu konularda. Daha ilerleyebilir tabii ki.
>
> *G.K 17 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Şiddetle mücadele için güzel adımlar atılıyor eskiden verilmeyen haklar veriliyor bence güzel ilerliyor.

G.K 56 (alt sosyo-ekonomik düzey) Çok da değerlendiremiyorum yani yok ortada bir şey ki.

G.K 1 (üst sosyo-ekonomik düzey) Dernekler filan kuruyorlar hanımlar böyle dayanışma dernekleri, sosyal yardımlaşma. Birbirlerine destek oluyorlar boşanıp da çalışmayan, maddi gücü olmayan kişilere. Ama genelde devletin değil de toplumun kendi arasında yaptığı şeyler daha etkiliyor sanki. Devlet biraz yetersiz kalıyor gibi geliyor bana. Takip edemiyor çok bu işleri sanki. Bir İstanbul Sözleşmesi vardı o bile adam akıllı yürütülemedi. İmzalanıp da yürütülemedi.

G.K 64 (alt sosyo-ekonomik düzey) Şimdi çok kötü. Ölen insanlara o yavrulara yazık haberleri izleyemiyorum.

G.K 59 (alt sosyo-ekonomik düzey) Şuanda yetersiz ama aslında yasalar bakımından yine uzaktan bakınca yeterli gözükse de uygulama yönünde sıkıntı var. KADES çok başarılı onu biliyorum.

G.K 14 (üst sosyo-ekonomik düzey) Bence elinden gelen yapılıyor.

G.K 62 (alt sosyo-ekonomik düzey) Bizim ülkemizde hangi mücadeleyle ilgili sistem doğru ilerliyor ki? Hayvanlarla ilgili ötenazi yasasında da yani toplatılması, veteriner hekime danışılmadan yasayı kabul etmesi mesela çocuklarla ya da kadınlarla ilgili hiçbir yönetmeliğin doğru şekilde ilerlediğini düşünmüyorum.

G.K 58 (alt sosyo-ekonomik düzey) Değerlendiremiyorum çok vasat buluyorum.

G.K 38 (alt sosyo-ekonomik düzey) Mücadele yeterli değil haberlerde de görüyoruz kadın şikayetçi oluyor adam uzaklaştırmaya uymuyor kadının canına kıyıyor ne anladım o işten?

G.K 32 (üst sosyo-ekonomik düzey) Valla bu konuda haberlerimiz çok güzel işliyor ki bilmediğimiz ne haberlerde vardır. Bir şey yapılmıyor her şey eğitimden geçiyor. Mücadele yeterli olsa bu kadar şiddet olmaz

> *G.K 27 (üst sosyo-ekonomik düzey)* Son yıllarda daha farkındalık arttı sanki bilinçlilik arttı. Kadınlarımız daha çok seslerini çıkarır oldular. Ancak kanunlarda esneklik var gibi düşünüyorum. Çünkü darp ediyor gözaltıyla serbest bırakılıyor esneklik var. Yeterli değil ama olsaydı bu kadar kadın ölmezdi ülkemizde.

Çalışmada Türkiye'de şiddetle mücadelenin iyi ilerlediğini ifade eden 5 katılımcı bulunmaktadır. Ancak 35 katılımcı yetersiz, 14 katılımcı kötü, 9 katılımcı iyi görünüyor ancak daha fazla mücadele lazım, 1 katılımcı ise değerlendirilecek ne var şeklinde ifadelerde bulunmuşlardır. Bu durum Türkiye'de yapılan şiddetle mücadele çalışmalarının yetersiz ya da yapılan çalışmaların toplum tarafından bilinmediğini göstermektedir. Bu sebeple şiddetle mücadele konusunda yapılan çalışmalarının niteliğinin arttırılması ve eğitici programların düzenlenmesi gerekmektedir. Nitekim toplumun şiddetle mücadele konusunda ne yapılması gerektiği hakkında bilgili olması oldukça önemli bir konudur.

Şiddetle mücadele konusunda oluşturulan birimlerin fazla olmasından daha önemli olan durum nitelik olarak yararlı olması ve mağdur kişinin ihtiyacının giderilmesidir. Bu birimler tarafından kadın konuk evlerinin sadece kalacak yer olarak değil, kadını maddi ve manevi olarak kalkındıracak şekilde planlanması gerekmektedir. Ayrıca hafifletici nedenler gösterilerek kadına yönelik şiddetin cezasız olarak bırakılmaması gerekmektedir (Alacadağlı, 2021, s. 7130).

4. SONUÇ

Şiddet bireyin fiziksel, psikolojik, ekonomik veya cinsel olarak gerçekleştirmiş olduğu zararlı bir davranış biçimidir. Buradan hareketle şiddet, türleri de göz önünde bulundurulduğunda toplumun her kesiminde farklı türevlerde ortaya çıkabilmektedir. Örneğin okul, aile, sokak, iş hayatı gibi her alanda şiddet davranışları ile karşılaşılabilmektedir. Toplumda şiddetten etkilenen grupların kadın, çocuk ve yaşlılar başta olmak üzere dezavantajlı gruplar olduğu bilinmektedir. Şiddet özellikle güç dengesizliğinin bulunduğu ortamlarda kendini daha sık göstermektedir. Şiddetin nedeni olarak sosyal yaşam eşitsizliği, toplumsal cinsiyet rolleri, ekonomik durum, kültürel normlar, eğitim seviyesinin düşük olması gibi faktörler gösterilebilmektedir. Şiddet sadece uygulanan bireyi değil bütün toplumun da güvenliğinin, sağlığının ve huzurunun ortadan kaybolmasına sebep olmaktadır. Bireyin yaşadığı davranışın şiddet olduğunun farkında olması, şiddetin türünü ayırt etmesi ve bu şiddetle nasıl mücadele etmesi gerektiğiyle ilgili bilgi sahibi olması elzem bir konudur. Bireylerin sosyo-ekonomik düzeylerindeki farklılıklara yönelik olarak şiddet hakkındaki fikirleri benzerlik ya da farklılık gösterebilmektedir. Bu benzerlik ya da farklıların ortaya konulmasıyla daha sağlıklı çalışmalar hazırlanabilmektedir. Buradan hareketle çalışmanın amacını üst sosyo-ekonomik ve alt sosyo-ekonomik düzeye sahip katılımcıların şiddet algısındaki benzerlik ve farklılıkların ortaya konması oluşturmaktadır.

Çalışma kapsamında toplam 64 kadın katılımcıya ulaşılmıştır. 64 katılımcının 32'si alt sosyo-ekonomik düzeye sahipken 32'si üst sosyo-ekonomik düzeye sahiptir. Yapılan çalışmada katılımcıların şiddet hakkında fikirlerinin sosyo-ekonomik durumlarına göre değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir. Görüşülen kadınlara şiddet mağduru olma durumunda tepkiniz ne olurdu sorusu sorulduğunda 64 katılımcıdan 37'si tepki veririm, 24'ü tepki vermem, 3'ü ise bazen tepki veririm bazen tepki vermem şeklinde görüş belirtmişlerdir. Şiddet mağduru olduğunda tepki vereceğini ifade eden 37 katılımcının 24'ü üst sosyo-ekonomik düzeye, 13'ü alt sosyo-ekonomik düzeye sahipken; tepki vermeyeceğini ifade eden 24 katılımcının 8'i üst

sosyo-ekonomik düzeye, 16'sı alt sosyo-ekonomik düzeye sahiptir. Bazen sessiz kalırım bazen tepki veririm şeklinde görüş belirten 3 katılımcının tamamı alt sosyo-ekonomik düzeyde yer almaktadır. Bu durum varsayım 2'yi (Bireylerin sahip olduğu sosyo-ekonomik düzeyi şiddete yönelik algısını şekillendirmektedir) desteklemektedir. Nitekim şiddetin herhangi bir nedenin olup olmadığı hakkında düşünceleri sorulduğunda şiddetin nedenini cinnet anı, kötü davranış biçimi, ekonomi şeklinde ifade eden katılımcıların tamamı alt sosyo-ekonomik düzeye sahipken, acizlik ve kişinin kendisiyle problemi şeklinde ifade eden katılımcıların tamamı üst sosyo-ekonomik düzeye sahiptir. Örneğin en yıkıcı şiddet türünü psikolojik şiddet türü olarak ifade eden 33 katılımcının 20'si alt sosyo-ekonomik düzeye sahipken bütün şiddet türlerini yıkıcı olduğunu ifade eden 8 katılımcıdan 7'si üst sosyo-ekonomik düzeye sahiptir.

Şiddet, sadece tek bir sosyo-ekonomik yapıda değil her sosyo-ekonomik yapı içerisinde kendini gösterebilmektedir. İlkokul, üniversite mezunu fark etmeksizin ya da zengin, fakir ayırmaksızın insanlar farklı sebeplerden şiddete maruz kalabilmektedir. Araştırmaya katılan katılımcılara şiddet yaşayıp yaşamadıkları sorulduğunda 38 katılımcı şiddet yaşadığını ifade etmiştir. Şiddet yaşadığını ifade eden katılımcıların 1'i fiziksel şiddet, 34'ü psikolojik şiddet, 3'ü ise şiddet türlerinin hepsinden mağdur olduğunu ifade etmiştir. Psikolojik şiddet mağduru olduğunu ifade eden katılımcıların 21'i üst sosyo-ekonomik düzeye sahipken 13'ü ise alt sosyo-ekonomik düzeyde yer almaktadır. Bu durum varsayım 1'i (Psikolojik şiddet her sosyo-ekonomik düzeyde görülür) doğrulamaktadır. Nitekim fiziksel şiddet mağduru olduğunu ifade eden katılımcıların tamamı alt sosyo-ekonomik durumda karşımıza çıkmaktadır. Bu durum ise varsayım 4'ü (Fiziksel şiddete maruz kalma ihtimali alt sosyo-ekonomik düzeye sahip bireylerde daha fazladır) doğrular niteliktedir.

Ataerkil toplumlarda düşünce yapısının gereğince kadın ev içi işlerden ve annelik görevinden sorumlu görülürken erkek dışarıdaki iş hayatından sorumlu görülmektedir. Bunun yanında kadın eğer çalışacaksa eşinin izniyle çalışmalı ve aynı zamanda ev içi sorumluluklarını aksatmamalıdır fikri yaygın şekilde kabul görmektedir. Kadın, ev içi işleri ve annelik görevini aksatıyorsa bu durum ataerkil toplumlarda büyük bir problem kaynağıdır. Katılımcılara "Kadının ev içi işleri ve annelik görevini aksatması size göre problem kaynağı mıdır?" şeklinde soru

sorulduğunda 46 katılımcı problem kaynağı değil cevabını verirken 18 katılımcı problem kaynağıdır cevabını vermiştir. Kadının ev içi işleri ve annelik görevini aksatması problem kaynağı değildir cevabını veren 46 katılımcının 25'i üst sosyo-ekonomik düzeye sahipken 21'i alt sosyo-ekonomik düzeye sahiptir. Ayrıca kadının ev içi işleri ve annelik görevini aksatması problem kaynağıdır cevabını veren 18 katılımcının 11'i alt sosyo-ekonomik düzeye sahipken 7'si üst sosyo-ekonomik düzeye sahiptir. Bu veriler ışığında varsayım 5'in (Toplumsal cinsiyet rolleri üst sosyo-ekonomik düzeyde yer alan bireylerde daha az belirleyicidir) doğrulandığı görülmektedir.

Ataerkil toplumlarda kayınvalide, görümce, elti gibi akraba türleri arasında çıkan kavgalar olabilmektedir. Katılımcılara "Kayınvalide, görümce, elti gibi akrabalarınızla aranızda şiddet eylemleri oluşuyor mu?**"** sorusu sorulduğunda 30 katılımcı evet oluştu cevabını verirken 34 katılımcı hayır oluşmadı cevabını vermiştir. Kayınvalide, görümce, elti gibi akrabalarınızla aranızda şiddet eylemleri oluştu cevabını veren 31 katılımcının 13'ü üst sosyo-ekonomik düzeye sahipken 17'si alt sosyo-ekonomik düzeye sahiptir. Ayrıca kayınvalide, görümce, elti gibi akrabalarınızla aranızda şiddet eylemleri oluşmadı cevabını veren 33 katılımcının 18'i üst sosyo-ekonomik düzeye sahipken 15'i alt sosyo-ekonomik düzeye sahiptir. Çalışmada elde edilen bulgular ışığında varsayım 6'nın (Alt sosyo-ekonomik düzeyde akrabalar arasında görülen şiddet daha yaygındır) doğrulandığı görülmektedir.

Şiddetin önlenmesi ve mücadele edilebilmesi konusunda eğitim faktörünün önemi büyüktür. Eğitim süreci içerisinde bireylerin iletişim becerileri, empati yetenekleri geliştirilmekte ve bireye toplumsal sorumluluk kazandırılmaktadır. Bunun yanında şiddeti önlemek için sağlıklı iletişim yolları, çatışma yerine yapıcı yolların tercih edilmesi gibi konular öğretilmektedir. Eğitim seviyesi yükseldikçe bireylerin bu konular hakkındaki bilgileri de geliştirme gösterecektir. Çalışmada "Kadının şiddetle mücadele edebilmesinde eğitim seviyesinin etkili olduğunu düşünüyor musunuz?" sorusuna 29 katılımcı etkili olmadığını herkesin mücadele edebileceğini belirtmiştir. 28 katılımcı etkili olduğunu, 7 katılımcı ise etkili olduğunu ancak herkesin mücadele gösterebileceğine yönelik cevap vermişlerdir. Şiddetle mücadele konusunda eğitim seviyesinin etkili olmadığını düşünen 29 katılımcının 15'i üst sosyo-ekonomik düzeye sahipken 14'ü alt sosyo-ekonomik düzeye sahiptir.

Bu konuda kadının şiddetle mücadele edebilmesinde eğitim seviyesinin etkili olduğunu düşünen katılımcılarda 12 katılımcı üst sosyo-ekonomik düzeye sahipken 16 katılımcının alt sosyo-ekonomik düzeye sahip olması ve alt sosyo-ekonomik düzeye sahiptir. Üst sosyo-ekonomik düzeye sahip bireyler de kadının şiddetle mücadele edebilmesinde eğitim seviyesinin etkili olmadığı görüşü yaygınken alt sosyo-ekonomik düzeyde şiddetle mücadelede eğitim seviyesinin önemli olduğu daha yaygın olduğu söylenebilir.

Şiddet karşısında verilen tepkiler bireyin sosyo-ekonomik yapısıyla da yakından ilişkilidir. Kişinin ekonomik gücünü elinde bulundurması özgüveni artırıcı bir etki yaratırken şiddet döngüsünü kırmasına yardımcı olmaktadır. Çalışmada "Sözlü şiddete maruz kaldığınızda nasıl tepki verirsiniz?" sorusu yöneltildiğinde tepki vermeyeceğini söyleyen 24 kişinin 16'sı alt sosyo-ekonomik düzeye sahipken 8'i üst sosyo-ekonomik düzeye sahiptir. Bazen sessiz kalırım bazen tepki veririm diyen 3 kişinin hepsi alt sosyo-ekonomik düzeye sahiptir. Dikkat çeken unsur sessiz kalırım cevabını veren katılımcıların çoğunluğunun alt sosyo-ekonomik düzeye sahip olmasıdır. Bu bilgiler ışığında varsayım 7'nin (Şiddetle karşılaşıldığında tepki vermeme durumu alt sosyo-ekonomik düzeyde daha yaygındır) doğrulandığı görülmektedir.

Eğitim içerisinde şiddeti önleme amaçlı nelerin yapılabileceğinin yanı sıra gibi şiddet mağduru olma durumunda yapılması gerekenler hakkında programlar da bulunmaktadır. Nitekim eğitim seviyesi yükseldikçe şiddet mağduru bireyle karşılaşıldığında yardım etme konusunda bilgi sahibi olma durumu da artış göstermektedir. Çalışmada "Şiddet mağduru bir kadın gördüğünüzde ne yaparsınız?" sorusuna 64 katılımcıdan 57'si şiddet mağduruna yardım ederim, 2'si şiddet mağduru yakın biriyse yardım ederim uzak ise etmem, 5'i ise şiddet mağduruna yardım etmem cevabını vermiştir. Şiddet mağduru gördüğümde yardım ederim cevabını veren 57 katılımcının 30'u üst sosyo-ekonomik düzeye sahipken 27'si alt sosyo-ekonomik düzeye sahiptir. Şiddet mağduru kadın yakın biriyse yardım ederim cevabını veren 2 katılımcı üst sosyo-ekonomik düzeye sahipken şiddet mağduruna yardım etmem cevabını veren 5 katılımcı alt sosyo-ekonomik düzeye sahiptir. Bu sorunun yanında şiddet mağduru bireye nasıl yardım edilebileceği konusunda detaya girildiğinde mağdur haklı ise, yardım isterse yardım ederim, yardım etmeye çalışırım, bağırırım şeklinde ifade eden katılımcıların

tamamı alt sosyo-ekonomik düzeye sahiptir. Ayrıca şiddet mağduruna elimden ne gelirse yardım ederim şeklinde ifade veren 23 katılımcının 9'u alt sosyo-ekonomik düzeye sahipken, 14'ünün üst sosyo-ekonomik düzeye sahip olduğu tespit edilmiştir. Şiddet mağduru psikolojik destek almalı, güzel geçinmeli şeklinde cevap veren bütün katılımcılar alt sosyo-ekonomik düzeye sahipken "Nasıl kurtulabilirim?" düşüncesine sahip olmalı şeklinde cevap veren bütün katılımcılar üst sosyo-ekonomik düzeye sahiptir.

Şiddet ile ilgili yasa ve kanuni düzenlemeler hakkında bilgi sahibi olmanın bireyin eğitim seviyesiyle doğrudan ilişkisi bulunmaktadır. Eğitim seviyesi artış gösterdikçe hukuki bilgiler ve vatandaş sorumluluğu da beraberinde artmaktadır. Eğitim, bireyin şiddetin sadece toplumsal olarak değil hukuki olarak da sonuçlarının olduğunu fark etmesine yardımcı olmaktadır. Çalışmada "Ülkemizde şiddeti önlemek amaçlı yasa ve kanuni düzenlemeleri biliyor musunuz?" sorusuna ülkede şiddeti önlemek amaçlı yasa ve kanuni düzenlemeler hakkında bilgi sahibi değilim şeklinde cevap veren 20 katılımcının 6'sı üst sosyo-ekonomik düzeye sahipken 14'ü alt sosyo-ekonomik düzeye sahiptir. Bu durum varsayım 3'ü (Türkiye'de kadına yönelik şiddeti önlemek amaçlı yasa ve kanuni düzenlemelerin bilinirliği alt sosyo-ekonomik düzeyde daha azdır) destekler niteliktedir.

Şiddet önlenme ve mücadele etme çalışmaları toplumsal olarak ilerletilmesi gereken çok yönlü bir süreçtir. Öncelikle şiddet sadece fiziksel olarak düşünülmemeli ve şiddetin çeşitlerinin olduğu kabul edilmelidir. Şiddetin nedenlerinin ve tetikleyen durumlarının neler olduğunun belirlenmesi ve sosyal, ekonomik, kültürel yapıların şiddet çalışmalarında göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bu konuda şiddetin nedenleri olan toplumsal cinsiyet eşitsizliği, ataerkil düşünce yapısı, ekonomik yapı, kültürel normlar gibi unsurlar yeniden değerlendirilmelidir.

Şiddet ile mücadele konusunda bireylerin bilinçlendirilmesi oldukça önemli bir konudur. Şiddeti önlemek ve şiddetle mücadele etmek için toplumda farkındalık oluşturmak için çeşitli girişimlerin ve uygulamaların olduğu bilinmektedir. Bu konuda seminerler vermek, medya ve iletişim araçlarını kullanarak kamu spotları yayınlamak, eğitim programlarının içeriklerini bu yönde düzenlemek gerekmektedir. Nitekim bunun yanında şiddet mağduru olan bireylerin korunması ve desteklemesi için hukuki ve sosyal kuruluşların güçlendirilmesi oldukça önemli

bir konudur. Şiddeti önlemek ve şiddetle mücadele etmek konusu sadece şiddet mağduru bireyleri değil aynı zamanda da tüm toplumu koruyan kolektif bir sorumluluk bilincidir.

KAYNAKLAR

Akduman, İ., Gönültaş, B. M. (2016). Cinsel şiddet mağdurunu anlamak, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 4*(23), 290-300.

Akın, M. (2013). Aile içi şiddet, *İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası, 1*, 27-42.

Akkuş, S., Yıldırım, Ş. (2018). Erkeklerin kadına yönelik fiziksel şiddet uygulamasına etki eden faktörlerin incelenmesi, *Gaziantep University Journal of Social Sciences, 17*(4), 1368-1388.

Alacadağlı, E. (2021). Kentlileşmeden kentleşme ve kadına şiddetin sosyal dinamikleri, *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 18*(43), 7106-7138.

Aliye, M. A. (2014). *Aile İçi Şiddet: Kadının ve Çocuğun Korunması*. Ankara: Elma Yayıncılık.

Almiş, H. B., Kütük, K. E., Gümüştaş, F., ve Çelik, M. (2018). Kadınlarda ev içi şiddet için risk faktörleri ve ev içi şiddete uğrayan kadınlarda ruhsal bozulmanın belirleyicileri, *Arch Neuropsychiatry Dergisi*, 55, 67-72.

Altıntop, Ö., Adana, F., (2019). Yeni evli çiftlerin aile içi şiddete yönelik tutumları ve ilişkili faktörler, *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 8*(3), 268-276.

Altıparmak, B., İ., Cebecioğlu, G., ve Pekmezci, B. (2024). A sociological assessment on gender equality from a male's perspective, *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8*, 223-245.

Altıparmak, B. İ. (2017). Sosyal öğrenmenin aile içi şiddete etkisi, *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 19*(34), 233-262.

Ayan, S. (2010). *Aile ve Şiddet Aile İçinde Çocuğa Yönelik Şiddet*. Ankara: Ütopya Yayıncılık

Aloğlu, E. (2018). Sosyolojik perspektiften linç ve toplumsal şiddet sarmalı, *Sosyoloji Dergisi, 38*, 219-230.

Aşkın, Ö. E., Aşkın, U. (2017). Kadına yönelik aile içi şiddet ve yoksulluk ilişkisi: Aile içi şiddet mağduru kadınlar üzerine bir araştırma, *Kapadokya Akademik Bakış Dergisi, 1*(2), 16-37.

Başak, S. (2015). Sosyolojiye Giriş, İçinde Çapcıoğlu, İ., Beşirli, H.. (ed.), *Toplumsal Cinsiyet*, (ss. 211-242). Ankara: Grafiker Yayınları.

Bilgin, B., A. (2016). Avrupa insan hakları sözleşmesinin iç hukuktaki yeri, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 22*(1), 81-129.

Bingöl, İ. (2023). Modern çatışma kuramının öncüleri üzerine bir değerlendirme: Ralf Dahrendorf, Lewis A. Coser ve Randall Collins, *Sosyolojik Bağlam Dergisi, 4*(3), 341-354.

Büyükyılmaz, A., Demir, Ç. (2016). Türkiye'de kadına yönelik aile içi şiddetin belirleyenleri: Multinomial logit model yaklaşımı, *Ege Akademik Bakış Dergisi, 6*(3), 443-450.

Bora, A. (2011). *Feminizm Kendi Arasında*. İstanbul: İletişim Yayıncılık.

Can, Y. (2018). Türkiye'de kadına yönelik şiddetin ekonomik ve kültürel nedenleri, *Sosyal Bilimler Dergisi, 5*(29), 118-130.

Cebecioğlu, G., Altıparmak, B. İ. (2023). Kadınların sahip olduğu sosyo-ekonomik durumun boşanma kararı üzerindeki etkisi, *Abant Sosyal Bilimler Dergisi, 23*(3), 1854-1872.

Çalış Targan, Ş. (2022). Türkiye'de kadın ve aileye yönelik yasal düzenlemeler ve boşanma olgusu, *Uluslararası Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi, 2*(1), 97-109.

Çalışkan, H., Çevik, İ. E. (2018). Kadına yönelik şiddetin belirleyicileri: Türkiye örneği, *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi, 7*(14), 218-233.

Çiftçi, S., Açık, Y. (2022). Kadına yönelik aile içi şiddet ve nedenleri, *Artuklu Uluslararası Sağlık Bilimleri Dergisi, 2*(2), 1-7.

Çiftpınar, B. (2003). Dil ve sözel şiddet, *Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi, 4(*5), 45-57.

Çötok, A. N. (2015). Toplumsal cinsiyet rolü dâhilinde kadına şiddet olgusuna karşı kadın algısı, *International Journal of Social Sciences and Education Research, 1*(3), 778-190.

Doğanavşargil, Ö., Vahip, I. (2006). Aile içi fiziksel şiddet ve hastalarımız, *Türk Psikiyatri Dergisi, 17*(2), 107-114.

Doğanay, A. (2018). Bilimsel Yönteme Giriş. İçinde A. Şimşek (ed.), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri,* (ss. 2-29). Eskişehir Anadolu Üniversitesi.

Dursun, S., Aytaç, S., ve Sokullu Akıncı, F. 2011. Mesleğe ilişkin şiddet üzerine bir araştırma, *Sosyal Bilimler Dergisi,* 59-69.

Dündar, Ö. (2021). Kadına karşı şiddete sosyoekonomik faktörlerin etkisi. teorik bir araştırma, *Hitit Ekonomik ve Politika Dergisi, 1*(2). 154-164.

Ediz, A., Altan, Ş. (2017). Türkiye'de kadına yönelik şiddet üzerine bir alan araştırması, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi,* 397-410.

Efe, Y. Ş., Ayaz, S. (2010). Kadına yönelik aile içi şiddet ve kadınların aile içi şiddet ve kadınların aile içi şiddete bakışı, *Anadolu Psikiyatri Dergisi,* 11, 23-29.

Engström, G. (2013). *Aile İçi Şiddet*. İstanbul: Dönence Yayıncılık.

Erez, E. (2017). Domestic violence and the criminal justice system: An overview, *Online Journal of Issues in Nursing, 7*(1), 1-18.

Ergin, D. A., Kader, Y. (2024). Uluslararası koruma ve geçici koruma rejiminde geçicilik unsuru: 'Geçici' olan nedir?, *İnsan Hakları Yıllığı Dergisi, 42*(2), 79-122.

Guaita-Fernandez, P., Martín Martín, J. M., Ribeiro-Navarrete, S., ve Puertas, R. (2024). Analysing the efciency of public policies on gender-based violence: A literature review, *Sustainable Technology and Entrepreneurship, 3*(3), 1-10.

Gencer, Z., M., Ağırman, E., ve Arıca, S. (2019). İstanbul ilinde kadına yönelik şiddet sıklığı ve kadınların şiddet algısı, *Ahi Evran Medical Jornal, 3*(1), 18-25.

Genç, Y., , Altıparmak, B. İ., ve Gündüz, U. D. (2019). Kadına yönelik şiddetin erkekler tarafından değerlendirilmesi: Sakarya örneği, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 21*(2), 391-408.

Giddens, A. (2015). *Sosyoloji*. İstanbul: Kırmızı Yayınları.

Gök, M. (2016). Kadına yönelik şiddetin kuramsal temelleri ve çözüm önerileri, *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 11*(2), 451-472.

Gökkya, B. V. (2011). Türkiye'de kadına yönelik ekonomik şiddet, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdrai Bilimler Dergisi, 12*(2), 101-112.

Gökbulut, N., Akça, İbici. E., ve Ceran, E. (2023). Kadınlarda toplumsal cinsiyet algısı ile aile içi şiddet farkındalığı arasındaki ilişki, *Ankara Eğitim Araştırmaları Hastanesi Dergisi*, *56*(2), 64-69.

Guth, A, A., Pachter, L., H. (2000). Domestic violence and the trauma surgeon, *American Journal of Surgery, 179*(2), 134-140.

Günindi Ersöz, A. (2021). *Toplumsal Cinsiyet Sosyoloji.* Ankara: Anı Yayıncılık.

Günindi Ersöz, A. (2023). *Şiddetin Sosyolojisi Kişiler Arası Şiddete Bütüncül Bir Bakış.* Ankara, Nobel Yayıncılık.

Hadi, A. (2019), Patriarchy and gender-based violence in Pakistan, *European Journal of Social Science, 6(*1), 113-125.

Harcar, T., Çakır, Ö., Sürgevli, O., ve Budak, G. (2008). Kadına yönelik şiddet ve Türkiye'de kadına yönelik şiddetin durumu tematik yazılar, *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, *2*(4), 51-70.

Horzum, T., Şahin, F., Gök, E., Yurttaş Kumlu D, G., Şahin, D., Yanış, H., Tüzün, N, Ü. ve Hacıoğlı Y. (2016). Sosyal bilimler alanlarında hazırlanan tezler için raporlaştırma önerileri: Bir tez nasıl yazılmalıdır?, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 36*(3), 489-521.

Işık, E. (2023). Genel sistem teorisinden aile sistemleri teorisine: Aile çalışmalarında sistem kuramı, *Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 10*(2). 701-716.

Jansen, H., Üner, S., ve Kardam, F. (2009). Türkiye'de kadına yönelik aile içi şiddet araştırması. Ankara: T.C Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.

KSGM (2008). *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı,* 2008-2013, Ankara.

KSGM (2018). *Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı*, 2018-2023, Ankara: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.

KSGM (2012). *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı*, 2012-2015, Ankara: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.

KSGM (2021a). *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı*, 2016-2020, Ankara: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.

KSGM (2021b). *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı*, 2021-2025, Ankara: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.

Kafkasyalı, G., E. (2023). CEDAW'dan İstanbul Sözleşmesi'ne kadın hakları ve Türk iç hukukuna etkileri, *Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 9*(1), 150-173.

Kalyoncu, H. (2009). *Aile İçi Şiddet ve Şiddet Ortamında Çocuklar*. İstanbul: Popüler Yayıncılık.

Karaduman, A. (2021). Women's health on the aspect of gender inequality in Turkey. *Usaysad Derg, 7*(1), 208-2019.

Karaman, N., Doğan, K. (2023). Şiddeti adlandırma ve anlama: Türkiye'de şiddete maruz kalan kadınların deneyimleri ve baş etme stratejileri, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 75, 71-86.

Karpınar, Kocağ, E. (2023). Gender role attitudes and happiness in Türkiye: Evidence from family structure survey micro data set, *Journal of Economics and Management Research, 12(*1), 18-30.

Karslı, N. (2016). Psiko-sosyal açıdan şiddet ve çözüm yolları, *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi,* 16(3), 63-89.

Kelleci, A. (2023). Aile içi şiddet ve şiddet döngüsü bir alan yazın derlemesi, *CUJOSS Dergisi*, *4*(1), 87-97.

Kocacık, F., Çağlayandereli, M. (2009). Ailede kadına yönelik şiddet: Denizli ili örneği, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 6*(2), 24-43.

Kocadaş, B., Kılıç, M. (2012). Düşük sosyo-ekonomik yapıdaki kadın ve çocuğun şiddet algısı. *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*, Ankara: Türkiye: 27-28 Nisan.

Limnili, G., Özçakar, N. (2017). Farklı boyutlarıyla şiddet, *Klinik Tıp Aile Hekimliği Dergisi, 9*(2), 55-60.

Mavili, A. (2022). *Aile İçi Şiddet*. Ankara: Elma Yayıncılık.

Moroğlu, N. (2007). Kadına yönelik şiddetin önlenmesi 6284 sayılı yasa ve İstanbul sözleşmesi, *İstanbul Barosu Dergisi*, 357-380.

Neuman, L. W. (2006). *Toplumsal Araştırmaa Yöntemleri Nitel ve Nicel Yaklaşımlar.* Ankara: Yayın Odası.

Orbay, İ. (2021). Görünmeyene ışık tutmak: Psikolojik şiddet, *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, 33*(1), 267-290.

Özalp, A., **Albayrak, A.** (2022). Şiddet mağduru kadınların kadına yönelik şiddet algısı: Karaman örneği, *Nosyon: Uluslararası Toplum ve Kültür Çalışmaları Dergisi*, *7*(1), 107-121.

Özcan, H., Uzun, S. (2023). Aile içi şiddetin kadın sağlığı üzerindeki etkileri, *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 7(1), 25-37.

Özdemir, A., Erol, H. (2023), A general overview on women's poverty in the world, *Business, Economics and Management Research Journal*, *6*(3), 270-284.

Özen, S. (2007). İşyerinde psikoloji şiddet ve nedenleri, *İş-Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, *9*(3), 1-24.

Özgentürk, İ., Kargın, V., ve Baltacı, H. (2012). Aile içi şiddet ve şiddetin nesilden nesile iletilmesi, *Polis Bilimleri Dergisi, 14*(4), 55-77

Özpolat, O. A. (2023). Düşük sosyo-ekonomik duruma sahip ailelerin içinde bulundukları duruma ilişkin değerlendirmeleri, *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 13*(1), 1215-1242.

Ritzer, G., Stepnisky, J. (2019). *Çağdaş Sosyoloji Kuramları ve Klasik Kökenleri.* Ankara: De Ki Yayıncılık.

Tanrıverdi, G., Şıpkın, S. (2008). Çanakkale'de sağlık ocaklarına başvuran kadınların eğitim durumunun şiddet görme düzeyine etkisi, *Fırat Tıp Dergisi, 13*(3), 183-187.

Toka, H., Karbeyaz, K., Balcı, Y., Akkaya, H., Eryürük, M., ve Gündüz, T. (2009). Eskişehir'de kadına yönelik aile içi şiddetin değerlendirilmesi, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10*(2), 261-276.

Tuncay, N. H., Demez, G. (2024). Şiddet faili erkeklerin anlatılarında 6284 sayılı kanun ve uygulamalarına yönelik tanımlamalar, *Mediterranean Journal of Humanities*, *14*(2), 223-249.

Turgut, Ş, A. (2019). Türkiye'deki gelir eşitsizliğinin toplumsal cinsiyet, kadın istihdamı ve kadın yoksulluğu açısından değerlendirilmesi, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2*(38), 315-329.

Turner, H, J., Beeghley, L., ve Powers, H, C. (2010). *Sosyolojik Teorinin Oluşumu.* Bursa: Sentez Yayıncılık.

Tüccar, E., Yavuz, E. (2022). Evaluation of domestic violence and substance addiction as a social work field, *Journal Of Emergıng Economıes and Polıcy, 7*(2),625-630.

Palmen, R., Francoli N., Genova, A., Göksel, A., Sales, L., Sansonetti, S., Güngör, D., ve Öztürk, A. (2016). Wawe: Kadına yönelik şiddet karşılaştırmalı raporu: İtalya, İspanya, Türkiye. Notus: Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti.

Pehlivan, M. (2017). Aile içi şiddette kadının mağduriyeti, *International Journal of Social Science, 58,* 551-569.

Pelendecioğlu, B., Bulut, S. (2009). Çocuğa yönelik aile içi fiziksel ististmar, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi, 9*(1), 50-61.

Polat, O. (2016). Şiddet, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 22*(1), 15- 34.

Sarıtaş, S. (2023). Aile içi kadına yönelik şiddetin sosyal ve kültürel dinamikleri, *Motif Afademi Halkbilimi Dergisi, 16*(44), 1688-1700.

Uçar, A. (2016). İstatistikî verilerle ulusal basında kadına karşı şiddet, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 7*(2), 315-364.

Uyanık, Z., Akkaş, İ. (2016). Kadına yönelik şiddet, *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, *6*(1), 32-42.

Uyumaz, A., Akdağ, İ. (2015). Türk özel hukukunda şiddet ve ısrarlı takip kavramı ile ısrarlı takip mağdurunun korunması, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, *19*(2), 45-94.

Ulutaş, A. (2023). Uluslararası hukuk perspektifinden kadına karşı şiddetin önlenmesi konusundaki bölgesel ve küresel düzenlemeler ile yeni çareler, *İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 8*(1), 179-207.

Ünal, G. (2005). Aile içi şiddet, *Aile ve Toplum Dergisi, 2*(9), 85-92.

Usta, Ç. (2022). Türkiye'de kadına yönelik dilsel şiddet, *Abant Sosyal Bilimler Dergisi, 22*(2), 612-618.

Yalçın, M. (2021). Şiddete maruz bırakılan kadınlara yönelik vaka yönetimi temelli sosyal hizmet uygulamaları, *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, 32*(3), 1103-1124.

Yanık, A., Hanbaba, Z., Soygür, S., ve Ayaltı, B., Doğan. (2014). Kadına yönelik şiddet davranışlarının değerlendirilmesi: Türkiye'den kanıt, *Electronic Journal of Vocational Colleges, 4*(4), 104-111.

Yardım, H., Demir, M. (2022). Romantik ilişkilerde algılanan sosyal destek, bağlama ve kadına yönelik şiddet tutumu, *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *11*(1), 67-69.

Yener, S. (2018). Sosyolojik kuramlar çerçevesinde aile ve girişimcilik ilişkisi, *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6*(6), 869-878.

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.* Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Url-1 <*https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Gelir,-Yasam,-Tuketim-ve-Yoksulluk-107*>, erişim tarihi 21.10.2024.

Url-2 <*https://www.csgb.gov.tr/poco-pages/asgari-ucret/*>, erişim tarihi: 21.10.2024.

Url-3 <*https://tkdf.org.tr/bizden-haberler/ev-ici-siddet-acil-yardim-hatti-20072021-yillari-arasi-verilerinin-istatistiksel-analizi-raporu*>, erişim tarihi: 27.01.2025.

Url-4 <*https://www.aa.com.tr/tr/info/infografik/21029*>, erişim tarihi: 27.03.2025.

Url-5 <*https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-56333817*>, erişim tarihi: 27.03.2025.

Url-6 <*https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-56469986*>, erişim tarihi: 16.04.2025.

Url-7 <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf?>, erişim tarihi: 27.01.2025.

Url-8 <*https://www.sosyaldemokratdergi.org/senay-yilmaz-dunyada-kadina yonelik-siddetle-mucadele*>, erişim tarihi: 16.04.2025.

Url-9 <*https://fs.hacettepe.edu.tr/hips/dosyalar/Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%20-%20raporlar/Aile%20i%C3%A7i%20%C5%9Eiddet%20Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%C4%B1/ozetraporturkce_2014_ais.pdf*>, erişim tarihi: 03.07.2025.

EKLER

EK A: Mülakat Formu

EK B: Etik Kurul Onayı

EK A: Mülakat Formu

Kadınların Sahip Olduğu Sosyo-Ekonomik durumun Şiddet Algısı Üzerindeki Etkisi

1. Sosyo Demografik Özellikler
   1.1 Cinsiyetiniz?
   1.2 Kaç yaşındasınız?
   1.3 Medeni durumunuz?
   1.4 Eğitim durumunuz?
   1.5 Mesleğiniz?
   1.6 Aylık ortalama geliriniz ne kadar?
   1.7 İkamet ettiğiniz semt nedir?
2. Şiddet Algısı
   2.1 Sizce şiddet nedir? Şiddet yaşadığınızı düşündüğünüz durumlarla karşılaştınız mı?
   2.2 Size göre şiddetin bir nedeni olabilir mi? Kadınların "şiddeti hak ettiği durumlar" konusunda ne düşünüyorsunuz?
   2.3 Sizin için en yıkıcı şiddet türü hangisidir?
   2.4 Size göre fiziksel şiddet nedir?
   2.5 Psikolojik şiddet hakkında ne düşünüyorsunuz? Psikolojik şiddete maruz kaldınız mı?
   2.6 Size göre ekonomik şiddet nedir? Hayatınız boyunca ekonomik şiddete maruz kaldınız mı? Kaldıysanız ne yaptınız?
   2.7 Size göre cinsel şiddet nedir? Çevrenizde cinsel şiddete maruz kalan tanıdıklarınız var mı?
   2.8 Sözlü şiddet size göre nedir? Sözlü şiddete maruz kaldığınızda nasıl tepki verirsiniz?
3. Şiddete Etki Eden Faktörler
   3.1 Sizce şiddet uygulamanın bir nedeni var mıdır?
   3.2 Size göre şiddeti uygulayan kişinin özellikleri nelerdir?
   3.3 Kadınların dik başlı ve isyankar tutumlarının şiddete neden olduğunu düşünüyor musunuz?
   3.4 Kadının şiddetle mücadele edebilmesinde eğitim seviyesinin etkili olduğunu düşünüyor musunuz?
   3.5 Size göre kadının ekonomik özgürlüğe sahip olması erkeğin ona karşı tutumunu etkiler mi?
4. Aile İçi Şiddet
   4.1 Size göre eşin sahip olduğu bağımlılıklar (alkol, uyuşturucu vb.) şiddeti arttırıyor mu?
   4.2 Kayınvalide, görümce, elti gibi akrabalarınızla aranızda şiddet eylemleri oluşuyor mu?
   4.3 Aile içi şiddete maruz kaldığınızda tepki verir misiniz?

4.4 Kadının ev içi işleri ve annelik görevini aksatması size göre problem kaynağı mıdır?

5. Şiddetle Mücadele ve Çözüm Önerileri

5.1 Şiddet mağduru bir kadın gördüğünüzde ne yaparsınız?

5.2 Sizce şiddet mağduru birey ne yapmalı?

5.3 Ülkemizde şiddeti önleme amaçlı yasa ve kanuni düzenlemeleri biliyor musunuz?

5.4 Ülkemizde şiddetle mücadeleyi nasıl değerlendiriyorsunuz?

EK B: Etik Kurul Onayı

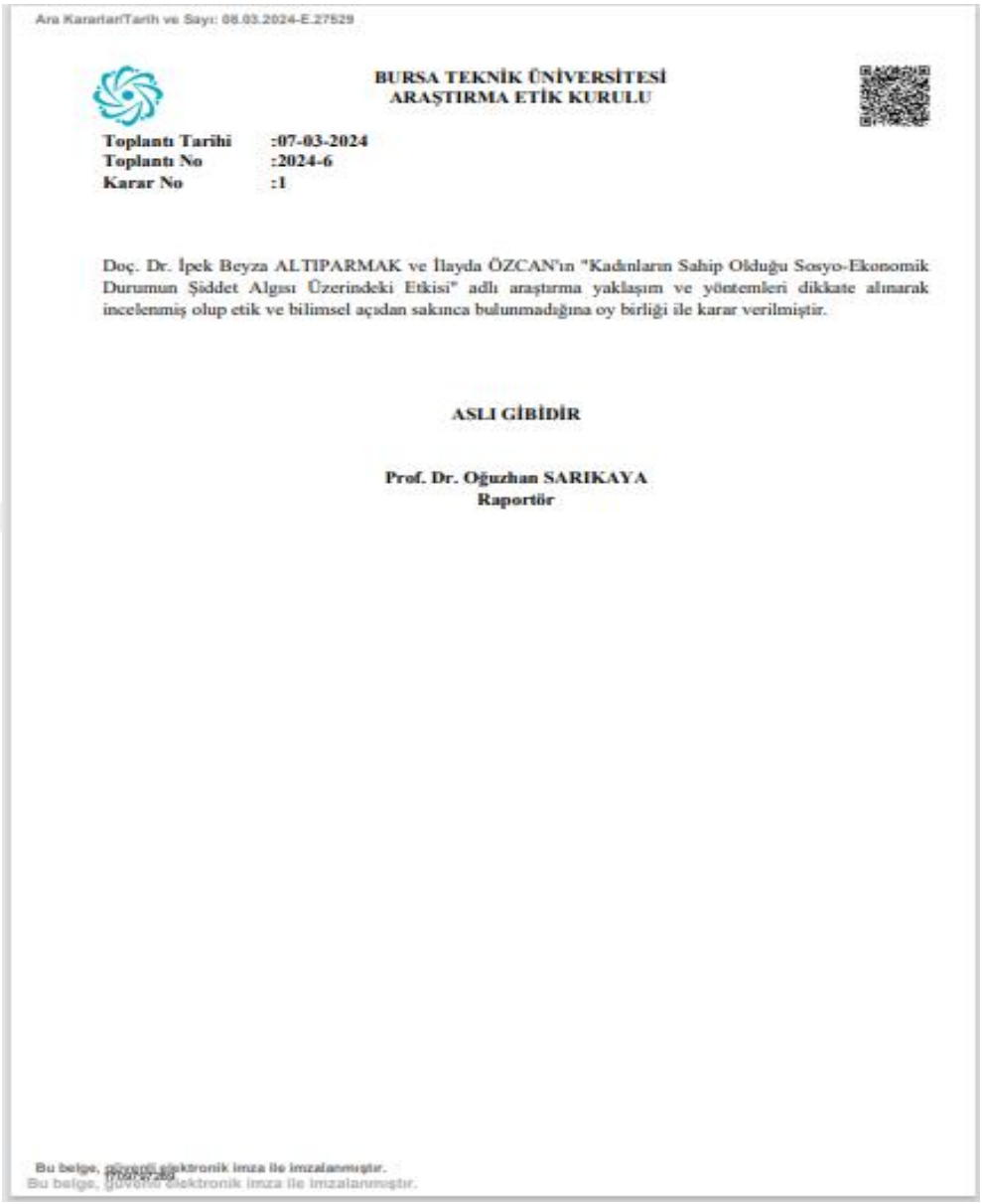

Ara Kararlar/Tarih ve Sayı: 08.03.2024-E.27529

BURSA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
ARAŞTIRMA ETİK KURULU

Toplantı Tarihi :07-03-2024
Toplantı No :2024-6
Karar No :1

Doç. Dr. İpek Beyza ALTIPARMAK ve İlayda ÖZCAN'ın "Kadınların Sahip Olduğu Sosyo-Ekonomik Durumun Şiddet Algısı Üzerindeki Etkisi" adlı araştırma yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş olup etik ve bilimsel açıdan sakınca bulunmadığına oy birliği ile karar verilmiştir.

ASLI GİBİDİR

Prof. Dr. Oğuzhan SARIKAYA
Raportör

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

ÖZGEÇMİŞ

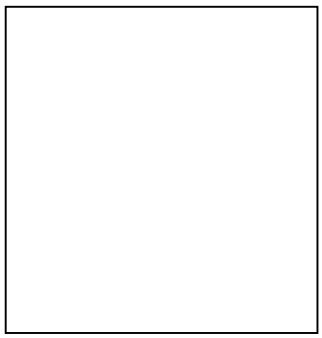

Ad-Soyad : İlayda ÖZCAN

E-posta :

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Lisans** : 2022, Bursa Teknik Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji
- **Yüksek Lisans** : 2025, Bursa Teknik Üniversitesi, Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Sosyoloji (Devam Ediyor)